

Algemeen ambtsbericht Turkije

Maart 2022

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Afdeling Ambtsberichten (AB/DAF)

Inhoudsopgave

	Colofon	2
	Inhoudsopgave	3
	Inleiding	6
1	Landeninformatie	9
1.1	Politieke context	9
1.1.1	Inleiding	9
1.1.2	Afnemende steun voor president Erdoğan en AKP in peilingen	10
1.1.3	Studentenprotesten	10
1.1.4	Nasleep van de 'Gezipark-protesten'	11
1.1.5	Groepen die in de negatieve belangstelling staan	12
1.2	Veiligheidssituatie	13
1.2.1	Inleiding	13
1.2.2	PKK	13
1.2.3	DHKP/C	14
1.2.4	ISIS	14
2	Paspoorten, e-Devlet en UYAP	15
2.1	Paspoorten	15
2.2	E-devlet	16
2.3	UYAP	16
3	Mensenrechten	18
3.1	Inleiding	18
3.2	Wet- en regelgeving	18
3.3	Buurtwachten	19
3.4	Advocatenordes	20
3.5	Mensenrechtenorganisaties en –verdedigers onder druk	20
3.5.1	Wet tegen de verspreiding van massavernietigingswapens	20
3.5.2	Mensenrechtenverdedigers	22
3.6	Vrijheid van meningsuiting en mediavrijheid	23
3.6.1	Persvrijheid onder druk	23
3.6.2	Beledigen van de president	24
3.6.3	Wettelijk kader ten aanzien van sociale media	24
3.6.4	Vrijheid op de sociale media verder onder druk	25
3.6.5	Strafvervolgning van kritische sociale mediagebruikers in de praktijk	26
3.7	Bewegingsvrijheid	28
3.8	Rechtsgang	28
3.8.1	Constitutioneel Hof	28
3.8.2	Onafhankelijkheid van rechters en advocaten onder druk	29
3.8.3	Openbaarheid van bewijs	29
3.9	Arrestaties, bewaring en detenties	30
3.9.1	Procedurale waarborgen niet gehonoreerd	30
3.9.2	Overbevolking van gevangenen	31
3.9.3	Beperkte toegang tot medische zorg	31
3.9.4	De impact van de coronapandemie op de gevangenisomstandigheden	32
3.10	Mishandeling en marteling	33
3.11	Gedwongen verdwijningen	35

4	Gülenisten	37
4.1	Inleiding.....	37
4.2	Maatregelen tegen (vermeende) Gülenisten.....	37
4.3	Betrokkenheid bij de Gülenbeweging.....	38
4.4	Gülenisten in het buitenland	42
4.5	De maatschappelijke positie van (vermeende) Gülenisten.....	43
4.6	De positie van familieleden van (vermeende) Gülenisten	45
5	Koerden.....	46
5.1	Inleiding.....	46
5.2	Vermeend anti-Koerdisch geweld.....	46
5.3	HDP.....	47
5.3.1	De HDP verder onder druk.....	47
5.3.2	De repressie van de HDP in de praktijk.....	50
5.3.3	Behandeling van de familieleden van HDP'ers	52
5.4	Positie van (vermeende) PKK-aanhangers en hun familieleden	53
6	Vrouwen.....	54
6.1	Inleiding.....	54
6.2	Istanboel Conventie.....	54
6.3	Geweld tegen en rechtsbescherming voor vrouwen.....	55
6.4	Opvang voor vrouwen.....	58
7	Alleenstaande minderjarigen.....	60
7.1	Wettelijk kader.....	60
7.2	Soorten verschillende kinderopvanghuizen.....	61
8	Seksuele minderheden (LHBTI).....	63
8.1	Inleiding.....	63
8.2	LHBTI-evenementen en -uitingen in de openbare ruimte.....	63
8.3	Homofob geweld en rechtsbescherming	64
8.4	Transgenders en toegang tot de arbeidsmarkt.....	65
9	Dienstplichtontduikers en deserteurs.....	67
9.1	Inleiding.....	67
9.2	Wettelijk kader.....	67
9.3	Situatie van dienstplichtontduikers en deserteurs in het algemeen.....	68
9.4	Koerdische dienstplichtigen.....	69
9.5	LHBTI en militaire dienstplicht.....	70
9.6	Militaire dienst en (vermeende) Gülenisten	71
10	Irreguliere migranten, asielzoekers en -statushouders	72
10.1	Inleiding.....	72
10.2	Wettelijk kader.....	72
10.3	Syriërs in Turkije.....	73
10.3.1	Registratie van Syriërs	73
10.3.2	Rechten en bewegingsvrijheid van Syrische TP-houders	74
10.3.3	Uitgezette Syriërs	75
10.3.4	Anti-Syrische sentimenten	77
10.4	Afghanen in Turkije	78
10.4.1	Inleiding.....	78
10.4.2	Push-backs en gedwongen uitzettingen	79
11	Terugkeer.....	81

12	Bijlagen	82
12.1	Afkortingen en anderstalige begrippen	82
12.2	Kranten en nieuwsplatforms	83
12.3	Rapporten en overige publicaties	84

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de vragen en aandachtspunten in de *Terms of Reference* (ToR) van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De ToR voor dit ambtsbericht is vastgesteld op 19 augustus 2021. Deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Turkije beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Turkse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht Turkije van maart 2021. De verslagperiode beslaat de periode maart 2021 tot en met 25 februari 2022. Dit ambtsbericht is geen beleidsstuk en geeft niet de visie van de regering of het beleid jegens een land of regio weer, noch bevat het conclusies ten aanzien van het vreemdelingenbeleid.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur, berichtgeving in de media en relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de bijlagen bij dit ambtsbericht.

Een deel van de geraadpleegde openbare bronnen is geschreven in het Turks en Arabisch. Deze teksten zijn naar het Nederlands vertaald door de vertaaldienst van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De vertalingen zijn in een separaat bestand gelijktijdig gepubliceerd met dit ambtsbericht. Aan deze vertalingen, die enkel ter informatie zijn vervaardigd, kunnen geen rechten worden ontleend.

Een deel van de gebruikte vertrouwelijke informatie is ingewonnen tijdens een onderzoeksmis­sie naar Istanboel, Ankara, Van¹ en Antakya in Turkije die plaatsvond van 3 tot en met 12 oktober 2021. Daarnaast is gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordigingen van Nederland in Istanboel en Ankara en vertrouwelijke gesprekken en correspondentie buiten de dienstreis om. De op vertrouwelijke basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning en aanvulling van passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de politieke context en ontwikkelingen en zet de veiligheidssituatie in Turkije uiteen. Hoofdstuk twee gaat in op Turkse paspoorten en digitale systemen. Het derde hoofdstuk beschrijft naleving en schendingen van de mensenrechten op onderwerpen als wet- en regelgeving, vrijheid van meningsuiting en mediavrijheid, bewegingsvrijheid, rechtsgang, arrestaties, bewaring en detenties, mishandeling en marteling en gedwongen verdwijningen. Hoofdstuk 4 beschrijft de positie van (vermeende) Gülenisten. Hoofdstuk 5 geeft aandacht aan de positie van etnische Koerden en hun politieke vertegenwoordigers. Hoofdstuk 6 kijkt naar de positie van vrouwen. Het zevende hoofdstuk zet de situatie van alleenstaande minderjarigen uiteen. Hoofdstuk 8 geeft aandacht aan de positie van seksuele

¹ In het Koerdisch bekend als *Wan*.

minderheden (LHBTI). Hoofdstuk 9 behandelt de problematiek omtrent dienstplichtontduikers en deserteurs. Hoofdstuk 10 behandelt de positie van irreguliere migranten, asielzoekers en -statushouders in Turkije. Hoofdstuk 11 behandelt de eventuele risico's voor Turkse staatsburgers die (gedwongen) terugkeren naar Turkije. Tenslotte bevat het twaalfde hoofdstuk een lijst van afkortingen en anderstalige begrippen en een bibliografie.

Indien in een beschreven situatie 'hij' staat, kan daar ook 'zij' worden gelezen.

1 Landeninformatie

1.1 Politieke context

1.1.1 Inleiding

Sinds 2002 is de conservatief-islamitische *Adalet ve Kalkınma Partisi* (Partij voor Rechtvaardigheid en Ontwikkeling, AKP)² aan de macht in Turkije. Recep Tayyip Erdoğan³ is zowel president van Turkije als partijvoorzitter van de AKP. De huidige AKP-regering trad aan na de parlementsverkiezingen in 2018. Zij won deze verkiezingen met steun van de ultranationalistische *Milliyetçi Hareket Partisi* (Partij van de Nationalistische Beweging, MHP).⁴ Devlet Bahçeli staat aan het hoofd van de MHP. De AKP kan dankzij deze alliantie met de MHP een meerderheid vormen in het Turkse parlement.⁵ De alliantie tussen de AKP en MHP staat bekend als de *People's Alliance*.^{6 7}

De *Cumhuriyet Halk Partisi* (Republikeinse Volkspartij, CHP)⁸ is de grootste oppositiepartij in Turkije. De CHP is destijds opgericht door Mustafa Kemal Atatürk,⁹ de grondlegger van het hedendaagse Turkije. De CHP werpt zich op als erfgenaam van het Kemalistische gedachtegoed en streeft naar een seculiere samenleving. De CHP vormt samen met de *İYİ Parti* (Goede Partij)¹⁰ en enkele kleinere oppositiepartijen een oppositieblok dat bekend staat als de *Nation Alliance*.¹¹ De İYİ Parti heeft zich in het verleden afgescheiden van de MHP en is van nationalistische en rechtse signatuur.¹²

Na de CHP is de *Halkların Demokratik Partisi* (Democratische Volkerenpartij, HDP)¹³ de grootste oppositiepartij. Het partij kader en de aanhang van deze links-progressieve partij bestaat grotendeels uit etnische Koerden. Vandaar dat de HDP veelal wordt omschreven als een 'pro-Koerdische' partij.¹⁴ De partij komt onder meer op voor de rechten van etnische en religieuze minderheden, vrouwen en de LHBTI-gemeenschap. Daarnaast zet de HDP zich in voor het milieu.¹⁵ Meer informatie over het profiel van de HDP kan worden gevonden in voorgaand ambtsbericht.¹⁶

² In het Engels staat de AKP bekend als de *Justice and Development Party*.

³ Soms wel afgekort tot 'RTE'.

⁴ In het Engels staat de MHP bekend als de *Nationalist Movement Party of Nationalist Action Party*.

⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 9.

⁶ Een alternatieve benaming in het Engels voor deze alliantie is de *Public Alliance*. De Turkstalige benaming voor deze alliantie luidt *Cumhur İttifaki*.

⁷ Hürriyet Daily News (HDN), *People's Alliance looks to expand with conservative party*, 9 januari 2021.

⁸ In het Engels staat de CHP bekend als de *Republican People's Party*.

⁹ Atatürk betekent 'Vader van de Turken'.

¹⁰ In het Engels wordt de İYİ Parti vertaald als de *Good Party*.

¹¹ De Turkstalige benaming voor deze alliantie luidt *Millet İttifaki*.

¹² HDN, *People's Alliance looks to expand with conservative party*, 9 januari 2021. Ahval, *Three more parties set to join anti-Erdoğan opposition bloc*, 21 oktober 2021.

¹³ In het Engels en Koerdisch staat de HDP bekend als respectievelijk de *Democratic Peoples' Party* en *Partiya Demokratîk a Gelan*. Voor meer informatie over de HDP, bezoek: <https://hdp.org.tr/en/>.

¹⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 50. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF), *Länderreport Türkei, Die Entwicklung des Kurdenkonflikts, der PKK und der HDP*, december 2021, blz. 14.

¹⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 50. HDP, *Let us win together...*, 27 september 2021. BAMF, *Länderreport Türkei, Die Entwicklung des Kurdenkonflikts, der PKK und der HDP*, december 2021, blz. 13.

¹⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 50.

Voor informatie over de positie van de HDP, haar leden en aanhangers en hun familieleden gedurende de verslagperiode wordt verwezen naar paragraaf 5.3.

Gedurende de huidige verslagperiode riep president Erdoğan alle politieke partijen op om een concept op te stellen voor een nieuwe grondwet.¹⁷ Op het moment van schrijven had geen politieke partij in Turkije een concept ingediend voor een nieuwe grondwet.¹⁸ Wel hadden de CHP en İYİ Parti hun streven kenbaar gemaakt terug te keren naar een 'versterkt parlementair stelsel'.¹⁹ Het huidige presidentiële stelsel, dat sinds 2018 van kracht was, gaf vergaande bevoegdheden aan Erdoğan als uitvoerend president.²⁰

1.1.2 *Afnemende steun voor president Erdoğan en AKP in peilingen*

Gedurende de verslagperiode nam volgens diverse peilingen de steun voor president Erdoğan en zijn AKP af.²¹ Volgens een peiling van het gerenommeerde onderzoeksbureau KONDA in september 2021 konden de CHP en İYİ Parti, de twee grootste partijen in de eerder genoemde Nation Alliance, tezamen rekenen op 44,1% van de stemmen. De AKP en MHP kwamen in die peiling uit op 41,6% van de stemmen. Daarmee had het oppositieblok voor het eerst in de peilingen een voorsprong op het regeringsblok. De HDP was volgens dezelfde peiling goed voor 11,7% van de stemmen.²²

Analisten voerden de afnemende steun voor president Erdoğan en zijn AKP in de peilingen terug op onder andere de hoge werkloosheid en inflatie en de corruptie binnen de AKP.²³ De kritiek op president Erdoğan en zijn regering nam verder toe toen Turkije eind juli 2021 werd getroffen door grootschalige bosbranden. Daarbij kwamen acht mensen om en moesten duizenden inwoners en toeristen worden geëvacueerd. Toen duidelijk werd dat de Turkse regering niet beschikte over inzetbare blusvliegtuigen, kwam de regeringspartij dit op kritiek te staan van getroffen burgers en oppositiepartijen.²⁴

1.1.3 *Studentenprotesten*

Dankzij een wetswijziging na de invoering van het presidentieel systeem genoot de president de bevoegdheid om hooggeplaatste overheidsfunctionarissen te benoemen en te ontslaan.²⁵ Op 1 januari 2021 benoemde president Erdoğan zijn partijgenoot Melih Bulu tot rector van de Bosphorus Universiteit²⁶ in Istanboel. Deze benoeming leidde tot protesten, omdat studenten en faculteitsmedewerkers het aantreden van Bulu zagen als een stap om de academische vrijheid in Turkije verder in te perken.²⁷ Op 15 juli 2021 stond in de *Resmî Gazete*, de staatscourant van de Turkse overheid,

¹⁷ Anadolu Agency (AA), *New constitution to be best gift to nation on Turkey's centennial, President*, 1 oktober 2021.

¹⁸ Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

¹⁹ HDN, *İYİ Party's Akşener says she will run for prime minister not president*, 26 september 2021. Bianet, *Opposition parties to complete parliamentary system roadmap by December*, 21 oktober 2021. HDN, *Opposition leaders meet for 'strengthened parliamentary system'*, 13 februari 2022. The Independent, *Turkish opposition leaders meet to counter Erdogan's system*, 13 februari 2022.

²⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 9 en 10.

²¹ Vertrouwelijke bron, 1 december 2021.

²² Ahval, *Turkey's opposition alliance surpasses governing coalition in polls*, 6 oktober 2021.

²³ Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ), *Erdogans Machtbasis erodiert*, 21 juli 2021. Vertrouwelijke bron, 1 december 2021. Bianet, *Pious voters drift away from AKP: 'Interests, corruption, extravagance on the increase'*, 20 december 2021. EURACTIV, *Turkey's crisis rattles the faithful in Erdogan's heartland*, 21 december 2021.

²⁴ The Independent, *Turkey's Erdogan faces mounting criticism over wildfires*, 3 augustus 2021. The Economist, *Turkey's deadly fires raise the heat for Erdogan*, 7 augustus 2021. Vertrouwelijke bron, 1 december 2021.

²⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 9 en 10.

²⁶ In het Engels staat deze universiteit bekend als *Boğaziçi University of Bosphorus University*.

²⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 10.

dat Bulu per presidentieel decreet was ontslagen.²⁸ Op 21 augustus werd Mehmet Naci İnci tot nieuwe rector benoemd door president Erdoğan.²⁹ Critici beschouwden İnci als een grotere hardliner dan zijn voorganger Bulu.³⁰

Academici en studenten zetten hun protest voort. Zij wilden dat een volgende rector op democratische wijze door hun eigen universiteit werd gekozen en niet van overheidswege werd benoemd.³¹ In december 2021 meldde de studentenvereniging van de Bosphorus Universiteit³² dat in de voorgaande vier maanden ongeveer achthonderd studenten tijdelijk waren opgepakt. Daarvan werden dertien verdachten in voorarrest geplaatst. Van deze dertien werden er elf voorwaardelijk vrijgelaten en bleven er twee in voorarrest achter.³³ De twee studenten die in voorarrest achterbleven heetten Berke Gök en Perit Özen.³⁴ Op 7 januari 2022 werden beide studenten voorwaardelijk vrijgelaten.³⁵ Ze kregen allebei een internationaal reisverbod opgelegd.³⁶

Los van het studentenprotest aan de Bosphorus Universiteit ontstond er medio september 2021 een andere protestbeweging onder studenten door heel Turkije. Deze studenten betoogden dat er onvoldoende huisvesting beschikbaar was en dat de weinige studentenhuizen en -slaapzalen veelal onbetaalbaar waren.³⁷ Hierop sliepen zij demonstratief in het openbaar en hielden zij nachtmarsen. President Erdoğan noemde de kritiek leugens en omschreef de betogende studenten als 'terroristen'. De politie pakte tientallen studenten op.³⁸

1.1.4 *Nasleep van de 'Gezipark-protesten'*

In 2013 ontstond er een lokale protestactie van milieuactivisten tegen bouwplannen in het Gezipark, één van de weinige stukken groen in het centrum van Istanboel. Deze actie leidde tot een golf van andere protesten door heel het land, waaraan talloze mensen met verschillende overtuigingen, achtergronden en beweegredenen deelnamen. Het Turkse veiligheidsapparaat sloeg de protesten hardhandig neer. Daarbij kwamen minstens elf mensen om en er vielen duizenden gewonden. Voorgaand ambtsbericht meldde dat sommige mensen nog altijd persoonlijke problemen ondervonden met de Turkse autoriteiten vanwege hun (vermeende) betrokkenheid bij de zogeheten 'Gezipark-protesten'.³⁹

²⁸ HDN, *Boğaziçi University rector Melih Bulu ousted*, 15 juli 2021. Al Jazeera, *Turkey reverses controversial appointment of university rector*, 15 juli 2021.

²⁹ Ahval, *Erdoğan appoints new rector to Boğaziçi University*, 21 augustus 2021.

³⁰ Ahval, *Erdoğan may hire more hardline rector to Boğaziçi University – columnist*, 19 juli 2021. Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

³¹ Reuters, *Turkey university protests not over despite rector's dismissal*, 16 juli 2021. Vertrouwelijke bron, 5 november 2021. Bianet, *Boğaziçi University protests mark one year since Erdoğan's rector appointment*, 3 januari 2022.

³² Deze studentenvereniging staat in het Engels en Turks bekend als respectievelijk *Boğaziçi Students' Assembly* en *Boğaziçi Öğrenci Meclisi* (BÖM).

³³ Bianet, *Boğaziçi students say 'police forces us to become informants'*, 13 december 2021.

³⁴ Bianet, *MEPs call for release of arrested Boğaziçi students*, 3 januari 2022. Vertrouwelijke bron, 4 januari 2022.

³⁵ Bianet, *Boğaziçi University protests, Arrested students Berke and Perit released*, 7 januari 2022. Al Monitor, *Turkish court approves release of two jailed Bogazici students*, 8 januari 2022.

³⁶ Bianet, *Boğaziçi University protests, Arrested students Berke and Perit released*, 7 januari 2022.

³⁷ Bianet, *Erdoğan says students protesting housing prices are 'terrorists like those in Gezi Park'*, 5 oktober 2021. Nieuwe Rotterdamse Courant (NRC), *De voor Turkije zo cruciale bouwsector verkeert in crisis*, 21 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

³⁸ Bianet, *Erdoğan says students protesting housing prices are 'terrorists like those in Gezi Park'*, 5 oktober 2021. NRC, *De voor Turkije zo cruciale bouwsector verkeert in crisis*, 21 oktober 2021.

³⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 11 en 31.

Gedurende de huidige verslagperiode ervoeren sommige mensen nog steeds persoonlijke problemen vanwege hun (vermeende) deelname aan de 'Gezipark-protesten'. Zo duurde het voorarrest van Osman Kavala, dat in 2017 begon, voort. De Turkse autoriteiten hielden deze filantroop en ondernemer onder meer vast vanwege zijn vermeende leidende rol bij de 'Gezipark-protesten'. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)⁴⁰ had in december 2019 geoordeeld dat het voorarrest van Kavala moest worden beëindigd.⁴¹

In april 2021 verwierp het Hof van Cassatie⁴² de vrijspraak van 35 fans van de voetbalclub Beşiktaş.⁴³ Deze voetbalfans waren lid van *Çarşı*, een Beşiktaş-supportersgroep van linkse signatuur.⁴⁴ Zij hadden deelgenomen aan de protesten in 2013 en waren destijds aangeklaagd voor poging tot omverwerping van de regering. In 2015 was de *Çarşı*-groep vrijgesproken. Echter, het Hof van Cassatie oordeelde dat de groep alsnog strafrechtelijk moest worden vervolgd. Op het moment van schrijven was deze rechtszaak nog gaande.⁴⁵

1.1.5 Groepen die in de negatieve belangstelling staan

Voorgaand ambtsbericht meldde dat onder andere mensenrechtenverdedigers, kritische journalisten, advocaten, (vermeende) Gülenisten, HDP-politici en -aanhangers en LHBTI-activisten de negatieve aandacht trokken van de Turkse autoriteiten.⁴⁶

Deze situatie bleef hetzelfde gedurende de huidige verslagperiode.⁴⁷ Subparagraaf 3.5.2 gaat in op de situatie van mensenrechtenverdedigers. Subparagraaf 3.6.1 beschrijft de positie van kritische en onafhankelijke journalisten. Subparagraaf 3.8.2. kijkt naar de situatie van advocaten die dissidenten vertegenwoordigen. Hoofdstuk 4 kijkt naar de positie van (vermeende) Gülenisten. Paragraaf 5.3 behandelt de situatie van de HDP en haar leden en aanhangers en hun familieleden. Paragraaf 8.2 kijkt naar de behandeling van LHBTI-activisten.

⁴⁰ Het EHRM is gevestigd in Straatsburg en staat in het Engels bekend als het *European Court of Human Rights* (ECHR).

⁴¹ Al Jazeera, *Turkish court rules to keep Osman Kavala in jail*, 21 februari 2022. Het Financieele Dagblad (FD), *Turkije houdt zakenman Kavala gevangen ondanks oproep Raad van Europa*, 21 februari 2022. Trouw, *Turkse filantroop Osman Kavala blijft langer vastzitten*, 22 februari 2022.

⁴² In het Engels staat dit hof bekend als *Court of Cassation*. In de Turkse volksmond wordt dit hof kortweg *Yargıtay* genoemd.

⁴³ Voluit bekend als *Beşiktaş Jimnastik Kulübü* (BJK).

⁴⁴ Vice, *Talking to the bulldozer-hijacking soccer fans about their role in the Turkish uprising*, 18 juni 2013. Vertrouwelijke bron, 26 november 2021.

⁴⁵ Duvar English, *Turkish top appeals court overturns acquittal of Beşiktaş football fans group Çarşı over Gezi Park protests*, 28 april 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Al Jazeera, *Turkish court extends detention of philanthropist Osman Kavala*, 8 oktober 2021. Bianet, *Interim ruling, Osman Kavala's arrest to continue*, 21 februari 2022.

⁴⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 10.

⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

1.2 Veiligheidssituatie

1.2.1 Inleiding

De *Partiya Karkerên Kurdistanê* (Koerdische Arbeiderspartij, PKK),⁴⁸ de *Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi* (Revolutionaire Volksbevrijdingspartij/-front, DHKP/C)⁴⁹ en de Islamitische Staat in Irak en *al-Sham* (ISIS)⁵⁰ waren de voornaamste niet-statelijke actoren die een bedreiging vormden voor de binnenlandse veiligheid. Alle drie de actoren waren door de EU aangemerkt als terroristische organisatie. Voor zover bekend pleegde alleen de PKK tijdens de verslagperiode op beperkte schaal geweld op Turkse bodem. Dit geweld vond hoofdzakelijk plaats in rurale gebieden in Zuidoost-Turkije, waarover meer kan worden gelezen in subparagraaf 1.2.2. Gedurende de verslagperiode bleven de steden gevrijwaard van niet-statelijk geweld. De autoriteiten bleven doorgaan met het arresteren van groepen en individuen die verdacht werden van banden met organisaties als de PKK, de DHKP/C en ISIS.⁵¹

1.2.2 PKK

De PKK voert sinds 1984 een gewapende strijd tegen de Turkse autoriteiten. De PKK streeft naar politieke en culturele rechten voor de Koerden in de landen waar zij verblijven.⁵² Voor meer contextuele informatie over de PKK, raadpleeg voorgaand ambtsbericht.⁵³ In november 2016 berichtte de *British Broadcasting Corporation* (BBC) dat sinds 1984 meer dan 40.000 mensen waren omgekomen in het conflict tussen de PKK en de Turkse staat.⁵⁴

Het voorgaand ambtsbericht meldde dat het zwaartepunt van de strijd tussen de Turkse strijdkrachten en de PKK zich bevond in Noord-Irak, waar de PKK haar uitvalsbases heeft. In voornoemde verslagperiode (oktober 2019 - maart 2021) vonden met enige regelmaat gewapende confrontaties plaats in het zuidoosten van Turkije, met name in de afgelegen bergstreken dichtbij Irak.⁵⁵ Deze situatie bleef onveranderd gedurende de verslagperiode van dit ambtsbericht.⁵⁶

Eén bron registreerde tussen 1 maart 2021 en 11 november 2021 133 gewelddadigheden op Turkse bodem tussen de PKK en de Turkse strijdkrachten. Daarbij kwamen 214 mensen om het leven. De bron in kwestie verdeelde dit dodental niet nader onder in omgekomen burgers, Turkse regeringssoldaten en PKK-strijders.⁵⁷

⁴⁸ In het Engels staat de PKK bekend als de *Kurdistan Workers' Party*.

⁴⁹ In het Engels staat de DHKP/C bekend als *Revolutionary People's Liberation Party/Front*.

⁵⁰ Al-Sham is de Arabische benaming voor de Levant, een gebied ten oosten van de Middellandse Zee dat bestaat uit Syrië, Libanon, Israël en een deel van Irak. ISIS wordt kortweg aangeduid als Islamitische Staat (IS). In het Engels is ISIS ook bekend als *Islamic State of Iraq and the Levant* (ISIL). In het Arabisch en Turks staat ISIS bekend als respectievelijk *Da'esh* en *DEAŞ*.

⁵¹ Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

⁵² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 12. BAMF, *Länderreport Türkei, Die Entwicklung des Kurdenkonflikts, der PKK und der HDP*, december 2021, blz. 6, 10 en 11.

⁵³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 12.

⁵⁴ BBC, *Who are Kurdistan Workers' Party (PKK) rebels?*, 4 november 2016.

⁵⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 12.

⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 29 september 2021. Vertrouwelijke bron, 11 november 2021. Vertrouwelijke bron, 16 november 2021. Vertrouwelijke bron, 17 november 2021. Vertrouwelijke bron, 6 december 2021.

⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 11 november 2021.

Een andere bron registreerde tussen 1 maart 2021 en 17 november 2021 meer dan 160 gewelddadigheden op Turkse bodem. Volgens deze bron kwamen daarbij 105 mensen om het leven. Dit aantal doden behelsde 86 PKK-strijders, 10 burgers en 9 Turkse soldaten, waaronder 3 dorpswachten,⁵⁸ aldus dezelfde bron.⁵⁹

Gedurende de verslagperiode van voorgaand ambtsbericht stelde Süleyman Soylu, de Turkse minister van Binnenlandse Zaken, dat er 340 PKK-strijders op Turkse bodem zouden zijn.⁶⁰ Begin januari 2022 stelde een woordvoerder van hetzelfde ministerie dat het aantal PKK-strijders op Turkse bodem zou zijn gedaald naar 156.⁶¹ De PKK zelf daarentegen, stelde eind oktober 2021 1.500 strijders in Turkije te hebben.⁶²

1.2.3 DHKP/C

De extreem-linkse DHKP/C wil middels een gewapende strijd een socialistische staat stichten in Turkije.⁶³ Voor zover bekend, pleegde de DHKP/C gedurende de verslagperiode geen aanslagen op Turkse bodem. Wel traden de Turkse autoriteiten preventief op tegen de DHKP/C.⁶⁴ Zo arresteerden Turkse veiligheidstroepen halverwege oktober 2021 54 DHKP/C-verdachten.⁶⁵ Het is onbekend welke vervolgstap(pen) de autoriteiten maakten na de arrestatie van deze groep.⁶⁶

1.2.4 ISIS

ISIS is een jihadistische beweging die tussen 2014 en 2017 16 aanvallen uitvoerde op Turkse bodem, waarbij 291 doden vielen.⁶⁷ Voor zover bekend, pleegde ISIS gedurende de verslagperiode geen aanslagen op Turkse bodem. Wel traden de Turkse autoriteiten preventief op tegen ISIS, waarbij op zeer regelmatige basis verdachten door het gehele land werden opgepakt op verdenking van banden met ISIS.⁶⁸ Zo pakten de Turkse veiligheidstroepen, ter illustratie van dergelijke operaties, eind mei 2021 gelijktijdig zestien ISIS-verdachten op in elf verschillende provincies.⁶⁹

⁵⁸ Dorpswachten zijn etnische Koerden die als paramilitairen meevchten aan de zijde van de Turkse strijdkrachten tegen de PKK. Zij worden betaald en bewapend door de Turkse Staat. Dorpswachten staan in het Engels en Turks bekend als respectievelijk *village guards* en *korucular* (enkelvoud: *korucu*).

⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 17 november 2021.

⁶⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 13.

⁶¹ Daily Sabah, '2021 was year of defeat for PKK in Turkey, 2022 to be worse', 4 januari 2022.

⁶² AA, *Turkish envoy to Lebanon slams newspaper for interview with PKK terrorist*, 1 november 2021.

⁶³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 13.

⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 16 november 2021.

⁶⁵ AA, *Over 50 far-left terror suspects arrested in Turkey*, 15 oktober 2021.

⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

⁶⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz.

⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 16 november 2021.

⁶⁹ AA, *16 Daesh/ISIS terror suspects nabbed across Turkey*, 25 mei 2021.

2 Paspoorten, e-Devlet en UYAP

2.1 Paspoorten

Indien tegen iemand een juridisch onderzoek of een rechtszaak loopt, kunnen de Turkse autoriteiten het paspoort van betrokkene ongeldig maken.⁷⁰ Dit gebeurt bijvoorbeeld bij kritische journalisten, (vermeende) Gülenisten en hun familieleden en oppositiepolitici.⁷¹ Een persoon hoeft dus niet per se te zijn aangeklaagd of veroordeeld alvorens het paspoort ongeldig kan worden verklaard.⁷²

Voor zover bekend, brengen de Turkse autoriteiten geen annuleringsstempel aan in het paspoort wanneer zij dit document ongeldig maken. De ongeldigverklaring wordt ingevoerd in de database van het *General Directorate of Population and Citizenship Affairs*.⁷³ De houder behoort middels een schriftelijke notificatie op de hoogte te worden gesteld van de ongeldigverklaring van het paspoort, maar in de praktijk gebeurt dit over het algemeen niet. Hierdoor kan het gebeuren dat de houder bij een paspoortcontrole voor uitreis erachter komt dat het paspoort ongeldig is verklaard.⁷⁴ Een bron merkt op dat houders de mogelijkheid hebben om binnen het kader van de *Right to Information Act* (RIA), ook wel bekend als Wet Nr. 4982,⁷⁵ aan het *Provincial Directorate of Population* te vragen of hun paspoort ongeldig is verklaard.⁷⁶

Indien de Turkse autoriteiten het paspoort van een persoon ongeldig hebben gemaakt, kan de houder het paspoort niet vernieuwen, tenzij de ongeldigverklaring is ingetrokken en het uitreisverbod is ingetrokken of verlopen.⁷⁷

Wanneer iemands paspoort ongeldig is verklaard, kan de houder het land niet legaal uitreizen, aangezien tijdens de paspoortcontrole duidelijk zal worden dat het paspoort ongeldig is verklaard.⁷⁸

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag of het mogelijk is voor iemand om een paspoort te verkrijgen, terwijl er een onderzoek of strafzaak tegen hem loopt. Dit hangt namelijk af van de individuele omstandigheden van de desbetreffende zaak. Het kan gebeuren dat een rechter geen uitreisverbod heeft opgelegd. In een dergelijke situatie staat het betrokkene vrij om een paspoort aan te vragen en is het aan het ministerie van Binnenlandse Zaken al dan niet een paspoort af te geven.⁷⁹

⁷⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 15. Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁷¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 15.

⁷² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 15. Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁷³ Het General Directorate of Population and Citizenship Affairs staat in het Turks bekend als *Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü*.

⁷⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 15. Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁷⁵ In het Turks staat de RIA bekend als *Bilgi Edinme Hakkı Kanunu*.

⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 29 september 2021 en 2 februari 2022.

⁷⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 15. Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

2.2 E-devlet

E-devlet is het digitale overheidsloket voor inwoners van Turkije en betekent letterlijk 'elektronische overheid'.⁸⁰ Voor zover bekend hebben zich in de verslagperiode geen significante ontwikkelingen voorgedaan in de toegang tot en het gebruik van e-devlet.⁸¹

Gebruikers van e-devlet kunnen een nieuwe code aanvragen via een mobiele telefoon indien hun telefoonnummer en/of het e-mail adres zijn ingevoerd in e-devlet. In een dergelijke situatie kan de gebruiker (in het buitenland) via de optie *Password and Safety Settings* de code vernieuwen. Deze optie bestaat alleen voor Turkse staatsburgers en houders van blauwe kaarten.⁸² Buitenlanders met een Turks vreemdelingsnummer in het buitenland dienen zich te wenden tot een diplomatieke vertegenwoordiging van Turkije.⁸³ Gebruikers van e-devlet, buitenlanders met een Turks vreemdelingsnummer inclusief, kunnen ook middels internetbankieren een nieuwe code aanvragen voor e-devlet. Zij kunnen dan inloggen via de optie *Internet Banking*, de Turkse bank in kwestie selecteren en een nieuwe code aanvragen.⁸⁴

2.3 UYAP

UYAP staat voor *Ulusal Yargı Ağı Projesi* en wordt in het Engels vertaald als *National Judiciary Informatics System*. Het is een juridisch informatiesysteem van de Turkse overheid.⁸⁵ Voor zover bekend hebben zich in de verslagperiode geen significante ontwikkelingen voorgedaan in de toegang tot en het gebruik van UYAP.⁸⁶

Verschillende klantgroepen kunnen ieder via een eigen portaal toegang krijgen tot het UYAP-systeem.⁸⁷ In totaal zijn er zes verschillende portalen:

- *Vatandaş UYAP* voor burgers;
- *Avukat UYAP* voor advocaten;
- *Kurum UYAP* voor particuliere bedrijven en publieke instellingen;
- *Bilirkişi UYAP* voor arbitrage-experts;
- *Arabulucu UYAP* voor mediators in civiel recht;
- *Uzlaştırmacı UYAP* voor bemiddelaars in strafrecht.⁸⁸

⁸⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 16 en 28.

⁸¹ Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁸² De 'blauwe kaart', in het Turks en Engels bekend als respectievelijk *Mavi Kart* en *blue card*, is een verblijfsvergunning die de houder nagenoeg dezelfde rechten en plichten geeft als een Turks staatsburger. In tegenstelling tot een Turkse staatsburger geniet de houder van een blauwe kaart geen stemrecht en mag deze zich niet verkiesbaar stellen. Mannelijke houders van een blauwe kaart zijn niet dienstplichtig, zoals hun Turkse seksegenoten. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 17.

⁸³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 17. Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 29 september 2021. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁸⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 28.

⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁸⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 33.

⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

Advocaten kunnen enkel toegang krijgen tot UYAP via het advocatenportaal (Avukat UYAP) indien zij lid zijn van de nationale advocatenorde, in het Turks *Türkiye Barolar Birliği* (TBB) geheten,⁸⁹ en hun eigen provinciale advocatenorde.⁹⁰

Voor zover bekend behouden burgers die in de negatieve belangstelling staan van de Turkse autoriteiten toegang tot het burgerportaal van UYAP (Vatandaş UYAP).⁹¹

Indien een uitreisverbod wordt uitgevaardigd tijdens een rechtszaak,⁹² zal het worden geüpload in UYAP en raadpleegbaar zijn.⁹³ Dit kan zowel via het burger- (Vatandaş UYAP) als advocatenportaal (Avukat UYAP).⁹⁴ Echter, wanneer een uitreisverbod wordt uitgevaardigd tijdens een strafrechtelijk onderzoek, zal dit voor betrokkene en zijn advocaat niet raadpleegbaar zijn in UYAP, tenzij de advocaat van betrokkene toestemming krijgt van de officier van justitie om inzage te krijgen in het uitgevaardigde uitreisverbod. Dit geldt ook voor andere stukken die deel uitmaken van lopende onderzoeken die zijn aangemerkt als vertrouwelijk, waarbij betrokkenen nog niet formeel zijn aangeklaagd.⁹⁵

⁸⁹ De TBB staat in het Engels bekend als *Union of Turkish Bar Associations*. Voor meer informatie over de TBB, bezoek: <https://www.barobirlik.org.tr/en>.

⁹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 33. Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁹¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 33. Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁹² Een uitreisverbod en ongeldigverklaring van een paspoort komen in twee verschillende contexten tot stand. Een uitreisverbod vloeit voort uit het strafrecht en dient als alternatief voor een arrestatie. Een ongeldigverklaring van een paspoort vloeit voort uit het bestuursrecht en betreft een administratieve maatregel op grond van artikel 22 van de Paspoortwet. Hoewel het juridisch gezien om twee verschillende aangelegenheden gaat, is het effect hetzelfde, namelijk dat iemand niet legaal het land kan uitreizen. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 15.

⁹³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 28. Vertrouwelijke bron, 29 september 2021.

⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 29 september 2021. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

3 Mensenrechten

3.1 Inleiding

Gedurende de huidige verslagperiode bleef de mensenrechtensituatie in Turkije onder druk staan. Paragraaf 3.2 behandelt wijzigingen die zich voordeden ten aanzien van de wet- en regelgeving, welke een impact hadden op de mensenrechtensituatie in Turkije. Paragraaf 3.3 kijkt hoe de buurtwachten zich verder ontwikkelden nadat zij tijdens de vorige verslagperiode grotere bevoegdheden hadden gekregen. Tijdens de voorgaande verslagperiode werd de wetgeving omtrent de advocatuur eveneens geamendeerd. Paragraaf 3.4 bespreekt hoe de advocatenordes zich nadien hebben ontwikkeld. Zowel mensenrechtenorganisaties als –verdedigers bleven in de negatieve belangstelling staan bij de Turkse autoriteiten (zie paragraaf 3.5). Dezelfde autoriteiten gingen door met het inperken van de vrijheid van meningsuiting en (sociale) mediavrijheid (zie paragraaf 3.6). Paragraaf 3.7 behandelt de bewegingsvrijheid in Turkije. De uitvoerende macht bleef directe invloed uitoefenen op de juridische macht (zie paragraaf 3.8). De omstandigheden in detentiecentra en gevangenissen bleven slecht. Bij arrestaties werden procedurele waarborgen niet gehonoreerd (zie paragraaf 3.9). Voorts bleven berichten over mishandeling en marteling een punt van zorg (zie paragraaf 3.10) en deden zich gedwongen verdwijningen voor (zie paragraaf 3.11).

3.2 Wet- en regelgeving

In de verslagperiode deed zich een aantal wijzigingen voor ten aanzien van de wet- en regelgeving dat verband hield met de mensenrechtensituatie.

Op 30 april 2021 vaardigde het *Emniyet Genel Müdürlüğü* (EGM), het hoogste politie-organ,⁹⁶ een richtlijn uit dat burgers niet langer de politie mochten filmen tijdens protesten. Deze richtlijn leidde tot veel kritiek, onder andere van de advocatenordes van Istanboel en Ankara en de internationale mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* (HRW). De critici zagen het verbod op het filmen van politieagenten als een verdere inperking van de persvrijheid in Turkije. De Turkse autoriteiten daarentegen, beargumenteerden dat het verbod was bedoeld om de privacy van agenten te beschermen. Ook zou het filmen politieagenten hinderen in het uitoefenen van hun functie, aldus de autoriteiten.⁹⁷ Op 11 november 2021 schortte de Turkse Raad van State, de hoogste administratieve rechtbank in Turkije,⁹⁸ het verbod op, omdat een dergelijke inperking van de persvrijheid alleen via wet- en niet via regelgeving kon worden doorgevoerd.⁹⁹ In december 2021 gingen zowel het EGM als het ministerie van Binnenlandse Zaken in bezwaar tegen het besluit van de Raad van State.¹⁰⁰ Voor zover bekend heeft de Raad van State niet gereageerd op dit bezwaar.¹⁰¹

⁹⁶ In het Engels staat het EGM bekend als *General Directorate of Security*.

⁹⁷ Reuters, *Turkish police told to prevent people filming them – media*, 30 april 2021. Al Monitor, *Turkey bans filming at protests to hide police violence, rights group say*, 3 mei 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

⁹⁸ De Turkse Raad van State staat in het Engels en Turks bekend als respectievelijk *Council of State* en *Danıştay*.

⁹⁹ International Press Institute (IPI)/#FreeTurkeyJournalists, *Turkey, Court suspends ban on recording protests*, 15 november 2021. Vertrouwelijke bron, 20 november 2021.

¹⁰⁰ Bianet, *Soylu appeals against Council of State ruling halting ban on audio, video recording*, 21 december 2021.

¹⁰¹ Vertrouwelijke bron, 15 en 16 februari 2022.

Op 1 juli 2021 verliet Turkije de zogeheten 'Istanboel Conventie', een internationaal verdrag dat bedoeld is om geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld tegen te gaan. Hierover kan meer worden gelezen in paragraaf 6.2.

In dezelfde maand keurde het Turkse parlement een wet goed die een aantal maatregelen, dat tijdens de noodtoestand (juli 2016 – juli 2018) was genomen, voor een jaar verlengde.¹⁰² Deze verlenging ging per 31 juli 2021 in.¹⁰³ Twee van dergelijke maatregelen maakten het mogelijk om ambtenaren op basis van terreurverdenkingen te ontslaan en terreurverdachten in voorarrest te houden voor maximaal twaalf dagen.¹⁰⁴ Een andere maatregel, die het mogelijk maakt om bedrijven die gelieerd zijn aan terroristische organisaties onder bewindvoering van de overheid te stellen, werd verlengd voor drie jaar.¹⁰⁵

Op 12 november 2021 kondigden de Turkse autoriteiten aan dat gevangenen niet langer zouden worden onderworpen aan een *stripsearch*. Deze term verwees naar een controversiële praktijk waarbij het gevangenispersoneel de gevangene uitkleedde om te zien of deze geen ongeoorloofde dingen, zoals drugs, bij zich had. Voortaan zou een gevangene alleen een *detailed search* ondergaan indien smokkelwaar niet op een andere manier kon worden gevonden. De autoriteiten dienden daarbij een wegwerpschort aan te reiken teneinde de waardigheid van de uitgekledde gevangene te borgen.¹⁰⁶ Een bron stelde zich kritisch op tegen deze aangekondigde verandering en deelde mee dat het enkel een naamswijziging betrof van strip- naar detailed search.¹⁰⁷ Een andere bron gaf aan dat het te vroeg was om een verandering in de praktijk te kunnen waarnemen.¹⁰⁸ Voor meer informatie over misstanden in detentiecentra en gevangenis, waaronder de toepassing van stripsearch, raadpleeg paragraaf 3.10.

3.3 Buurtwachten

Voorgaand ambtsbericht meldde dat het Turkse parlement in juni 2020 een nieuwe wet aannam op de *bekçi*, oftewel 'buurtwachten'.¹⁰⁹ Deze wet gaf de buurtwachten vergaande bevoegdheden, zoals het dragen en gebruiken van vuurwapens, het uitvoeren van identiteitscontroles en het oppakken en overdragen van verdachten aan de politie. Oppositiepolitici en mensenrechtenadvocaten uitten zich hierover bezorgd vanwege twee redenen. Ten eerste vreesden zij dat de buurtwachten niet voldoende waren opgeleid om volwaardig politiewerk te verrichten. Ten tweede waren veel nieuw gerekruteerde buurtwachten afkomstig van de jongeren vleugel van de AKP en waren critici bang dat de buurtwachten zouden uitgroeien tot een regeringsgezinde militie.¹¹⁰

Uit gesprekken met verschillende bronnen kan worden geconcludeerd dat de buurtwachten, welke actief waren in heel Turkije,¹¹¹ gedurende de verslagperiode niet verwickeld waren in een patroon van wijdverbreid, paramilitair en politiek

¹⁰² Duvar English, *Turkey's parliament approves bill extending emergency powers for another year*, 18 juli 2021.
HDN, *Parliament adopts law for extending state of emergency powers for detention, dismissals*, 19 juli 2021.
Europese Commissie (EC), *Turkey 2021 report*, 19 oktober 2021, blz. 3 en 10.

¹⁰³ HDN, *Parliament adopts law for extending state of emergency powers for detention, dismissals*, 19 juli 2021.

¹⁰⁴ Duvar English, *Turkey's parliament approves bill extending emergency powers for another year*, 18 juli 2021.

¹⁰⁵ HDN, *Parliament adopts law for extending state of emergency powers for detention, dismissals*, 19 juli 2021.

¹⁰⁶ Ahval, *Turkey removes strip searching from prison bylaws*, 12 november 2021.

¹⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

¹⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 17 december 2021.

¹⁰⁹ In het Engels staat deze 'hulppolitie' ook bekend als *night watchmen*, *neighborhood guards* of *auxiliary police*.

¹¹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 19 en 20.

¹¹¹ Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

gemotiveerd geweld.¹¹² Eén bron merkt op dat buurtwachten zich meer vijandig opstelden bij het uitvoeren van een identiteitscontrole of het doorzoeken van iemands tas dan de politie.¹¹³ Een andere bron deelt mee dat buurtwachten veelal handelden naar hun eigen nationalistische en conservatieve normen en waarden. Zo spraken zij mensen aan op het zingen in het Koerdisch of het dragen van een korte rok of 'extravagant' kapsel. Indien de aangesproken persoon vervolgens niet mee werkte, werd deze geboeid en overgedragen aan de politie.¹¹⁴

3.4 Advocatenordes

Voorgaand ambtsbericht meldde dat het Turkse parlement in juli 2020 de wetgeving omtrent de advocatuur had geamendeerd. Voorheen had iedere provincie één advocatenorde en al deze advocatenordes waren verenigd in de TBB. Het amendement maakte mogelijk dat in provincies met meer dan vijfduizend advocaten een alternatieve advocatenorde mocht worden opgericht, mits deze orde minstens tweeduizend advocaten achter zich kreeg. Verder zorgde de wetwijziging ervoor dat provincies met minder advocaten meer afgevaardigden mochten sturen naar de TBB dan voorheen. Dit beperkte de invloed van de grote advocatenordes van Istanboel, Ankara en Izmir die verhoudingsgewijs de meeste leden hadden¹¹⁵ en bekend stonden om hun kritische houding jegens de Turkse autoriteiten. Critici vreesden dat deze wetwijziging de opkomst van regeringsgezinde advocatenordes zou faciliteren.¹¹⁶

Eind september 2020 was de oprichting van een alternatieve advocatenorde in Istanboel een feit.¹¹⁷ De meeste leden van deze advocatenorde omarmden de conservatief-islamitische en nationalistische normen en waarden van de AKP/MHP-alliantie.¹¹⁸ Ook in Ankara werd een tweede advocatenorde opgericht.¹¹⁹

3.5 Mensenrechtenorganisaties en –verdedigers onder druk

3.5.1 *Wet tegen de verspreiding van massavernietigingswapens*

Tijdens de voorgaande verslagperiode nam het Turkse parlement in december 2020 de Wet ter Voorkoming van het Financieren van Massavernietigingswapens aan,¹²⁰ ook wel bekend als Wet Nr. 7262. De Turkse regering stelde dat deze wet moest beletten dat ngo's konden worden gebruikt om terrorisme te financieren en geld wit te wassen. Daarbij stelden de Turkse autoriteiten te willen voldoen aan anti-

¹¹² Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

¹¹³ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

¹¹⁴ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

¹¹⁵ De oorspronkelijke advocatenorde van Istanboel telde begin oktober 2021 naar verluidt 50.000 leden.

Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Voor meer informatie over deze advocatenorde, in het Turks *İstanbul Barosu* geheten, raadpleeg: <https://www.istanbulbarosu.org.tr>.

¹¹⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 20.

¹¹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 21.

¹¹⁸ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

¹¹⁹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2022.

¹²⁰ Deze anti-terreurwet staat in het Engels bekend als de *Bill on Preventing the Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction*.

terrorismeafspraken die binnen VN-verband waren gemaakt.¹²¹ ¹²² De wet gaf de Turkse autoriteiten vergaande bevoegdheden, zoals het vervangen van bestuursleden van ngo's door bewindvoerders,¹²³ het opschorten van de activiteiten van ngo's en het bevriezen van de tegoeden van ngo's.¹²⁴

De wet tegen de verspreiding van massavernietigingswapens leidde tot veel kritiek.¹²⁵ Zo omschreef de Venetië-commissie¹²⁶ de vergaande bevoegdheden van de Turkse autoriteiten als 'buitenproportioneel' en 'drastisch'.¹²⁷ Dit adviesorgaan van de Raad van Europa (RvE)¹²⁸ merkte bijvoorbeeld op dat ngo's voortaan toestemming moesten krijgen van de Turkse autoriteiten om online fondsen te werven. Een dergelijke verplichting was volgens de Venetië-commissie niet terug te voeren op de afspraken die in VN-verband waren gemaakt om het financieren van terrorisme tegen te gaan.¹²⁹

De internationale mensenrechtenorganisatie *Amnesty International*, vanaf nu kortweg aangeduid als 'Amnesty', deed onder ongeveer dertig Turkse ngo's onderzoek naar de impact van voornoemde wet op het maatschappelijk middenveld. Amnesty kwam daarbij tot de eindconclusie dat de wet had geleid tot een angstcultuur onder deze ngo's.¹³⁰ Vanwege de angst voor doorwrochte financiële inspecties, hoge geldboetes en lange gevangenisstraffen vonden ngo's het moeilijk om huidige bestuursleden te behouden en nieuwe te werven. Door dezelfde angst waren Turkse ngo's minder geneigd om samen te werken met internationale partnerorganisaties en om internationale gelden te werven. Ook vervingen zij op voorhand bestuursleden tegen wie strafrechtelijke procedures liepen uit angst dat de autoriteiten anders zouden overgaan tot het benoemen van bewindvoerders.¹³¹

De angst en onzekerheid onder ngo's werd versterkt doordat de Turkse autoriteiten de wet in kwestie op ondoorzichtige wijze implementeerden. Zo was het voor ngo's onduidelijk welke afdeling van het Turkse ministerie van Binnenlandse Zaken verantwoordelijk was voor het financieel inspecteren van ngo's. Daarnaast heerste er onduidelijkheid over waarom sommige ngo's herhaaldelijk werden geïnspecteerd en andere niet. Verder kregen ngo's na een financiële inspectie geen inhoudelijke

¹²¹ De Volkskrant, *Turkse ngo's dreigen te worden beknot door antiterrorwet*, 25 december 2020. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 23. Venetië-commissie, *Turkey, Opinion, On the compatibility with international human rights standards of Law No. 7262 on the Prevention of Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction*, 6 juli 2021, blz. 5. Amnesty International, *Turkey, Terrorism financing law has immediate 'chilling effect' on civil society*, 19 oktober 2021, blz. 3 en 4.

¹²² De Financial Action Task Force (FATF), een internationale organisatie die het witwassen van geld en financieren van terrorisme bestrijdt, beoordeelt de mate waaraan Turkije voldoet ten aanzien van de gemaakte afspraken binnen VN-verband. FATF, *Jurisdictions under increased monitoring*, oktober 2021.

¹²³ Venetië-commissie, *Turkey, Opinion, On the compatibility with international human rights standards of Law No. 7262 on the Prevention of Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction*, 6 juli 2021, blz. 19. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

¹²⁴ Venetië-commissie, *Turkey, Opinion, On the compatibility with international human rights standards of Law No. 7262 on the Prevention of Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction*, 6 juli 2021, blz. 19.

¹²⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 23.

¹²⁶ In het Engels staat deze commissie bekend als de *Venice Commission*. Voor meer informatie over de Venetië-commissie, bezoek: www.venice.coe.int.

¹²⁷ Venetië-commissie, *Turkey, Opinion, On the compatibility with international human rights standards of Law No. 7262 on the Prevention of Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction*, 6 juli 2021, blz. 19.

¹²⁸ In het Engels en Frans staat de RvE bekend als respectievelijk *Council of Europe* (CoE) en *Conseil de l'Europe* (CdE). Voor meer informatie over de RvE, bezoek: www.coe.int.

¹²⁹ Venetië-commissie, *Turkey, Opinion, On the compatibility with international human rights standards of Law No. 7262 on the Prevention of Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction*, 6 juli 2021, blz. 12.

¹³⁰ Amnesty, *Turkey, Terrorism financing law has immediate 'chilling effect' on civil society*, 19 oktober 2021, blz. 3 en 4.

¹³¹ Amnesty, *Turkey, Terrorism financing law has immediate 'chilling effect' on civil society*, 19 oktober 2021, blz. 5, 6, 8 en 9.

terugkoppeling, waardoor het onduidelijk bleef of de ngo wel of niet voldeed aan de gestelde normen.¹³²

3.5.2 *Mensenrechtenverdedigers*

Voorgaand ambtsbericht maakte reeds duidelijk dat mensenrechtenverdedigers de negatieve aandacht trokken van de Turkse autoriteiten.¹³³ Deze situatie bleef hetzelfde gedurende de huidige verslagperiode. De volgende twee voorbeelden dienen enkel ter illustratie en kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

Tijdens de voorgaande verslagperiode werd bericht over vier mensenrechtenverdedigers die werden veroordeeld tot een gevangenisstraf vanwege vermeende banden met de Gülenbeweging. Eén van hen was Taner Kılıç, de erevoorzitter van de Turkse tak van Amnesty. Omdat de andere drie veroordeelden waren opgepakt tijdens een workshop op het eiland Büyükada,¹³⁴ werd deze zaak ook wel de 'Büyükada-zaak' genoemd.¹³⁵ Op het moment van schrijven was het hoger beroep van de vier veroordeelden in behandeling bij het Hof van Cassatie.¹³⁶

Een incident dat veel aandacht genereerde tijdens de verslagperiode was de arrestatie van Öztürk Türkdoğan op 19 maart 2021. Türkdoğan was de co-voorzitter van de *İnsan Hakları Derneği* (İHD),¹³⁷ de oudste mensenrechtenvereniging in Turkije. Zijn arrestatie leidde tot veel kritiek, onder andere van het Internationaal Gerechtshof (IGH), het hoogste gerechtelijke orgaan van de VN,¹³⁸ en Amnesty.¹³⁹ Türkdoğan werd na een dag voorwaardelijk vrijgelaten.¹⁴⁰ Türkdoğan moest zich sindsdien iedere vijftien dagen melden op het politiebureau. Ook kreeg hij een internationaal reisverbod opgelegd.¹⁴¹ Reeds in februari 2021 had Soylu, de Turkse minister van Binnenlandse Zaken, de İHD beschuldigd van sympathie voor de PKK en omschreven als een 'vervloekte organisatie'.¹⁴² Op het moment van schrijven werd Türkdoğan strafrechtelijk vervolgd voor het lid zijn van een terroristische organisatie, het beledigen van de minister van Binnenlandse Zaken en het beledigen van de Turkse natie, de Republiek Turkije en haar staatsinstituties- en organen.¹⁴³

¹³² Amnesty, *Turkey, Terrorism financing law has immediate 'chilling effect' on civil society*, 19 oktober 2021, blz. 7 en 8.

¹³³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 10.

¹³⁴ Büyükada is onderdeel van de Prinseneilanden, een archipel in de Zee van Marmara, gelegen voor de kust van Istanboel.

¹³⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 32.

¹³⁶ Duvar English, *Former Amnesty Turkish chair Taner Kılıç risks reimprisonment if sentence upheld by top appeals court*, 6 mei 2021. Vertrouwelijke bron, 7 december 2021. Vertrouwelijke bron, 28 januari 2022.

¹³⁷ De İHD staat in het Engels bekend als de *Human Rights Association*. Voor meer informatie over de İHD, bezoek: <https://ihd.org.tr/en/>.

¹³⁸ Het IGH zetelt in het Vredespaleis in Den Haag en staat in het Engels en Frans bekend als respectievelijk het *International Court of Justice* (ICJ) en het *Cour internationale de Justice* (CIJ). Voor meer informatie over het IGH, bezoek: <https://www.icj-cij.org>.

¹³⁹ IGH, *Turkey, immediately free lawyer and human rights defender Öztürk Türkdoğan*, 19 maart 2021. Amnesty, *Turkije, Arrestatie van mensenrechtenleider drijft de spot met nieuw Menschenrechtenactieplan*, 19 maart 2021.

¹⁴⁰ Bianet, *Human Rights Association Co-Chair Türkdoğan released*, 20 maart 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

¹⁴¹ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

¹⁴² Bianet, *Interior Minister Soylu targets HDP and İHD over killings in Gare*, 17 februari 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

¹⁴³ HRW, *Turkey, Human rights defender on trial, Co-chair of country's oldest rights group faces terrorism prosecution*, 21 februari 2022. Bianet, *Prosecute rights violations, not rights advocates*, 21 februari 2022.

3.6 Vrijheid van meningsuiting en mediavrijheid

3.6.1 Persvrijheid onder druk

Uit voorgaand ambtsbericht werd duidelijk dat de vrijheid van meningsuiting en mediavrijheid onderhevig waren aan restricties.¹⁴⁴ Deze situatie bleef onveranderd gedurende de huidige verslagperiode. Ten aanzien van de persvrijheid nam Turkije in 2021 de 153^e plaats in op de persvrijheidsindex van *Reporters Without Borders* (RSF), een internationale ngo die zich inzet voor de persvrijheid.¹⁴⁵ In totaal telt deze ranglijst 180 landen.¹⁴⁶ Volgens het *International Press Institute* (IPI), een andere internationale ngo die zich inzet voor de persvrijheid,¹⁴⁷ verbleven er gedurende de huidige verslagperiode 37 journalisten in de gevangenis.¹⁴⁸ *Press in Arrest*, een groep van Turkse journalisten die de strafvervolgning van vakgenoten monitort,¹⁴⁹ rapporteerde op 9 april 2021 dat er 41 journalisten in de gevangenis zaten.¹⁵⁰

Het Koerdische nieuwsplatform *Mesopotamia Agency* (MA)¹⁵¹ trok in het bijzonder de negatieve aandacht van de Turkse autoriteiten, omdat het publiceerde over een politiek gevoelig onderwerp, namelijk het conflict tussen de PKK en de Turkse staat. Het hoofd van het MA-kantoor in Istanboel zei hierover: 'Ieder van ons is op z'n minst eenmaal gearresteerd'.¹⁵²

In oktober 2020 werden vier journalisten opgepakt,¹⁵³ omdat zij hadden bericht over een incident in de provincie Van, waarbij een burger was omgekomen (voor meer informatie over het incident, raadpleeg paragraaf 5.4). De journalisten zouden volgens de Turkse autoriteiten lid zijn van een terroristische organisatie en propaganda hebben gemaakt voor een terroristische organisatie. Twee van de vier journalisten werkten voor MA.¹⁵⁴ Op 6 januari 2022 werden de vier journalisten vrijgesproken van lidmaatschap van een terroristische organisatie. Een journalist genaamd Nazan Sala werd veroordeeld tot een opgeschorte gevangenisstraf van één jaar en drie maanden voor het maken van terreurpropaganda.¹⁵⁵ In februari 2022 oordeelde het Constitutioneel Hof¹⁵⁶ dat Cemil Uğur, die tot voornoemd viertal behoorde, onrechtmatig in voorarrest was gehouden van 6 oktober 2020 tot 2 april 2021. Hierop kende het Hof, 's lands hoogste rechtbank, hem een schadeloosstelling toe van 67.500,00 Turkse lira (TL).^{157 158}

¹⁴⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 23-27.

¹⁴⁵ De afkorting 'RSF' staat voor *Reporters sans frontières*. Voor meer informatie over RSF, bezoek: <https://rsf.org/en>.

¹⁴⁶ RSF, *2021 World press freedom index*, ongedateerd, geraadpleegd op 22 november 2021.

¹⁴⁷ Voor meer informatie over het IPI, bezoek de website: <https://ipi.media>. Het IPI heeft een project genaamd *#FreeTurkeyJournalists* dat zich specifiek richt op de positie van journalisten in Turkije. Voor meer informatie over dit project, bezoek: <https://freeturkeyjournalists.ipi.media/>.

¹⁴⁸ IPI/*#FreeTurkeyJournalists, Turkey's press freedom violations in numbers*, ongedateerd, geraadpleegd op 22 november 2021.

¹⁴⁹ Voor meer informatie over *Press in Arrest*, bezoek: pressin-arrest.com.

¹⁵⁰ *Press in Arrest, According to Press in Arrest, 41 journalists are behind bars in Turkey*, 9 april 2021.

¹⁵¹ In het Turks staat MA bekend als *Mezopotamya Ajansi*. Voor meer informatie over MA, bezoek: mezopotamyaajansi35.com/en.

¹⁵² The World, *'All of us have been arrested at least once', Kurdish press in Turkey walk a fine line*, 9 maart 2021.

¹⁵³ Het ging hierbij om Adnan Bilen, Cemil Uğur, Şehriban Abi en Nazan Sala. Bilen en Uğur werkten voor MA.

¹⁵⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 27. The World, *'All of us have been arrested at least once', Kurdish press in Turkey walk a fine line*, 9 maart 2021.

¹⁵⁵ Bianet, *Reporting on citizens thrown from a helicopter, journalists acquitted a year later*, 6 januari 2022.

¹⁵⁶ In het Engels en Turks staat het Hof bekend als respectievelijk *Constitutional Court* (CC) en *Anayasa Mahkemesi* (AYM). Alternatieve benamingen voor het Hof in het Nederlands en Engels zijn respectievelijk 'Hoogerechtshof' en *Top Court*. Voor meer informatie over het Hof, bezoek: <https://www.anayasa.gov.tr/en/home-page/>.

¹⁵⁷ Bianet, *Turkey's top court finds journalist Cemil Uğur's arrest for reporting on torture unlawful*, 8 februari 2022.

¹⁵⁸ De TL staat in het Turks bekend als *Türk Lirası*. Op 9 februari 2022 had 67.500,00 TL dezelfde waarde als 4.357,19 euro volgens CoinMill.com, een online wisselkoers convertor.

3.6.2 *Beledigen van de president*

Het kwam veelvuldig voor dat mensen werden aangeklaagd op grond van artikel 299 van het Wetboek van Strafrecht¹⁵⁹ wegens het beledigen van de president. Op het beledigen van de president staat een gevangenisstraf van één tot vier jaar. Indien een persoon de president in het openbaar heeft beledigd, kan de gevangenisstraf met een zesde worden verhoogd.¹⁶⁰ Volgens het Turkse ministerie van Justitie vonden er in 2020 31.297 strafrechtelijke onderzoeken plaats aangaande het beledigen van de president. In 7.790 gevallen leidde dit tot een strafzaak en in 3.325 keer tot een veroordeling.¹⁶¹ Uit de cijfers van voornoemd departement bleek niet welke straffen er waren opgelegd.

De volgende zaak betreffende het beledigen van de president sprong gedurende de verslagperiode in het oog. In 2017 kreeg een man een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd van elf maanden en twintig dagen, omdat hij op Facebook een spotprent had geplaatst van president Erdoğan. Hij zou daarmee de president hebben beledigd. In oktober 2021 oordeelde het EHRM dat de vrijheid van meningsuiting van betrokkene was geschonden.¹⁶²

Een andere zaak aangaande het beledigen van de president die veel aandacht genereerde zag toe op de bekende journaliste Sedef Kabaş. Op een oppositiegezin televisiekanaal en op Twitter verwees zij naar president Erdoğan met het volgende gezegde: 'Als een os naar het paleis komt, wordt hij geen koning, maar wordt het paleis een stal'. Tijdens een nachtelijke huisinval werd Kabaş op 22 januari 2022 opgepakt en strafrechtelijk vervolgd voor het beledigen van de president.¹⁶³ Het IPI riep de Turkse autoriteiten op om haar onmiddellijk vrij te laten.¹⁶⁴ De Turkse afdeling van PEN International, een internationale schrijversvereniging die opkomt voor de vrijheid van meningsuiting,¹⁶⁵ toonde haar steun aan Kabaş in een schriftelijke verklaring.¹⁶⁶ Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken uitte zich teleurgesteld over de arrestatie van Kabaş.¹⁶⁷ De openbaar aanklager eiste een gevangenisstraf van maximaal twaalf jaar en tien maanden voor het beledigen van de president en twee ministers.¹⁶⁸

3.6.3 *Wettelijk kader ten aanzien van sociale media*

Het voorgaand ambtsbericht meldde dat de wetgeving omtrent de sociale media was geamendeerd. Deze wetwijziging hield onder andere het volgende in. Vanaf 1 oktober 2020 moesten buitenlandse sociale mediabedrijven met meer dan één miljoen dagelijkse gebruikers een juridische vertegenwoordiger in Turkije hebben.¹⁶⁹

¹⁵⁹ In het Engels en Turks bekend als respectievelijk *Turkish Penal Code (TPC)* and *Türk Ceza Kanunu (TCK)*.

¹⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 27 december 2021. Bianet, 'Insulting the President', *Is it a tool to bring society into line?*, 27 januari 2022.

¹⁶¹ Reuters, *Top European court says Turkey should change law on insulting president*, 19 oktober 2021.

¹⁶² Reuters, *Top European court says Turkey should change law on insulting president*, 19 oktober 2021. Bianet, *ECtHR's first ruling on 'insulting the President', Violation of freedom of expression*, 19 oktober 2021.

¹⁶³ Al Jazeera, *Turkish journalist arrested for insulting President Erdogan*, 23 januari 2022. Bianet, *Detained in midnight raid, Journalist Sedef Kabaş arrested for 'insulting Erdoğan'*, 24 januari 2022. The Guardian, *Turkey, Journalist 'will not go unpunished' for insult, says Erdogan*, 26 januari 2022.

¹⁶⁴ IPI/ #FreeTurkeyJournalists, *IPI calls for release of Turkey journalist Sedef Kabaş*, 24 januari 2022.

¹⁶⁵ Voor meer informatie over PEN International, bezoek: <https://pen-international.org>.

¹⁶⁶ Bianet, 'You cannot get rid of our tongue', *PEN Turkey expresses support for Kabaş, Aksu*, 25 januari 2022.

¹⁶⁷ Bianet, *US Department of State: Freedom of expression is universal*, 25 januari 2022.

¹⁶⁸ Bianet, *Court accepts indictment against jailed journalist Sedef Kabaş, Up to 12 years in prison*, 15 februari 2022. HDN, *Indictment for arrested journalist accepted*, 15 februari 2022.

¹⁶⁹ Deze vertegenwoordiger moest gehoor geven aan gerechtelijke bevelen om bepaalde content op een social mediaplatform te verwijderen en om verzoeken van particulieren in behandeling te nemen om een bericht te verwijderen dat hun (privacy)rechten schond. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 21.

Aan het einde van de voorgaande verslagperiode hadden Amazon Prime Video, Dailymotion, Facebook, LinkedIn, Netflix, Spotify, TikTok, VKontakte (VK) en YouTube ingestemd om een vertegenwoordiger in Turkije aan te stellen.¹⁷⁰ In maart 2021 volgde Twitter¹⁷¹ en begin april 2021 besloot ook Pinterest een vertegenwoordiger in Turkije aan te wijzen. Daarmee hadden alle buitenlandse sociale mediabedrijven met meer dan één miljoen dagelijkse gebruikers zich geconformeerd aan de geamendeerde sociale mediawetgeving.¹⁷²

3.6.4 *Vrijheid op de sociale media verder onder druk*

Gedurende de verslagperiode kwam de vrijheid op de sociale media verder onder druk te staan. Het reeds besproken amendement, dat op 1 oktober 2020 van kracht ging (zie subparagraaf 3.6.3), bracht een belangrijke wijziging met zich mee. Waren de Turkse autoriteiten voorheen gemachtigd om toegang tot onwelgevallige content te blokkeren, nu mochten zij ook onwelgevallige content laten verwijderen.¹⁷³

Gedurende de verslagperiode werd de uitwerking van deze verandering voelbaar. Zo onderzocht de *Medya Araştırmaları Derneği (Media Research Association, MEDAR)*, een onderzoeks- en opiniecentrum,¹⁷⁴ van oktober 2020 tot april 2021 658 gerechtelijke uitspraken om content te verwijderen, zogeheten *content removal orders*. In de meeste gevallen ging het om content die te maken had met corruptie en ongeregelheden (336 zaken)¹⁷⁵ en wangedrag (308 zaken). De beroepsgroepen die het meest om een content removal order hadden gevraagd, waren zakenlieden (103 keer), ministers (85 keer) en advocaten (70 keer).¹⁷⁶ Een bron benadrukt dat het genoemde cijfer van 658 slechts het aantal gedocumenteerde content removal orders besloeg en dat het werkelijke aantal content removal orders hoogstwaarschijnlijk hoger lag.¹⁷⁷

Dat de sociale media actief werden gevolgd door de Turkse autoriteiten bleek ook uit het aantal geblokkeerde websites. Volgens *İfade Özgürlüğü Derneği (Vereniging voor Vrijheid van Meningsuiting, İFÖD)*¹⁷⁸ waren eind 2019 408.494 websites en nieuwe domeinnamen door de Turkse autoriteiten geblokkeerd.¹⁷⁹ Aan het einde van 2020 was dit aantal gestegen naar 467.011.¹⁸⁰ Volgens een bron waren in oktober 2021 circa 500.000 websites geblokkeerd.¹⁸¹ De Turkse autoriteiten blokkeerden onder meer de toegang tot gehele nieuwssites of individuele nieuwsartikelen die kritisch naar het beleid van de regering keken. In dit verband kan worden gedacht

¹⁷⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 21 en 22. AA, *Turkey, Top companies complying with social media laws*, 20 maart 2021.

¹⁷¹ AA, *Turkey, Top companies complying with social media laws*, 20 maart 2021.

¹⁷² AA, *Pinterest agrees to hire local representative in Turkey*, 9 april 2021. HDN, *Pinterest to appoint representative to Turkey*, 9 april 2021. Interview met Yaman Akdeniz (cyberrechtenactivist en medeoprichter van İFÖD) in Istanboel, 4 oktober 2021.

¹⁷³ Media Research Association (MEDAR), *Impact of social media law on media freedom in Turkey, Monitoring report*, 21 september 2021, blz. 4. İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD), *Fahrenheit 5651, The scorching effect of censorship*, oktober 2021, blz. 11.

¹⁷⁴ Voor meer informatie over MEDAR, bezoek: <https://medarder.org/en/about/>.

¹⁷⁵ Bij ongeregelheden kan worden gedacht aan procedures die niet op de juiste wijze zijn gevolgd en uitgevoerd, bijvoorbeeld het toekennen van een overheidsopdracht aan een bedrijf dat niet op transparante wijze geschiedt.

¹⁷⁶ MEDAR, *Impact of social media law on media freedom in Turkey, Monitoring report*, 21 september 2021, blz. 4, 5, 6, 9 en 67.

¹⁷⁷ Interview met Gürkan Özturan (*Media Freedom Rapid Response Coordinator* bij het *European Centre for Press & Media Freedom, ECPMF*), 30 september 2021.

¹⁷⁸ İFÖD staat in het Engels bekend als de *Freedom of Expression Association*. İFÖD is een Turkse ngo die onder meer in kaart brengt op welke schaal websites door de Turkse overheid worden geblokkeerd. Voor meer informatie over İFÖD, bezoek: <https://ifade.org.tr/en/>.

¹⁷⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 24.

¹⁸⁰ İFÖD, *Fahrenheit 5651, The scorching effect of censorship*, oktober 2021, blz. 2, 9, 101.

¹⁸¹ Interview met Yaman Akdeniz (cyberrechtenactivist en medeoprichter van İFÖD) in Istanboel, 4 oktober 2021.

aan linkse en Koerdische sites die een alternatief geluid lieten horen ten aanzien van de Koerdische kwestie en militaire operaties van de Turkse strijdkrachten.¹⁸²

Meer dan vijftien overheidsinstanties waren bevoegd om websites te blokkeren.¹⁸³ De overheidsinstanties die de meeste websites tijdens de verslagperiode hadden geblokkeerd, waren de *Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (Information and Communication Technologies Authority, BTK)*, de rechtbanken en de *Capital Markets Board (CMB)*.¹⁸⁴ De BTK is de Turkse telecomautoriteit en is belast met het implementeren en handhaven van de gewijzigde wetgeving omtrent de sociale media.¹⁸⁵ De CMB is een overheidsorgaan dat toezicht houdt op de financiële markten van Turkije.¹⁸⁶

3.6.5 *Strafvervolgning van kritische sociale mediagebruikers in de praktijk*

Het voorgaand ambtsbericht meldde dat kritische en dissonante sociale mediagebruikers veelvuldig werden onderzocht, vervolgd en veroordeeld. Met name kritische sociale mediaberichten over de volgende onderwerpen trokken de negatieve aandacht van de Turkse autoriteiten: president Erdoğan en zijn familie, het coronabeleid van de Turkse overheid, militaire operaties van Turkije in binnen- en buitenland, de politieke en culturele rechten van de Koerdische minderheid, het conflict tussen de PKK en de Turkse regering, Gülen en zijn beweging, de islam en homoseksualiteit.¹⁸⁷ Dit beeld bleef ongewijzigd gedurende de huidige verslagperiode. Berichten die de Turkse autoriteiten onwelgevallig waren, werden geblokkeerd of verwijderd en degenen die deze berichten plaatsten of deelden werden strafrechtelijk vervolgd.¹⁸⁸ Eén bron voegt daaraan toe dat kritische berichten over overheids corruptie ook de negatieve aandacht trokken van de Turkse autoriteiten.¹⁸⁹

De volgende voorbeelden dienen ter illustratie van de ontwikkelingen die hierboven zijn beschreven, maar kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

Voorgaand ambtsbericht meldde dat Canan Kaftancıoğlu, de provinciaal leider van de CHP in Istanboel, op 23 juni 2020 werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van negen jaar, acht maanden en twintig dagen vanwege meerdere Twitter-berichten uit de periode 2012-2017. Met deze berichten had zij zich volgens de Turkse autoriteiten schuldig gemaakt aan het beledigen van de president en de Turkse staat, het maken van propaganda voor een terroristische organisatie en het aanzetten tot haat.¹⁹⁰ Op het moment van schrijven was haar hoger beroep in behandeling bij het Hof van Cassatie.¹⁹¹

¹⁸² İFÖD, *Fahrenheit 5651, The scorching effect of censorship*, oktober 2021, blz. 21, 22, 23 en 27.

¹⁸³ Interview met Gürkan Özturan (*Media Freedom Rapid Response Coordinator* bij het *European Centre for Press & Media Freedom, ECPMF*), 30 september 2021. İFÖD, *Fahrenheit 5651, The scorching effect of censorship*, oktober 2021, blz. 8

¹⁸⁴ İFÖD, *Fahrenheit 5651, The scorching effect of censorship*, oktober 2021, blz. 8 en 9.

¹⁸⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 22.

¹⁸⁶ De CMB staat in het Turks bekend als *Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)*. Voor meer informatie over de CMB, bezoek: <https://www.cmb.gov.tr/Sayfa/Index/0/0>.

¹⁸⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 25 en 26.

¹⁸⁸ Interview met Gürkan Özturan (*Media Freedom Rapid Response Coordinator* bij het *European Centre for Press & Media Freedom, ECPMF*), 30 september 2021. Interview met Yaman Akdeniz (cyberrechtenactivist en medeoprichter van İFÖD) in Istanboel, 4 oktober 2021.

¹⁸⁹ Interview met Yaman Akdeniz (cyberrechtenactivist en medeoprichter van İFÖD) in Istanboel, 4 oktober 2021.

¹⁹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 25 en 26.

¹⁹¹ Interview met Yaman Akdeniz (cyberrechtenactivist en medeoprichter van İFÖD) in Istanboel, 4 oktober 2021.

Het volgende voorbeeld laat ook zien dat sociale mediagebruikers persoonlijke problemen ondervonden met de Turkse autoriteiten naar aanleiding van berichten die ze jaren geleden hadden geplaatst of gedeeld. Op 27 september 2021 kreeg de Turks-Koerdische columniste en mensenrechtenverdediger Nurcan Kaya een opgeschorte gevangenisstraf opgelegd van één jaar en drie maanden naar aanleiding van een bericht dat zij in 2014 op Twitter had geplaatst. Toen ISIS in dat jaar de Noord-Syrische stad Kobani¹⁹² belegerde, welke hoofdzakelijk wordt bewoond door etnische Koerden, twitterde Kaya: 'Niet alleen de Koerden, maar alle inwoners [van Kobani] verwerpen zich [tegen ISIS]'. Daarmee had zij volgens de Turkse autoriteiten propaganda gemaakt voor een terroristische organisatie.^{193 194}

De volgende casus toont ook aan dat sociale mediaberichten die verband hielden met Koerdische aangelegenheden de negatieve aandacht trokken van de Turkse autoriteiten. Begin november 2021 werd Hifzullah Kutum, een academicus aan de Firat Universiteit in Elaziğ, geschorst en aangeklaagd wegens het maken van terreurpropaganda. Op Twitter had Kutum namelijk een foto geplaatst van Masoud Barzani, de voormalige president van de Koerdische Autonome Regio (KAR) in Noord-Irak. Hij had bij deze foto in het Koerdisch geschreven: 'Lang leve Koerdistan'.¹⁹⁵

Dissonante of kritische berichten die binnen korte tijd populair werden op de sociale media konden in het bijzonder rekenen op de negatieve aandacht van de Turkse autoriteiten.¹⁹⁶ Dit gold bijvoorbeeld voor een satirisch bedoeld filmpje dat door twee 23-jarige gebruikers van TikTok was gemaakt. Aangezien Turkse paspoorthouders nauwelijks de kans kregen om te reizen, gelet op de coronamaatregelen en de val van de TL, lieten zij in een filmpje zien voor welke alternatieve doeleinden het paspoort kon worden gebruikt.^{197 198} Hierop werden zij vervolgd voor het beledigen van de symbolen van de Turkse staat. In de tussentijd kregen zij een internationaal reisverbod opgelegd en moesten zij zich dagelijks melden bij het dichtstbijzijnde politiebureau.¹⁹⁹

Kritische en gefrustreerde opmerkingen over de economische neergang in Turkije (voor meer informatie over de economische neergang in Turkije, raadpleeg subparagraaf 1.1.2) leidden ook tot een negatieve reactie van de Turkse autoriteiten. Zo werden op 12 december 2021 drie YouTube-journalisten opgepakt. Zij hadden mensen op straat geïnterviewd over de economische achteruitgang in Turkije. Gedurende deze interviews hadden mensen hun frustraties geuit over de economische moeilijkheden in het land. Op het moment van schrijven waren de drie YouTubers voorwaardelijk vrijgelaten. Ze hadden een internationaal reisverbod

¹⁹² De naam van deze stad wordt ook wel gespeld als *Kobani* of *Kobanê*. In het Arabisch staat de stad bekend als *Ayn al-Arab*.

¹⁹³ Kobani werd namelijk hoofdzakelijk verdedigd door de *Yekîneyên Parastina Gel* (Volksbeschermingseenheden, YPG). De YPG staan in het Engels bekend als de *People's Protection Units*. De Turkse autoriteiten beschouwen deze Syrisch-Koerdische militie als de Syrische tak van de PKK.

¹⁹⁴ Bianet, *Writer Nurcan Kaya given deferred prison sentence for 2014 tweet*, 27 september 2021.

¹⁹⁵ Rûdaw, *Academic threatened in Turkey after celebrating Kurdish revolution*, 1 november 2021. Duvar English, *Kurdish academic detained, suspended from university over 'Kurdistan' social media post*, 5 november 2021. Bianet, *Academic released from arrest after 'long live Kurdistan' post*, 10 november 2021.

¹⁹⁶ Interview met Gürkan Özturan (*Media Freedom Rapid Response Coordinator* bij het *European Centre for Press & Media Freedom*, ECPMF), 30 september 2021.

¹⁹⁷ In het bewuste filmpje werd een Turks paspoort gebruikt als boekenlegger, ovenhandschoen en onderzetter.

¹⁹⁸ Ahval, *Court orders travel ban on TikTokers over content mocking Turkish passport*, 28 april 2021. Interview met Gürkan Özturan (*Media Freedom Rapid Response Coordinator* bij het *European Centre for Press & Media Freedom*, ECPMF), 30 september 2021.

¹⁹⁹ Ahval, *Court orders travel ban on TikTokers over content mocking Turkish passport*, 28 april 2021.

opgelegd gekregen en waren onder huisarrest geplaatst, waardoor zij niet langer straatinterviews konden afnemen.²⁰⁰

3.7 Bewegingsvrijheid

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag in hoeverre een persoon, die in de negatieve belangstelling staat van de Turkse autoriteiten, legaal kan uitreizen. Dit hangt namelijk af van de individuele omstandigheden van de desbetreffende zaak.²⁰¹

Er kan evenmin een eenduidig antwoord worden gegeven op de vragen in hoeverre er uitreisverboden worden uitgevaardigd tegen personen die in de negatieve belangstelling staan en of iemand kan uitreizen terwijl de strafzaak nog loopt.²⁰²

Arrestatiebevelen kunnen worden uitgevaardigd tijdens een strafrechtelijk onderzoek of een strafzaak. Openbare aanklagers mogen om een arrestatiebevel verzoeken, maar zijn niet bevoegd om zelf arrestatiebevelen uit te vaardigen; dat is enkel voorbehouden aan rechters. In de praktijk worden arrestatiebevelen meestal zonder officiële kennisgeving uitgevaardigd, omdat anders het risico bestaat dat de verdachte op de vlucht zal slaan.²⁰³

Voor de bewegingsvrijheid van dienstplichtontduikers en deserteurs, raadpleeg paragraaf 9.3. Voor de bewegingsvrijheid van Syriërs die tijdelijke bescherming genieten in Turkije, raadpleeg subparagraaf 10.3.2.

3.8 Rechtsgang

3.8.1 Constitutioneel Hof

Zoals reeds vermeld, is het Constitutioneel Hof de hoogste rechtbank in Turkije. Gedurende de voorgaande verslagperiode kwam het Hof verder onder druk te staan. Zo riep MHP-leider Bahçeli in september 2020 op tot een herstructurering van het Hof, zodat het beter zou aansluiten op het presidentieel systeem. President Erdoğan steunde deze oproep van zijn politiek bondgenoot.²⁰⁴ Op het moment van schrijven had Bahçeli's oproep niet geleid tot een concreet wetsvoorstel.²⁰⁵

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag in hoeverre het Hof onafhankelijk is. Over de samenstelling van het Hof bestaat meer duidelijkheid. Het Hof telt vijftien leden. Daarvan zijn er zeven direct benoemd door president Erdoğan, vijf door voormalig president Abdullah Gül (de voorganger van president Erdoğan) en drie door het Turkse parlement.²⁰⁶

²⁰⁰ The Independent, *Turkey arrests YouTubers who talk to the public about financial woes*, 13 december 2021. Bianet, *3 YouTubers doing street interviews placed under house arrest*, 13 december 2021.

²⁰¹ Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

²⁰² Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

²⁰³ Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

²⁰⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 30.

²⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

²⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 5 november 2021. Bianet, *Parliament elects former AKP politician as Constitutional Court member*, 20 januari 2022.

De volgende twee uitspraken van het Hof sprongen tijdens de huidige verslagperiode in het oog. In mei 2021 aanvaardde het Hof een aanklacht van een leraar. Deze had verklaard dat hij in 2016 25 dagen in detentie was gehouden in een politiebureau vanwege vermeende banden met de Gülenbeweging. Gedurende deze periode was hij naar eigen zeggen seksueel misbruikt en gemarteld. Het Hof eiste heropening van het onderzoek, strafrechtelijke vervolging van de betrokken politieagenten en een uitkering van 50.000,00 TL²⁰⁷ aan smartengeld aan betrokkene.²⁰⁸ Op het moment van schrijven was de uitspraak nog niet ten uitvoer gebracht.²⁰⁹

In juli 2021 oordeelde het Hof ten gunste van een HDP-parlementslid genaamd Ömer Faruk Gergerlioğlu. Hij was eerder veroordeeld vanwege het maken van propaganda voor de PKK, waarbij hij een gevangenisstraf kreeg opgelegd en zijn parlementszetel verloor. Vanwege de uitspraak van het Hof werd Gergerlioğlu in vrijheid gesteld en kreeg hij zijn zetel in het parlement terug. Meer informatie over deze zaak kan worden gevonden in subparagraaf 5.3.1.

3.8.2 *Onafhankelijkheid van rechters en advocaten onder druk*

Het voorgaand ambtsbericht meldde dat de uitvoerende macht directe invloed uitoefende op het handelen van openbare aanklagers en rechters. Daarnaast liepen advocaten het risico te worden geassocieerd met de gestelde misdrijven van hun cliënten, terwijl daarvoor geen concreet bewijs bestond. Een dergelijke *guilt by association*, oftewel 'schuld door associatie', gold met name voor advocaten van links georiënteerde personen en (vermeende) leden van de Gülenbeweging en PKK.²¹⁰

Bovenstaande bleef hetzelfde gedurende de huidige verslagperiode. Zo liepen advocaten die links georiënteerde mensen en (vermeende) Gülenisten en PKK'ers vertegenwoordigden nog altijd het risico om zelf strafrechtelijk te worden vervolgd vanwege de *guilt by association*-dynamiek.²¹¹ Zo stelt een bron op de hoogte te zijn van twee advocaten die gedurende de huidige verslagperiode strafrechtelijk werden vervolgd enkel omdat zij (vermeende) PKK'ers vertegenwoordigden. De ene advocaat werd beschuldigd van het maken van propaganda voor een terroristische organisatie. De andere advocaat werd verdacht van lidmaatschap van een terroristische organisatie. In beide gevallen verwees 'terroristische organisatie' naar de PKK.²¹²

3.8.3 *Openbaarheid van bewijs*

De verdachte en zijn verdediging krijgen toegang tot het strafdossier en de bewijsvoering vanaf het moment dat de verdachte daadwerkelijk is aangeklaagd en er een rechtszaak in gang is gezet. Wanneer de rechtszaak is begonnen, kan de advocaat van de verdachte bij de openbaar aanklager het strafdossier en de bewijsvoering opvragen.²¹³ Indien deze aanvraag wordt ingewilligd, kan de advocaat

²⁰⁷ Op 14 december 2021 had 50.000 TL dezelfde waarde als 3.095,73 euro volgens CoinMill.com, een online wisselkoers convertor.

²⁰⁸ DW, *Emniyeteki kötü muameleye AYM'den ihlâl kararı ('Uitspraak van het Constitutioneel Hof (AYM) wegens mishandeling op het politiebureau')*, 14 september 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

²⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 3 december 2021.

²¹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 29 en 30.

²¹¹ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

²¹² Vertrouwelijke bron, 23 december 2021.

²¹³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 32. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

de stukken via het advocatenportaal van UYAP (Avukat UYAP) raadplegen (voor meer informatie over UYAP, zie paragraaf 2.3).²¹⁴

Echter, het komt voor dat de bewijsvoering vertrouwelijk blijft,²¹⁵ in het bijzonder betreffende zaken die te maken hebben met moord, terrorisme en kindermisbruik.²¹⁶ In dat geval krijgt de advocaat enkel inzage in stukken als proces-verbalen en deskundigenrapporten,²¹⁷ hetgeen een eerlijke rechtsgang in de weg staat, aldus een bron.²¹⁸

Gedurende de huidige verslagperiode werden mensen aangeklaagd en/of veroordeeld op basis van anonieme getuigenverklaringen.²¹⁹ Eén bron voegt daaraan toe dat anonieme getuigenverklaringen met name werden gebruikt bij Gülenzaken, waarbij de stemmen van de anonieme getuigen waren verdraaid.²²⁰

Een persoon moet middels een notariële akte een advocaat machtigen, alvorens deze de persoon kan vertegenwoordigen.²²¹ Eén bron voegt daaraan toe dat een advocaat alleen in de rechtbank een notariële akte dient te overleggen. Op een politiebureau is dit niet nodig, aldus dezelfde bron.²²²

3.9 Arrestaties, bewaring en detenties

3.9.1 Procedurele waarborgen niet gehonoreerd

In de komende passages passeren de termen 'detentiecentrum' en 'gevangenis' veelvuldig de revue. Voordat de omstandigheden in detentiecentra en gevangenissen worden beschreven, wordt eerst het verschil tussen beide begrippen uitgelegd. In de Turkse context verwijst een 'detentiecentrum' naar een locatie waar een arrestant voor korte tijd wordt vastgehouden, zoals een politiebureau. Een 'gevangenis' daarentegen, is een locatie waar een veroordeelde zijn gevangenisstraf uitzit of waar iemand voor langere tijd in voorarrest wordt gehouden.²²³

Voorgaand ambtsbericht maakte duidelijk dat procedurele waarborgen omtrent het in hechtenis nemen van arrestanten niet altijd werden gerespecteerd. Zo werden arrestanten mishandeld, bleven politieagenten of gendarmes aanwezig tijdens medische controles in het detentiecentrum en hadden arrestanten die de nacht moesten doorbrengen in het detentiecentrum geen matras en weinig of geen voedsel, drinkwater en toiletartikelen.²²⁴

Bovenstaande bleef hetzelfde gedurende de huidige verslagperiode. Tijdens de eerste 24 uur had de arrestant standaard geen toegang tot een advocaat. Tijdens deze periode liep de arrestant een verhoogd risico te worden mishandeld.²²⁵ Medische controles in detentiecentra vonden plaats in de aanwezigheid van

²¹⁴ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

²¹⁵ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 7 december 2021. Vertrouwelijke bron, 9 december 2021.

²¹⁶ Vertrouwelijke bron, 7 december 2021. Vertrouwelijke bron, 9 december 2021.

²¹⁷ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

²¹⁸ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

²¹⁹ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 7 december 2021.

²²⁰ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

²²¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 33. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 7 december 2021.

²²² Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

²²³ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 19 januari 2022.

²²⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 34.

²²⁵ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

politieagenten en in sommige gevallen bleef de arrestant geboeid, waardoor geen volledige controle kon plaatsvinden. Daarnaast waren de detentiecellen, het beddengoed en de toiletten vies en mochten arrestanten geen of pas na lange tijd wachten gebruik maken van het toilet.²²⁶

Er was geen informatie beschikbaar over het aantal critici, Koerdische opposanten en Gülenisten dat in voorarrest zat en hoe lang hun voorarrest in de praktijk duurde.²²⁷

3.9.2 Overbevolking van gevangenen

Voorgaand ambtsbericht meldde dat de Turkse gevangenen overbevolkt waren.²²⁸ Het probleem van overbevolking bleef zich voordoen gedurende de huidige verslagperiode.²²⁹ In oktober 2021 telde Turkije volgens het *Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü* (Directoraat-Generaal van Gevangenen en Detentiecentra, CTE),²³⁰ 294.930 gevangenen,²³¹ terwijl het land een capaciteit had voor 251.229 gevangenen.²³² Afgaande op de statistieken van het CTE was er in oktober 2021 dus een 'surplus' van 43.701 gevangenen.

Volgens het *Türkiye İstatistik Kurumu* (Turkse Instituut voor de Statistiek, TÜİK)²³³ telde Turkije in 2020 10.209 buitenlandse gevangenen. Het TÜİK verdeelde dit aantal niet nader onder per nationaliteit.²³⁴ Volgens een bron hadden de meeste buitenlandse gevangenen in Turkije de Syrische nationaliteit. Dezelfde bron wijst erop dat er in 2018 3.102 Syrische gevangenen in Turkije verbleven, maar dat er geen recentere cijfer bestond ten aanzien van het aantal Syriërs in Turkse gevangenen.²³⁵ Buitenlandse gevangenen ervoeren een taalbarrière bij het uitoefenen van hun rechten, omdat zij veelal het Turks niet machtig waren.²³⁶ Verzoeken en petitieën aan de gevangenisautoriteiten moesten namelijk in het Turks worden opgesteld. Het vertalen van dergelijke documenten kon wekenlang duren, aldus een bron.²³⁷

3.9.3 Beperkte toegang tot medische zorg

Het voorgaand ambtsbericht meldde dat de toegang tot medische zorg voor gevangenen beperkt was.²³⁸ Voornoemde situatie bleef onveranderd gedurende de huidige verslagperiode. Zo bleven de handen van gevangenen geboeid tijdens medische controles,²³⁹ vonden medische controles in ziekenhuizen plaats in de

²²⁶ Vertrouwelijke bron, HRFT in Van) in Van, 8 oktober 2021.

²²⁷ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²²⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 34.

²²⁹ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 52. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. EC, *Turkey 2021 report*, 19 oktober 2021, blz. 31.

²³⁰ In het Engels staat het CTE bekend als het *General Directorate of Prisons and Detention Houses*.

²³¹ CTE, *Genel Bilgi* ('Algemene informatie'), 1 oktober 2021.

²³² CTE, *Ceza infaz kurumlarının kurum statülerine göre dağılımı* ('Classificatie van penitentiaire inrichtingen volgens institutionele status'), 31 oktober 2021.

²³³ Het TÜİK staat in het Engels bekend als het *Turkish Statistical Institute* (TurkStat) en kan worden beschouwd als het Turkse equivalent van het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS). Voor meer informatie over dit statistiekbureau, bezoek: <https://www.tuik.gov.tr>.

²³⁴ TÜİK, *Prison population by sex, status and nationality, 2016-2020*, 31 december 2020.

²³⁵ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²³⁶ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 6 en 47. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²³⁷ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²³⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 34 en 35.

²³⁹ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 31 en 32. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

aanwezigheid van politieagenten of gendarmes,²⁴⁰ bleef het vervoer van zieke gevangenen tussen gevangenissen en ziekenhuizen vertraging oplopen²⁴¹ en was er een gebrek aan medisch personeel in de gevangenissen.²⁴² Verder wijzen twee bronnen erop dat sommige artsen hun diensten weigerden aan (vermeende) Gülenisten en PKK'ers. Zij wilden deze zogeheten 'terreurgangenen' niet van dienst zijn uit angst zelf in verband te worden gebracht met de PKK of de Gülenbeweging.²⁴³

Op 14 december 2021 maakte de İHD bekend dat er sinds het begin van 2020 minstens 59 zieke gevangenen waren overleden. Volgens de verdere gegevens van deze mensenrechtenvereniging telde Turkije 1.605 zieke gevangenen, onder wie 604 ernstig zieken.²⁴⁴ De İHD riep de Turkse autoriteiten op om zieke gevangenen vrij te laten, opdat zij toegang kregen tot adequate, medische behandeling.²⁴⁵

Halil Güneş, die naar verluidt sinds 1993 in de gevangenis zat wegens lidmaatschap van de PKK,²⁴⁶ was één van de ernstig zieke gevangenen die de İHD in beeld had. Hij bevond zich in een vergevorderd stadium van long- en botkanker. Een ziekenhuis had een rapport opgesteld, waarin stond dat Güneş niet langer zijn gevangenisstraf kon uitzitten. Echter, de *Adli Tıp Kurumu* (Raad voor Forensische Geneeskunde, ATK),²⁴⁷ oordeelde dat hij wel in de gevangenis kon blijven. Op 15 december 2021 overleed hij in de gevangenis.²⁴⁸

3.9.4

De impact van de coronapandemie op de gevangenisomstandigheden

Gedurende de coronacrisis brachten de gevangenisautoriteiten het aantal toegestane bezoeken van familieleden en advocaten voor gevangenen terug. De autoriteiten stelden dit te doen in het kader van de bestrijding van het coronavirus.²⁴⁹ Alleen zogeheten *closed visitations* of *non-contact visits* waren mogelijk. Dat waren bezoeken waarbij de gevangene en diens bezoeker, een familielid of advocaat, gescheiden van elkaar waren door een doorzichtig scherm en met elkaar spraken middels een telefoonverbinding. Gedurende een *closed visitation* waren er altijd gevangenisbewaarders in de buurt, zodat gevangenen en hun bezoekers niet in privacy met elkaar konden spreken.²⁵⁰

Op 1 november 2021 bracht Selahattin Demirtaş, de voormalig co-voorzitter van de HDP die sinds 2016 gevangen zat, naar buiten dat hij en zijn medegevangenen in Edirne protesteerden tegen het aantal teruggebrachte bezoeken. Zij deden dit middels het scanderen van slogans, aldus Demirtaş.²⁵¹ Eerder had zijn echtgenote Başak Demirtaş tijdens een televisie-interview verteld dat het echtpaar voorheen recht had op maandelijks drie *closed visitations* en één *open visitation* of *contact-visit*, oftewel een bezoek waarbij fysiek contact mogelijk was. Echter, sinds de

²⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁴¹ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 32. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁴² İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 33. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

²⁴³ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁴⁴ Het is zeer moeilijk om precieze gegevens omtrent het aantal zieke gevangenen in Turkije te verkrijgen. Derhalve kan niet met zekerheid worden gesteld of het door de İHD genoemde aantal representatief is.

²⁴⁵ Bianet, *'At least 59 ill prisoners have lost their lives in Turkey since 2020'*, 14 december 2021.

²⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 6 januari 2022.

²⁴⁷ In het Engels staat de ATK bekend als de *Council of Forensic Medicine*.

²⁴⁸ Bianet, *Ill prisoner Halil Güneş loses his life in prison*, 15 december 2021.

²⁴⁹ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 47. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 21 december 2021.

²⁵¹ Rûdaw, *Prisoners in Turkey protest visit restrictions, Demirtaş*, 1 november 2021. Bianet, *Selahattin Demirtaş: 'Edirne Prison is rocked by protests, do you hear?'*, 2 november 2021.

uitbraak van de coronacrisis mocht zij per maand alleen twee closed visitations brengen aan haar echtgenoot en geen open visitation (voor de rechtszaak tegen Başak, raadpleeg subparagraaf 5.3.3).²⁵²

Wanneer een gevangene terugkeerde van het ziekenhuis of gerechtsbouw diende deze veertien dagen in quarantaine te gaan. De quarantaineruimtes in de Turkse gevangenissen deden volgens twee bronnen sterk denken aan isoleercellen.²⁵³ De quarantaineruimtes waren onhygiënisch²⁵⁴ en benauwd,²⁵⁵ hadden een laag plafond²⁵⁶ en geen ramen.²⁵⁷

Twee bronnen voegen daaraan het volgende toe. Indien een gevangene in quarantaine zat en gedurende deze periode kwam er een andere gevangene bij die ook terugkeerde van een ziekenhuisbezoek, begon het tellen van de veertien dagen in quarantaine van voor af aan.²⁵⁸ Eén bron stelt op de hoogte te zijn van gevangenen die door deze praktijk 45 dagen in quarantaine hadden gezeten.²⁵⁹

Voor informatie over de gevangenisomstandigheden van enkele, individuele HDP'ers, raadpleeg subparagraaf 5.3.2.

3.10 Mishandeling en marteling

Voorgaand ambtsbericht meldde dat mishandeling en marteling voorkwamen in zowel detentiefaciliteiten als gevangenissen.²⁶⁰ Voorgaande bleef onveranderd gedurende de huidige verslagperiode. De Europese Commissie (EC)²⁶¹ rapporteerde dat mishandeling en marteling voor kwamen in detentiecentra, gevangenissen, informele detentiecentra en buiten op straat, met name tijdens demonstraties en bijeenkomsten.²⁶²

Het is problematisch om te duiden in welke mate mishandeling en marteling voor kwamen tijdens de huidige verslagperiode. In juni 2021 brachten de İHD en de *Türkiye İnsan Hakları Vakfı* (TİHV),²⁶³ twee mensenrechtenorganisaties in Turkije, een gezamenlijk rapport uit over martelpraktijken in Turkije. De İHD legde vast dat in 2020 383 individuen, onder wie 10 kinderen, werden mishandeld dan wel gemarteld in officiële detentiecentra en gevangenissen. In hetzelfde jaar werden 397 individuen, onder wie 28 kinderen, mishandeld dan wel gemarteld in buitengerechtelijke detentiecentra, aldus de İHD. Daarnaast documenteerde de İHD dat 2.980 individuen werden mishandeld dan wel gemarteld tijdens protesten.²⁶⁴

²⁵² Bianet, *Başak Demirtaş: 'Our daughters unable to hug their father for 19 months*, 6 oktober 2021.

²⁵³ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 15 en 43. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁵⁴ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 33.

²⁵⁵ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 33. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁵⁶ İHD, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021, blz. 33.

²⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

²⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

²⁶⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 35 en 36.

²⁶¹ In het Engels staat de EC bekend als de *European Commission*.

²⁶² EC, *Turkey 2021 report*, 19 oktober 2021, blz. 31.

²⁶³ De TİHV staat in het Engels en Koerdisch bekend als respectievelijk *Human Rights Foundation of Turkey* (HRFT) en *Weqfa Mafên Mirovan a Tirkiyê*. Voor meer informatie over de TİHV, bezoek: <https://en.tihv.org.tr>.

²⁶⁴ TİHV en İHD, *Torture in its various dimensions in Turkey*, 26 juni 2021, blz. 2 en 3.

De TİHV legde vast dat in 2020 192 individuen werden mishandeld dan wel gemarteld in officiële detentiecentra en gevangenissen. In hetzelfde jaar werden 110 personen mishandeld dan wel gemarteld in huizen of kantoren, aldus de TİHV. Daarnaast documenteerde de TİHV dat 229 individuen werden mishandeld dan wel gemarteld tijdens protesten.²⁶⁵

Bovengenoemde aantallen lieten waarschijnlijk niet de reële omvang zien van het aantal mishandelingen en martelingen. De door de İHD en TİHV verstrekte aantallen betroffen enkel de gedocumenteerde casussen van slachtoffers die hun relaas hadden verteld aan één van beide mensenrechtenorganisaties. Derhalve was het werkelijke aantal mishandelingen en martelingen hoogstwaarschijnlijk hoger.²⁶⁶ Slachtoffers waren volgens een bron doorgaans bang om zich te wenden tot een mensenrechtenorganisatie, omdat zij vreesden dat de Turkse autoriteiten wraak zouden nemen op hen of op hun familieleden en goede vrienden.²⁶⁷

Mishandeling en marteling in gevangenissen namen volgens diverse bronnen verschillende vormen aan. Zo vertelt één bron dat een toenemend aantal gevangenen werd geslagen en uitgescholden door het gevangenispersoneel. Dezelfde bron deelt mee dat in Turkse gevangenissen de *falaka*-martelmethode werd toegepast, waarbij iemand op de voetzolen werd geslagen.²⁶⁸ Een andere bron benoemt dat zogeheten terreurverdachten een stripsearch dienden te ondergaan alvorens zij de gevangenis konden verlaten in het kader van een ziekenhuisbezoek. Indien zij weigerden om hieraan mee te werken, of zij weigerden dat hun handen op de rug werden geboeid, werden zij net zo lang geslagen tot zij wel hun medewerking verleenden.²⁶⁹

Net als tijdens de voorgaande verslagperiode rapporteerden bronnen dat het *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Human Rights and Equality Institution of Turkey, TİHEK)* niet efficiënt optrad tegen mishandelingen en martelingen die door overheidspersoneel waren begaan. Het TİHEK had het mandaat om preventief op te treden tegen mishandeling en marteling, maar stond onder overheidscontrole en kon niet worden beschouwd als een onafhankelijk instituut.²⁷⁰ In dit verband benoemt een bron dat deze bij het indienen van een klacht bij het TİHEK of een andere overheidsinstantie²⁷¹ enkel een ontvangstbevestiging ontving, maar geen vervolgerbericht waaruit bleek dat de klacht inhoudelijk werd behandeld.²⁷²

Voorgaand ambtsbericht meldde dat de meeste slachtoffers van mishandeling en marteling geen klacht durfden in te dienen bij overheidsinstanties als het TİHEK, omdat zij vreesden opnieuw te worden blootgesteld aan mishandeling of marteling.²⁷³ Deze situatie bleef onveranderd gedurende de huidige verslagperiode. Eén bron geeft aan dat slachtoffers van mishandeling en marteling vreesden opnieuw te zullen worden mishandeld of gemarteld indien zij zich wendden tot een overheidsinstantie.²⁷⁴ Twee andere bronnen leggen uit dat sommige gevangenen zich niet tot het gevangenisbestuur durfden te wenden om een geval van

²⁶⁵ TİHV en İHD, *Torture in its various dimensions in Turkey*, 26 juni 2021, blz. 2 en 3.

²⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 17 december 2021.

²⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

²⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁷⁰ TİHV en İHD, *Torture in its various dimensions in Turkey*, 26 juni 2021, blz. 12. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. EC, *Turkey 2021 report*, 19 oktober 2021, blz. 31.

²⁷¹ In dit verband kan worden gedacht aan het Turkse ministerie van Justitie, het CTE en het *Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (Presidential Communications Center, CİMER)*. Het CİMER vormt een online portaal van de Turkse overheid waar burgers een klacht kunnen indienen.

²⁷² Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁷³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 36.

²⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

mishandeling of marteling te melden uit angst dat zij een disciplinaire straf kregen (bijvoorbeeld een contactverbod met de buitenwereld) of dat hun gevangenisstraf werd verlengd.²⁷⁵

De volgende zaak betreffende marteling in het Turkse gevangeniswezen sprong tijdens de huidige verslagperiode in het oog. Op 9 december 2021 overleed Garibe Gezer op 28-jarige leeftijd in een isoleercel in Kandira,²⁷⁶ een gevangenis buiten Istanboel. Gezer was een Koerdische politica van de *Demokratik Bölgeler Partisi* (Democratische Regio Partij, DBP).²⁷⁷ In 2016 was ze tot levenslang veroordeeld, omdat zij volgens de Turkse autoriteiten banden onderhield met de PKK.²⁷⁸ Nadat Gezer naar buiten had gebracht dat ze door gevangenisbewaarders was gemarteld en seksueel misbruikt, riepen zowel de HDP als İHD eind oktober 2021 de Turkse autoriteiten op om Gezers klachten te onderzoeken. Er volgde geen onderzoek en toen Gezer begin december 2021 in de gevangenis overleed, spraken de HDP en İHD van een 'dood onder verdachte omstandigheden'. Het gevangenisbestuur daarentegen, stelde dat Gezer zelfmoord had gepleegd.²⁷⁹ De advocaten van Gezer gingen in beroep tegen het besluit om de zaak niet te vervolgen.²⁸⁰

3.11 Gedwongen verdwijningen

Voorgaand ambtsbericht meldde dat gedwongen verdwijningen voorkwamen door toedoen van het Turkse veiligheidsapparaat.²⁸¹ Deze situatie bleef onveranderd gedurende de huidige verslagperiode.²⁸² De Werkgroep inzake gedwongen en onvrijwillige verdwijningen van de VN²⁸³ meldde in haar jaarverslag uit augustus 2021 dat er in Turkije 85 zaken openstonden betreffende gedwongen verdwijningen.²⁸⁴

Voorgaand ambtsbericht berichtte over de gedwongen verdwijning van een (vermeende) Gülenist genaamd Gökhan Türkmen. Hij verdween op 7 februari 2019 en kwam op 6 november 2019 boven water. Op dat moment verkeerde hij in hechtenis. Türkmen verklaarde tijdens zijn gedwongen verdwijning te zijn gemarteld.²⁸⁵ Naar verluidt werd Türkmen veroordeeld tot een gevangenisstraf van ongeveer 45 jaar wegens spionage. Op het moment van schrijven was zijn beroep in behandeling.²⁸⁶

Gedurende de huidige verslagperiode deed zich een gedwongen verdwijning voor die deed denken aan die van Türkmen. Op 29 december 2020 verdween Hüseyin Galip Küçüközyiğit, een ambtenaar die was ontslagen vanwege (vermeende) banden met

²⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

²⁷⁶ HDP, *Kurdish political prisoner, Garibe Gezer, dies in prison after publicising her severe torture*, 13 december 2021.

²⁷⁷ De DBP staat in het Engels en Koerdisch bekend als respectievelijk de *Democratic Regions Party* en *Partiya Herêman a Demokratik*. De DBP is een zusterpartij van de HDP en acteert zelfstandig op regionaal niveau. Op nationaal niveau laat zij zich vertegenwoordigen door de HDP. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 37.

²⁷⁸ Ahval, *'Our voices are only heard when we die', Lawyers reveal the last letters of Kurdish woman found dead in prison*, 17 december 2021.

²⁷⁹ Duvar English, *Following torture and sexual abuse, female prisoner dies by alleged suicide in prison*, 10 december 2021.

²⁸⁰ Bianet, *Appeal against non-prosecution of Garibe Gezer's claims of rape, torture in prison*, 10 januari 2022.

²⁸¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 36.

²⁸² Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

²⁸³ Deze werkgroep van de VN staat in het Engels bekend als de *Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances* (WGEID).

²⁸⁴ Werkgroep inzake gedwongen en onvrijwillige verdwijningen van de VN (WGEID), *Enforced or involuntary disappearances*, 4 augustus 2021, blz. 34.

²⁸⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 36 en 37.

²⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 20 november 2021.

de Gülenbeweging (voor meer informatie over de gedwongen ontslagen van vermeende Gülenisten, raadpleeg paragraaf 4.5). Op 14 september 2021 dook hij weer op en bleek hij in de Sincan-gevangenis in Ankara te zitten.²⁸⁷ Volgens een bron was Küçüközyiğit gedurende zijn buitengerechtelijke detentie gemarteld.²⁸⁸

Voor informatie over ontvoeringen van (vermeende) Gülenisten in het buitenland tijdens de huidige verslagperiode, raadpleeg paragraaf 4.4.

²⁸⁷ Duvar English, *Turkish man missing since December 2020 turns up in Ankara prison*, 14 september 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Amnesty, *Turkije, Slachtoffer gedwongen verdwijning na 259 dagen 'teruggevonden' in gevangenis*, 22 oktober 2021.

²⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

4 Gülenisten

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de positie van (vermeende) Gülenisten. Zij zijn de aanhangers van Fethullah Gülen, een islamitische prediker die in Pennsylvania (VS) verblijft. De Turkse autoriteiten houden hem en zijn beweging verantwoordelijk voor de mislukte poging tot een staatsgreep van 15 juli 2016, waarbij minstens 241 doden vielen. Zij verwijzen naar de Gülenbeweging met de benaming *Fethullahçı Terör Örgütü* (Fethullah's Terreurorganisatie, FETÖ). Zelf verwijzen Gülenisten naar hun eigen beweging met de term *Hizmet Hareketi*, hetgeen 'dienstbaarheidsbeweging' betekent. Naar aanleiding van de mislukte staatsgreep heerste er van 21 juli 2016 tot 19 juli 2018 de noodtoestand in Turkije.²⁸⁹

Voorgaand ambtsbericht maakte duidelijk dat de Turkse autoriteiten de mislukte staatsgreep niet alleen aanwendden om de Gülenbeweging te ontmantelen, maar ook om af te rekenen met uiteenlopende groepen die afweken van de door de regering gestelde norm.²⁹⁰ Deze situatie bleef ongewijzigd gedurende de huidige verslagperiode.²⁹¹

Voor informatie over (vermeende) Gülenisten die slachtoffer werden van een gedwongen verdwijning op Turkse bodem, zie paragraaf 3.11. Voor informatie over de positie van Gülenistische dienstplichtigen, raadpleeg paragraaf 9.6.

4.2 Maatregelen tegen (vermeende) Gülenisten

Gedurende de voorgaande verslagperiode vonden er massa-arrestaties van (vermeende) Gülenisten plaats. De gearresteerden behoorden veelal tot het leger en de politie.²⁹² Deze situatie bleef onveranderd tijdens de verslagperiode van dit ambtsbericht. Op wekelijkse basis verschenen er berichten over (massa-)arrestaties van (vermeende) Gülenisten in het veiligheidsapparaat, de advocatuur en de ambtenarij.²⁹³ De volgende massa-arrestaties dienen slechts als voorbeeld en kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

De Turkse autoriteiten vaardigden op 12 juli 2021, drie dagen voor de gedenkdag van de mislukte staatsgreep op 15 juli 2016, arrestatiebevelen uit tegen 229 verdachten. Deze groep verdachten bestond uit 86 soldaten en 143 voormalige cadetten. Zij werden allen verdacht van lidmaatschap van de Gülenbeweging. Op dezelfde datum werden volgens de Turkse autoriteiten in 47 verschillende provincies 137 verdachten van voornoemde groep opgepakt. De zoektocht naar de overige verdachten ging door, aldus de Turkse autoriteiten.²⁹⁴ Begin november 2021 pakte de Turkse politie 43 gendarmes op in 40 verschillende provincies. Zij werden ervan verdacht betrokken te zijn geweest bij de mislukte staatsgreep in 2016.²⁹⁵

²⁸⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen ambtsbericht Turkije, maart 2021, blz. 38.

²⁹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen ambtsbericht Turkije, maart 2021, blz. 38.

²⁹¹ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 2 november 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

²⁹² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 38 en 39.

²⁹³ Vertrouwelijke bron, 9 december 2021.

²⁹⁴ AA, *Turkey nabs 137 FETO terror suspects*, 12 juli 2021. Daily Sabah, *137 arrested in operations against terrorist group FETÖ in Turkey*, 12 juli 2021.

²⁹⁵ Ahval, *Turkish police apprehend 43 gendarmerie officers in Gülen probe*, 2 november 2021.

Hoewel er veel mediaberichten waren over (massa-)arrestaties van Gülenverdachten, verschenen er in de openbaar beschikbare literatuur weinig vervolgerberichten over het lot van de gearresteerde personen. Derhalve bleef het onduidelijk hoeveel arrestanten in voorarrest bleven of voorwaardelijk waren vrijgelaten en in hoeveel gevallen er een rechtszaak was geïnitieerd.²⁹⁶ Soylu, de minister van Binnenlandse Zaken, verklaarde in november 2021 dat er op dat moment 22.340 Gülenisten een gevangenisstraf uitzaten dan wel in voorarrest verbleven.²⁹⁷

De grote Gülenzaken, waarbij de coupplagers waren veroordeeld wegens het schenden van de grondwettelijke orde, waren reeds voor de huidige verslagperiode voltooid.²⁹⁸ Gedurende de huidige verslagperiode was de grond voor veroordeling het steunen van een terreurorganisatie of het lid zijn van een terreurorganisatie.²⁹⁹

4.3 Betrokkenheid bij de Gülenbeweging

Voorgaand ambtsbericht meldde dat betrokkenheid bij de Gülenbeweging in het verleden aanleiding kon vormen tot negatieve bejegening door de Turkse autoriteiten in het heden en dat feitelijk iedereen met een Gülenachtergrond strafrechtelijk kon worden vervolgd. Slechts enkele hooggeplaatste AKP'ers, die in het verleden banden onderhielden met de Gülenbeweging,³⁰⁰ hadden strafrechtelijke vervolging kunnen ontlopen dankzij hun politieke connecties.³⁰¹

Bovenstaande situatie bleef hetzelfde tijdens de huidige verslagperiode.³⁰² Er dient wel een nuancering te worden aangebracht ten aanzien van hoge AKP-functionarissen die strafrechtelijke vervolging hebben ontlopen dankzij hun politieke connecties. Zij dienen nadrukkelijk afstand te nemen van hun Gülenverleden.³⁰³ Indien hun banden met de regering verslechteren, lopen zij alsnog het risico om strafrechtelijk te worden vervolgd.³⁰⁴

Verder konden vermogende (vermeende) Gülenisten in sommige gevallen door middel van smeergeld bij corrupte ambtenaren persoonlijke problemen met de Turkse autoriteiten 'afkopen'. Deze praktijk stond bekend als *FETÖ Borsası*, hetgeen letterlijk 'FETÖ-aandelenbeurs' betekende. Door het betalen van steekpenningen of het afstaan van een bedrijf kon een (vermeend) Gülenist ervoor zorgen dat zijn gedwongen ontslag werd teruggedraaid of dat hij van een lijst van gezochte personen werd gehaald.³⁰⁵

²⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 9 december 2021.

²⁹⁷ TRT Haber, *Bakan Soylu: 'PKK, Türkiye'nin hafızasından silinmek üzeredir' ('Minister Soylu: 'Turkije staat op het punt om PKK uit het geheugen te wissen')*, 22 november 2021.

²⁹⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 41. Vertrouwelijke bron, 9 december 2021.

²⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 9 december 2021.

³⁰⁰ De AKP-regering en de Gülenbeweging onderhielden nauwe banden met elkaar voordat het tot een onderling conflict kwam. Zo werd in februari 2009 het aantal AKP-parlementsleden met een Gülenachtergrond geschat op ongeveer dertig. David Tittensor, *The house of service, The Gülen movement and Islam's third way*, uitgegeven in 2014, blz. 80 en 197.

³⁰¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 39 en 40.

³⁰² Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 2 november 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

³⁰³ Vertrouwelijke bron, 22 december 2021. Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

³⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

³⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 22 november 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

Begin juni 2021 bracht T24, een onafhankelijke internetkrant, naar buiten dat vier politieagenten en twee advocaten hadden geprobeerd om 150.000 Amerikaanse dollar af te persen van een zakenman die verdacht werd van betrokkenheid bij de Gülenbeweging. De zes personen hing een gevangenisstraf van maximaal zes jaar boven het hoofd. Het artikel van T24 maakte geen verdere melding over het lot van de zakenman.³⁰⁶

Voorgaand ambtsbericht meldde een reeks criteria op grond waarvan (vermeende) Gülenaanhangers werden aangeklaagd en strafrechtelijk vervolgd, zoals het hebben van een bankrekening bij Bank Asya, het sturen van kinderen naar een Gülen-school en het hebben gedownload van de ByLock-app.³⁰⁷ Met deze applicatie zouden Gülenisten volgens de Turkse autoriteiten versleutelde berichten naar elkaar hebben verstuurd.³⁰⁸ Voornoemde criteria bleven van kracht gedurende de huidige verslagperiode.³⁰⁹

Zoals reeds vermeld in voorgaand ambtsbericht, bevestigden het Hof van Cassatie en het Constitutioneel Hof in juli 2020 in twee aparte uitspraken dat het hebben gedownload van de ByLock-app voldoende bewijs vormde voor het hebben van Gülen-bandens.³¹⁰ Echter, het EHRM oordeelde anders op 20 juli 2021. Het ging hierbij om een voormalig politieagent. Hij was tijdens de mislukte staatsgreep op 15 juli 2016 gearresteerd en gedetineerd enkel omdat hij de ByLock-app gebruikte. Het EHRM oordeelde dat het enkele gebruik van ByLock onvoldoende bewijs vormde voor het arresteren en detineren van betrokkene. Aansluitend daarop droeg het EHRM de Turkse staat op om een schadevergoeding van 12.000,00 euro aan betrokkene uit te keren en de proceskosten van 1.000,00 euro te voldoen.³¹¹

Ondanks deze uitspraak van het EHRM bleef het downloaden en gebruiken van de ByLock-app een criterium voor de Turkse autoriteiten om personen als Gülenist te classificeren en als zodanig te behandelen.³¹² Zo bracht de regeringsgezinde krant *Daily Sabah* halverwege september 2021 naar buiten dat er arrestatiebevelen waren uitgevaardigd tegen 143 Gülenverdachten.³¹³ Zestien van hen stonden bekend als ByLock-gebruikers.³¹⁴ Volgens Soylyu, de minister van Binnenlandse Zaken, hadden de autoriteiten 99.000 geregistreerde ByLock-gebruikers in kaart gebracht.³¹⁵

Op 9 juni 2021 meldde Alpaslan Demir, de licentiehouder van ByLock, zich uit eigen beweging bij de Turkse autoriteiten. Hij was daartoe vanuit de VS overgekomen. Demir had zowel de Turkse als Amerikaanse nationaliteit. Bij het verkrijgen van laatstgenoemde nationaliteit had hij de namen David Keynes aangenomen.³¹⁶ Hij

³⁰⁶ T24, 'FETÖ borsası' soruşturması; 2 avukat ve 4 polise 'rüşvet' suçundan 6 yıla kadar hapis istemi ('Onderzoek naar de FETÖ-beweging: Tot 6 jaar gevangenisstraf geëist tegen 2 advocaten en 4 politieagenten wegens beschuldiging van 'omkoping'), 4 juni 2021.

³⁰⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 40 en 41.

³⁰⁸ Daily Sabah, *Turkey's top courts say messaging app has 'absolute' link to terrorist group FETÖ*, 29 juni 2020. Vertrouwelijke bron, 28 januari 2022.

³⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

³¹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 41.

³¹¹ EHRM, *Pre-trial detention of an applicant suspected of belonging to the organization FETÖ/PDY on account of his use of the ByLock messaging application, Violation of the Convention*, 20 juli 2021. Bianet, *ECtHR ruling on use of ByLock app*, 22 juli 2021.

³¹² Vertrouwelijke bron, 28 januari 2022.

³¹³ Voor zover kon worden nagegaan ging het hier om een andere groep Gülenverdachten dan de 143 voormalige cadetten die in paragraaf 4.2 werden aangehaald.

³¹⁴ Daily Sabah, *Massive FETÖ operation seeks arrest of 143 across Turkey*, 14 september 2021.

³¹⁵ TRT Haber, *Bakan Soylyu: 'PKK, Türkiye'nin hafizasından silinmek üzere'dir' ('Minister Soylyu: 'Turkije staat op het punt om PKK uit het geheugen te wissen')*, 22 november 2021.

³¹⁶ AA, *Senior FETO terror group member surrendered this June to Turkish authorities*, 28 juli 2021. The Independent, *Turkey seeks up to 15 years' jail for licence holder of coup-related app*, 28 juli 2021.

werd beschuldigd van het lid zijn van een terroristische organisatie³¹⁷ en hem hing een gevangenisstraf van maximaal vijftien jaar boven het hoofd.³¹⁸ Eind oktober 2021 werd Demir voorwaardelijk vrijgelaten en kreeg hij een internationaal reisverbod opgelegd. Aangezien hij vrijwillig was overgekomen vanuit de VS, bestond er volgens de Turkse autoriteiten geen vluchtgevaar. Op het moment van schrijven was zijn rechtszaak nog gaande.³¹⁹ Er was geen verdere informatie beschikbaar over deze zaak en Demirs beweegredenen om zich uit eigen beweging te melden bij de Turkse autoriteiten.³²⁰

Het is van belang om te weten dat iemand geen formeel lid kan worden van de Gülenbeweging. Indien een persoon zich aansluit bij deze beweging, krijgt deze geen lidmaatschapskaart.³²¹ In het verleden omvatte de Gülenbeweging in Turkije verschillende instituties, zoals scholen, studentenhuizen, ziekenhuizen en culturele en charitatieve instellingen. Niet alleen overtuigde Gülenisten, maar ook niet-Gülenisten voelden zich daartoe aangetrokken, omdat deze instituties in kwalitatief opzicht hoog stonden aangeschreven. Het is dus goed mogelijk dat iemand heeft gestudeerd aan een Güleninstelling, heeft verbleven in een Gülenistisch studentenhuus, heeft gewerkt bij de Gülenistische krant *Zaman*³²² of een bankrekening heeft gehad bij Asya Bank en toch geen Gülenist is in ideologische zin. Desondanks kan een dergelijk iemand in verband worden gebracht met de Gülenbeweging en als gevolg daarvan persoonlijke problemen ondervinden met de Turkse autoriteiten.³²³

Hoewel feitelijk iedereen met een Gülenachtergrond strafrechtelijk kon worden vervolgd, waren er sommige beroepsgroepen binnen de Gülenbeweging die meer negatieve aandacht kregen van de Turkse autoriteiten dan andere. Uit de voorbeelden in paragraaf 4.2 blijkt dat (vermeende) Gülenisten in het veiligheidsapparaat, zoals militairen en gendarmes, in het bijzonder de negatieve aandacht genoten van de Turkse autoriteiten. Dit was tijdens de voorgaande verslagperiode niet anders.³²⁴ Volgens het online nieuwsblad *Ahval* ontsloeg het Turkse ministerie van Defensie tussen 1 januari en 1 oktober 2021 meer dan drieduizend medewerkers vanwege (vermeende) banden met de Gülenbeweging. Het bewuste artikel specificeerde niet nader of het ging om militairen of civiele defensiemedewerkers.³²⁵

Personen die leidinggevende functies hadden bekleed bij Gülenistische instituties, zoals Gülenscholen, de Fatih Universiteit in Istanboel en het dagblad *Zaman*, liepen ook een verhoogd risico om de negatieve aandacht te trekken van de Turkse autoriteiten. Dit gold in mindere mate voor studentenleiders in voormalige Gülenistische studentenhuizen.³²⁶ Deze studentenleiders waren destijds

³¹⁷ AA, *ByLock'un lisans sahibi David Keynes tahliye edildi* ('ByLock-licentiehouder David Keynes is vrijgelaten'), 9 november 2021.

³¹⁸ The Independent, *Turkey seeks up to 15 years' jail for licence holder of coup-related app*, 28 juli 2021. AA, *ByLock'un lisans sahibi David Keynes tahliye edildi* ('ByLock-licentiehouder David Keynes is vrijgelaten'), 9 november 2021.

³¹⁹ AA, *ByLock'un lisans sahibi David Keynes tahliye edildi* ('ByLock-licentiehouder David Keynes is vrijgelaten'), 9 november 2021.

³²⁰ Vertrouwelijke bron, 28 januari 2022.

³²¹ David Tittensor, *The house of service, The Gülen movement and Islam's third way*, uitgegeven in 2014, blz. 195. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021. Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

³²² *Zaman* betekent 'tijd' in het Turks.

³²³ Vertrouwelijke bron, 2 november 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021. Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

³²⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 40.

³²⁵ *Ahval*, *Over 3,000 purged from Turkish Defence Ministry in 2021 over alleged Gülen links*, 3 oktober 2021.

³²⁶ Gülenistische studentenhuizen stonden bekend als *dershanes* ('studiehuizen') of *ışık evleri* (letterlijk: 'Huizen van Licht'). David Tittensor, *The house of service, The Gülen movement and Islam's third way*, uitgegeven in 2014, blz. 72 en 73. Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

verantwoordelijk voor het overbrengen van de religieuze beginselen van de Gülenbeweging op jongere studenten. Dit deden zij tijdens buitenschoolse *sobhets*, oftewel 'gesprekken'. Een mannelijke studentenleider werd aangesproken met *abi* ('grote broer') en een vrouwelijke studentenleider met *abla* ('grote zus').^{327 328}

Gedurende de huidige verslagperiode sprong het volgende voorval in het oog. Het ging om een terminale kankerpatiënte. Zij was veroordeeld tot een gevangenisstraf van meer dan negen jaar wegens lidmaatschap van een terreurorganisatie, hetgeen in dit verband verwees naar de Gülenbeweging. In het verleden had zij namelijk als *abla* leiding gegeven aan een Gülenistisch studentenhuus voor vrouwen.³²⁹ Ook zou zij de ByLock-app hebben gedownload en een bankrekening hebben gehad bij Asya Bank.³³⁰ Aanvankelijk weigerden de autoriteiten betrokkene vrij te laten en kon zij niet worden behandeld in een ziekenhuis. Echter, eind november 2021 herzag de ATK zijn standpunt en adviseerde deze raad dat haar gevangenisstraf voor drie maanden moest worden uitgesteld, opdat zij voor langere tijd in een ziekenhuis kon worden behandeld. Hierop werd betrokkene tijdelijk vrijgelaten.³³¹

Betrokkenheid bij de Gülenbeweging leidt niet in alle gevallen tot strafrechtelijke vervolging, maar betrokkenheid bij de Gülenbeweging in het verleden kan wel leiden tot strafvervolging in het heden.³³² Ten eerste is volgens twee bronnen sprake van een zekere mate van willekeur bij de strafrechtelijke vervolging van (vermeende) Gülenisten.³³³ Eén bron wijst in dit verband erop dat de Turkse autoriteiten geen objectieve criteria hanteren en deze evenmin consequent toepassen.³³⁴ Ten tweede speelt een praktisch obstakel de autoriteiten parten bij het strafrechtelijk vervolgen van Gülenisten. In 2010 waren naar schatting tussen de acht en tien miljoen mensen in Turkije op de een of andere wijze verbonden met de Gülenbeweging.³³⁵ Gelet op de omvang van deze beweging is het volgens een bron simpelweg onmogelijk om iedere (voormalige) Gülenist strafrechtelijk te vervolgen.³³⁶ Deze mededeling ligt in het verlengde van een verklaring van een andere bron uit de voorgaande verslagperiode, namelijk dat de Turkse autoriteiten wellicht de wil hebben om alle Gülenisten strafrechtelijk te vervolgen, maar niet de middelen.³³⁷ Ten derde kunnen sommige (voormalige) Gülenisten, zoals reeds vermeld, strafvervolging omzeilen door middel van politieke connecties met de AKP/MHP-top en omkoping.

³²⁷ *Abi* en *abla* zijn aanspreekvormen die dagelijks worden gebruikt, ook door niet-Gülenisten. Binnen de context van het Gülenisme verwijzen *abi* en *abla* specifiek naar respectievelijk een mannelijke en vrouwelijke studentenleider in Gülenistische studentenhuizen.

³²⁸ David Tittensor, *The house of service, The Gülen movement and Islam's third way*, uitgegeven in 2014, blz. 112, 113, 117, 132, 173 en 174. Vertrouwelijke bron, 23 december 2021 en 15 februari 2022. Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

³²⁹ Ahval, *Top Turkish court approves prison sentence for terminal cancer patient*, 3 oktober 2021. Al Monitor, *Jailing of terminally ill Gulen disciple stirs heat across Turkey's ideological divide*, 13 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

³³⁰ Ahval, *Top Turkish court approves prison sentence for terminal cancer patient*, 3 oktober 2021.

³³¹ Duvar Gazete, *Kanser hastası mahpus Ayşe Özdoğan tahliye edildi ('Vrijlating voor de gevangen kankerpatiënt Ayşe Özdoğan')*, 27 november 2021.

³³² Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 2 november 2021. Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

³³³ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 2 november 2021.

³³⁴ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

³³⁵ David Tittensor, *The house of service, The Gülen movement and Islam's third way*, uitgegeven in 2014, blz. 73.

³³⁶ Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

³³⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen ambtsbericht Turkije, maart 2021, blz. 42.

4.4 Gülenisten in het buitenland

Het voorgaande ambtsbericht meldde reeds dat de strijd van de Turkse autoriteiten tegen de Gülenbeweging niet beperkt bleef tot het grondgebied van Turkije zelf. In dit verband vermeldde het ambtsbericht dat Turkije buitenlandse overheden verzocht om (vermeende) Gülenisten uit te leveren. In sommige gevallen werden uitleveringsverzoeken ingewilligd, waarbij buitenlandse veiligheidsdiensten samenwerkten met de *Millî İstihbarat Teşkilatı* (nationale veiligheidsdienst, MİT).³³⁸ Dit beeld bleef ongewijzigd gedurende de verslagperiode van dit ambtsbericht, hetgeen duidelijk wordt uit het navolgende.

Eén bron legt uit dat de Turkse autoriteiten drie redenen hebben om juist Gülenisten in het buitenland te vervolgen. Ten eerste bestaat het beeld dat mensen die in het buitenland actief zijn voor de Gülenbeweging veel aanzien genieten onder Gülenisten. Wanneer een Gülenist zich in het buitenland inzet voor de Gülenbeweging, wordt dat gezien als een voorbeeld van *Hizmet* ('dienstbaarheid') en opoffering. Ten tweede bestaat binnen de Turkse regering de perceptie dat Gülenisten in het buitenland 'de dans hebben ontsprongen' en dat zij ter verantwoording moeten worden gehouden op Turkse bodem. Ten derde leeft de Gülenbeweging als georganiseerde gemeenschap enkel in het buitenland voort en blijven Gülenisten in de diaspora een bron van openlijke kritiek op de huidige Turkse regering. Derhalve vormen zij in de beleving van de Turkse autoriteiten een bedreiging.³³⁹

In juli 2020 maakte het Turkse ministerie van Justitie bekend dat Turkije aan 105 landen had gevraagd om een totaal van 807 Gülenisten uit te leveren. Op dat moment hadden 27 landen een totaal van 116 Gülenisten uitgeleverd aan Turkije, aldus hetzelfde ministerie.³⁴⁰ Een jaar later meldde hetzelfde ministerie dat het 109 landen had verzocht om een totaal van 1022 Gülenverdachten uit te leveren. Tot dusver hadden 28 landen een totaal van 118 Gülenisten uitgeleverd aan Turkije, aldus hetzelfde ministerie.³⁴¹ Op basis van voorgaande cijfers kan worden geconcludeerd dat Turkije tussen juli 2020 en juli 2021 215 nieuwe uitleveringsverzoeken had ingediend.

Gedurende de verslagperiode ontvoerde de MİT Gülenisten in het buitenland. Zo verdween op 3 mei 2021 Selahaddin Gülen, de neef van de leider van de Gülenbeweging, in de Keniaanse hoofdstad Nairobi.³⁴² Op 31 mei 2021 berichtte het *Anadolu Agency* (AA), het persagentschap van de Turkse overheid,³⁴³ dat MİT-agenten hem in het buitenland hadden aangehouden en hem naar Turkije hadden teruggebracht.³⁴⁴ Selahaddin genoot verblijfsrecht voor onbepaalde tijd in de VS en verbleef sinds 17 oktober 2020 in Kenia.³⁴⁵ Daarnaast stond hij in Kenia

³³⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 43 en 44.

³³⁹ Vertrouwelijke bron, 2 november 2021.

³⁴⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 43.

³⁴¹ AA, *Firari FETÖ'cüler için 109 ülkeyle iade trafiği yürütüldü* ('Uitlevering gevraagd aan 109 landen van voortvluchtige FETÖ-leden'), 14 juli 2021.

³⁴² The New York Times, *Turkey claims to have 'captured' cleric's relative in Kenya*, 31 mei 2021. Nation, *Kenya, How Turkish intelligence kidnapped exiled billionaire cleric's nephew in Nairobi*, 2 juni 2021. Agence France-Presse (AFP), *In Kenya, mystery and silence over Gulen abduction*, 8 juni 2021. HRW, *Kenya, Investigate deportation of Turkish national*, 1 juli 2021.

³⁴³ AA staat in het Turks bekend als *Anadolu Ajansı*.

³⁴⁴ AA, *Turkish intelligence nabs FETO terror group member abroad, brings back home*, 31 mei 2021.

³⁴⁵ The New York Times, *Turkey claims to have 'captured' cleric's relative in Kenya*, 31 mei 2021. Nation, *Kenya, How Turkish intelligence kidnapped exiled billionaire cleric's nephew in Nairobi*, 2 juni 2021. AFP, *In Kenya, mystery and silence over Gulen abduction*, 8 juni 2021. HRW, *Kenya, Investigate deportation of Turkish national*, 1 juli 2021.

geregistreerd als asielzoeker.³⁴⁶ Het bleef onduidelijk of de Keniaanse autoriteiten hadden samengewerkt met de MİT om hem naar Turkije te krijgen.³⁴⁷ HRW riep de Keniaanse autoriteiten op om voornoemd incident nader te onderzoeken.³⁴⁸ Op het moment van schrijven was tegen betrokkene een gevangenisstraf geëist van maximaal 22,5 jaar wegens het oprichten en leiden van een gewapende terroristische organisatie.³⁴⁹

Een soortgelijk incident vond op 31 mei 2021 plaats in Kirgizië. Op deze datum verdween Orhan İnandı, de directeur van een prestigieus scholennetwerk in Kirgizië. Op 5 juli 2021 maakte president Erdoğan tijdens een televisietoespraak bekend dat de MİT İnandı van Kirgizië naar Turkije had gebracht. İnandı had zowel de Turkse als Kirgizische nationaliteit.³⁵⁰ Hij verbleef sinds het begin van de jaren negentig in Kirgizië en verkreeg in 2012 de Kirgizische nationaliteit. Het scholennetwerk dat hij leidde was gelieerd aan de Gülenbeweging.³⁵¹ Naar verluidt bekleedde İnandı binnen de Gülenbeweging eveneens de functie van 'imam' van Centraal-Azië. Dit betekende dat hij in deze regio fungeerde als de officiële vertegenwoordiger van de Gülenbeweging.³⁵² Volgens HRW hadden de Kirgizische autoriteiten samengewerkt met de MİT,³⁵³ maar deze ontkenden dit en dienden bij de Turkse ambassade in Kirgizië een schriftelijk protest in.³⁵⁴ İnandı was naar verluidt gemarteld, getuige zijn ernstig opgezwollen hand.³⁵⁵

4.5 De maatschappelijke positie van (vermeende) Gülenisten

Voorgaand ambtsbericht meldde dat Gülenisten maatschappelijk onder druk stonden. Zowel voor- als tegenstanders van de AKP-regering koesterden weerstand tegen de Gülenbeweging.³⁵⁶ Deze situatie bleef ongewijzigd gedurende de huidige verslagperiode.³⁵⁷ Eén bron plaatst de huidige weerstand tegen de Gülenbeweging in een breder historisch kader. Met name seculiere Turken waren reeds afkerig van de Gülenbeweging voordat deze in 2013 in diskrediet raakte bij de AKP-regering. Deze weerstand nam toe na de mislukte staatsgreep in 2016, welke volgens de regering door Gülen zou zijn georganiseerd en gepleegd.³⁵⁸

Voorgaand ambtsbericht meldde dat niet-Gülenistische burgers zich distantieerden van (vermeende) Gülenisten. Aan deze houding lag niet alleen weerstand ten grondslag, maar ook de vrees zelf te worden geassocieerd met de

³⁴⁶ AFP, *In Kenya, mystery and silence over Gulen abduction*, 8 juni 2021. HRW, *Kenya, Investigate deportation of Turkish national*, 1 juli 2021.

³⁴⁷ The New York Times, *Turkey claims to have 'captured' cleric's relative in Kenya*, 31 mei 2021. Nation, *Kenya, How Turkish intelligence kidnapped exiled billionaire cleric's nephew in Nairobi*, 2 juni 2021. AFP, *In Kenya, mystery and silence over Gulen abduction*, 8 juni 2021. HRW, *Kenya, Investigate deportation of Turkish national*, 1 juli 2021.

³⁴⁸ HRW, *Kenya, Investigate deportation of Turkish national*, 1 juli 2021.

³⁴⁹ YeniŞafak, *FETÖ elebaşı Gülen'in yeğeninden itiraf: Örgütün ABD yapılanmasını ifşa etti ('Bekentenis van neef FETÖ-leider Gülen, Hij heeft de organisatiestructuur in de VS bekend gemaakt')*, 18 november 2021.

³⁵⁰ HRW, *Turkey/Kyrgyzstan, Rendition of Turkish-Kyrgyz educator*, 7 juli 2021. The Diplomat, *Allegations of torture and Kyrgyz involvement in Orhan İnandı case*, 14 juli 2021.

³⁵¹ The Diplomat, *Allegations of torture and Kyrgyz involvement in Orhan İnandı case*, 14 juli 2021.

³⁵² Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

³⁵³ HRW, *Turkey/Kyrgyzstan, Rendition of Turkish-Kyrgyz educator*, 7 juli 2021.

³⁵⁴ The Diplomat, *Allegations of torture and Kyrgyz involvement in Orhan İnandı case*, 14 juli 2021.

³⁵⁵ The Diplomat, *Allegations of torture and Kyrgyz involvement in Orhan İnandı case*, 14 juli 2021. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

³⁵⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 44.

³⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 2 november 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021. Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

³⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 2 november 2021.

Gülenbeweging.³⁵⁹ Deze situatie bleef ongewijzigd gedurende de huidige verslagperiode.³⁶⁰

Tijdens de voorgaande verslagperiode waren werkgevers niet geneigd om (vermeende) Gülenisten in dienst te nemen.³⁶¹ Deze situatie bleef ongewijzigd gedurende de huidige verslagperiode.³⁶² Eén bron stelt op de hoogte te zijn van gevallen inzake Gülenisten die hun baan als academicus of decaan verloren, daarna als arbeider aan de slag gingen om vervolgens ook dit werk te verliezen nadat hun nieuwe werkgever achter hun Gülenistische achtergrond kwam.³⁶³

Zoals reeds vermeld in voorgaand ambtsbericht, heeft de Turkse overheid een commissie opgericht die klachten over gedwongen ontslagen in behandeling neemt. Deze gedwongen ontslagen vonden plaats gedurende de tweejarige periode dat in Turkije de noodtoestand van kracht was (juli 2016 – juli 2018). De commissie staat bekend als 'OHAL', hetgeen een samentrekking is van *Olağanüstü Hal*, oftewel 'noodtoestand' in het Turks.^{364 365}

Eind december 2021 rapporteerde de OHAL-commissie dat zij in totaal 126.783 verzoeken had ontvangen om een gedwongen ontslag ongedaan te maken. Van dit aantal waren 16.060 aanvragen ingewilligd en 104.643 geweigerd, aldus de OHAL-commissie. Volgens dezelfde commissie waren 6.080 aanvragen nog in behandeling.³⁶⁶ Met andere woorden, van het totaal aantal aanvragen was 12,67% ingewilligd, 82,54% afgewezen en 4,8% nog in behandeling. Het was naar verluidt hoogst onwaarschijnlijk dat ontslagen ambtenaren die in hun functie waren gerehabiliteerd alsnog strafrechtelijk werden vervolgd.³⁶⁷

Indien iemand is ontslagen vanwege (vermeende) banden met organisaties die door de Turkse autoriteiten zijn aangemerkt als terreurorganisaties, zoals de Gülenbeweging, wordt dit vastgelegd in een database van het *Sosyal Güvenlik Kurumu* (Instituut voor Sociale Zekerheid, SGK).³⁶⁸ Deze registratie bemoeilijkt ontslagen medewerkers om een nieuwe baan te krijgen. Indien zij solliciteren op een nieuwe baan, kan de potentiële werkgever via een portaal van het SGK het arbeidsverleden van de sollicitant raadplegen. Indien blijkt dat de sollicitant in het verleden is ontslagen vanwege (vermeende) terreurbanden, zal de werkgever veelal niet geneigd zijn om deze persoon aan te nemen.³⁶⁹

Over de mate van toegang tot medische zorg en huisvesting voor Gülenisten was weinig verifieerbare informatie beschikbaar. Een bron merkt op dat het moeilijk was voor Gülenisten om een zogeheten 'groene kaart' te bemachtigen, oftewel een

³⁵⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 44.

³⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 2 november 2021.

³⁶¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 45.

³⁶² Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 2 november 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

³⁶³ Vertrouwelijke bron, 2 november 2021.

³⁶⁴ In het Engels staat de OHAL-commissie bekend als *Inquiry Commission on the State of Emergency (SoE) Measures*, kortweg *SoE Commission*.

³⁶⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 45.

³⁶⁶ AA, *Turkey releases report on measures taken in wake of terror group FETO's 2016 defeated coup*, 31 december 2021. OHAL-commissie, *Activity report, 2021*, 6 februari 2022, blz. 28.

³⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 9 december 2021.

³⁶⁸ Het SGK valt onder het ministerie van Arbeid en Sociale Zekerheid en is enigszins vergelijkbaar met de Sociale Verzekeringsbank (SVB) in Nederland. In het Engels staat het SGK bekend als het *Social Security System*. Voor meer informatie over het SGK, bezoek: <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/en/home-page/mainpage>.

³⁶⁹ Sputnik Türkiye, *CHP'li İrgil: SGK, '36 kod'u ile fişleme yapıyor ('İrgil van CHP: Het SGK maakt een zwarte lijst met de Code 36')*, 25 september 2017. Australisch Ministerie van Buitenlandse Zaken en Handel, *DFAT Country Information Report, Turkey*, 10 september 2020, blz. 28. Vertrouwelijke bron, 28 december 2021. Vertrouwelijke bron, 29 december 2021. Vertrouwelijke bron, 30 december 2021.

zorgverzekering voor arme dan wel werkloze mensen.³⁷⁰ Sommigen slaagden hierin wel, anderen niet, aldus dezelfde bron.³⁷¹

4.6 De positie van familieleden van (vermeende) Gülenisten

Voorgaand ambtsbericht meldde dat met name familieleden van hooggeplaatste Gülenisten het risico liepen om de negatieve aandacht te trekken van de Turkse autoriteiten.³⁷² Dat bleek ook gedurende de huidige verslagperiode, gelet op de ontvoering van de neef van Gülen in Kenia (voor meer informatie over dit incident, raadpleeg paragraaf 4.4).³⁷³ Er waren echter ook meerdere gevallen bekend van families die een Gülenaanhanger hadden, maar geen problemen hadden gekregen met de Turkse autoriteiten.³⁷⁴

Hoe niet-Gülenisten hun Gülenistische familieleden behandelen is situatieafhankelijk. Eén bron was bekend met Gülenisten die vervreemd waren geraakt van hun familieleden vanwege hun steun aan de Gülenbeweging.³⁷⁵ Twee bronnen merkten op dat het gebeurde dat niet-Gülenistische burgers hun Gülenistische familieleden aangaven bij de Turkse autoriteiten,³⁷⁶ bijvoorbeeld uit jaloezie.³⁷⁷

³⁷⁰ De groene kaart staat in het Engels en Turks bekend als respectievelijk *green card* en *Yeşil Kart*.

³⁷¹ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

³⁷² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 45 en 46.

³⁷³ Vertrouwelijke bron, 2 november 2021.

³⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 28 december 2021. Vertrouwelijke bron, 10 januari 2022.

³⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 2 november 2021.

³⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 2 november 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

³⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

5 Koerden

5.1 Inleiding

In juli 2021 telde Turkije 82.482.383 inwoners.³⁷⁸ Koerden vormen de grootste etnische minderheid in Turkije. Schattingen van het percentage Koerden in Turkije lopen uiteen van 16 tot 23 procent van de Turkse bevolking.³⁷⁹ Verdere culturele en contextuele informatie over de Koerdische bevolkingsgroep kan worden gevonden in voorgaand ambtsbericht.³⁸⁰

Paragraaf 5.2 beschrijft enkele voorvallen van vermeend anti-Koerdisch geweld die zich voordeden gedurende de verslagperiode. Paragraaf 5.3 behandelt de positie van de HDP en haar leden en aanhangers en de behandeling van familieleden van HDP'ers. Paragraaf 5.4 gaat nader in op de behandeling van (vermeende) PKK'ers en hun familieleden.

Voor informatie over de reactie van de Turkse autoriteiten op dissonante en kritische sociale mediaberichten ten aanzien van Koerdische aangelegenheden, raadpleeg subparagraaf 3.6.5.

Voor informatie over de situatie van Koerdische dienstplichtigen, raadpleeg paragraaf 9.4.

5.2 Vermeend anti-Koerdisch geweld

In de voorgaande verslagperiode vonden er enkele geweldsincidenten plaats met een anti-Koerdische dimensie.³⁸¹ Gedurende de huidige verslagperiode deden zich enkele geweldsincidenten voor, waarvan sommige partijen meenden dat deze een anti-Koerdische dimensie hadden. Zo werd op 21 juli 2021 een 43-jarige Koerd genaamd Hakim Dal doodgeschoten in Meram, een district in de Centraal-Turkse provincie Konya. Volgens een broer van de overledene was de aanslag etnisch gemotiveerd en wilden de aanslagplegers hem enkel uit de weg ruimen vanwege diens Koerdische achtergrond.³⁸² De HDP, een links-progressieve oppositiepartij die zich onder meer inzet voor Koerdische belangen, omschreef de aanslag als een 'racistische aanval'. De lokale autoriteiten daarentegen, voerden de dood terug op een conflict tussen de familie Dal en de aanslagplegers. Het vee van eerstgenoemde partij zou schade hebben toegebracht aan de landbouwgronden van laatstgenoemde partij.³⁸³

³⁷⁸ Central Intelligence Agency (CIA), *The World Factbook, Turkey, People and Society*, voor het laatst bijgewerkt op 7 december 2021, geraadpleegd op 15 december 2021.

³⁷⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, blz. 47. UK Parliament's All Party Parliamentary Group on Kurdistan in Syria and Turkey (APPG), *Kurdish political representation and equality in Turkey*, juni 2021, blz. 13. BAMF, *Länderreport Türkei, Die Entwicklung des Kurdenkonflikts, der PKK und der HDP*, december 2021, blz. 3.

³⁸⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, blz. 47.

³⁸¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, blz. 48 en 49.

³⁸² Mesopotamia Agency (MA), *Konya'da bir Kürt aileye daha ırkçı saldırı: 1 kişi yaşamını yitirdi ('Racistische aanslag op een Koerdische familie in Konya: 1 persoon is overleden')*, 21 juli 2021. BBC, *Hakim Dal: Konya'da öldürülen Diyarbakırlı çiftçiye yönelik saldırıyla ilgili neler biliniyor? ('Hakim Dal: Wat is er bekend over de aanval op de boer uit Diyarbakır die in Konya is omgekomen?')*, 22 juli 2021.

³⁸³ BBC, *Hakim Dal: Konya'da öldürülen Diyarbakırlı çiftçiye yönelik saldırıyla ilgili neler biliniyor? ('Hakim Dal: Wat is er bekend over de aanval op de boer uit Diyarbakır die in Konya is omgekomen?')*, 22 juli 2021.

De dood van Hakim Dal en andere gewelddadigheden brachten vijftien advocatenordes ertoe om een gezamenlijke verklaring af te leggen. De advocatenordes veroordeelden de geweldsincidenten en riepen op om deze grondig te onderzoeken. Verder verklaarden de advocatenordes dat er een einde moest komen aan het bezigen van anti-Koerdische retoriek door politici. Volgens de ordes droeg dergelijk taalgebruik bij aan een klimaat waarin dit soort haatmisdrijven konden plaatsvinden.³⁸⁴

Op 30 juli 2021 vond in het district Meram in de provincie Konya opnieuw een incident plaats met een vermeende etnische dimensie. Ditmaal werden zeven leden van de Koerdische familie Dedeoğlu³⁸⁵ doodgeschoten. Opnieuw omschreven de nabestaanden en de HDP de aanslag als een 'racistische aanval', terwijl de Turkse autoriteiten het incident terugvoerden op een elf jaar durende vete tussen de familie Dedeoğlu en een niet-Koerdische familie.³⁸⁶ In totaal pakten de autoriteiten dertien verdachten op inzake de aanslag op de familie Dedeoğlu. Zij werden allen vrijgelaten op Mehmet Altun na, de hoofdverdachte die de dodelijke schoten zou hebben gelost. Negen verdachten, onder wie Altun, hing een levenslange gevangenisstraf boven het hoofd onder een verzaamd detentieregime.³⁸⁷

5.3 HDP

5.3.1 De HDP verder onder druk

Tijdens de voorgaande verslagperiode verkleinde de Turkse overheid de politieke speelruimte van de HDP. Zo trok zij in juni 2020 de parlementaire immuniteit in van twee HDP-parlementsleden, te weten Leyla Güven en Musa Farisoğulları. Daarnaast verving zij 59 van de 65 gekozen HDP-burgemeesters door regeringsgezinde bewindvoerders.³⁸⁸ Op het moment van schrijven waren de overgebleven zes gemeentes nog in handen van de HDP.³⁸⁹ Gedurende de verslagperiode kwam de HDP verder onder druk te staan. De volgende voorbeelden dienen enkel ter illustratie van deze ontwikkeling en kunnen geenszins als uitputtend worden beschouwd.

Op 17 maart 2021 werd de parlementaire immuniteit ingetrokken van Gergerlioğlu, een prominente HDP-parlementariër en mensenrechtenverdediger. In februari 2018 was Gergerlioğlu veroordeeld tot 2,5 jaar gevangenisstraf wegens een Twitterbericht uit augustus 2016. Daarin had hij een artikel gedeeld van T24. Dit artikel bevatte een foto van PKK-strijders en een oproep van de PKK aan de Turkse regering om 'nader tot elkaar te komen'. Gergerlioğlu had erbij geschreven dat deze oproep van de PKK diende te worden onderzocht. Volgens de Turkse autoriteiten had hij daarmee propaganda gemaakt voor de PKK. Het artikel met de bijbehorende foto waren niet geblokkeerd of verwijderd door de Turkse autoriteiten.³⁹⁰

³⁸⁴ Bianet, *15 bar associations condemn racist attacks against Kurds in Turkey*, 22 juli 2021.

³⁸⁵ Ook gespeld als 'Dedeoğulları'.

³⁸⁶ Al Jazeera, *Turkish officials deny ethnic motive in murder of seven Kurds*, 31 juli 2021.

³⁸⁷ Bianet, *'There are paramilitary forces behind the Konya massacre,' says lawyer*, 16 december 2021.

³⁸⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 50 en 51. APPG, *Kurdish political representation and equality in Turkey*, juni 2021, blz. 21, 23 en 24.

³⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

³⁹⁰ HRW, *Turkey, Don't expel opposition deputy from parliament*, 16 maart 2021. Interview met Yaman Akdeniz (cyberrechtenactivist en medeoprichter van İFÖD) in Istanboel, 4 oktober 2021.

Op 19 februari 2021 werd het beroep van Gergerlioğlu tegen zijn veroordeling ongegrond verklaard, waarna hij medio maart 2021 zijn parlamentszetel verloor.³⁹¹ Begin april 2021 ging zijn gevangenisstraf van start. Echter, het Constitutioneel Hof verklaarde zijn hoger beroep gegrond. Op 6 juli 2021 werd Gergerlioğlu weer in vrijheid gesteld en op 16 juli 2021 trad hij opnieuw aan als parlements lid.³⁹²

In maart 2021 stapte de hoofdaanklager van de Turkse regering naar het Constitutioneel Hof om een verbod op de HDP te eisen. Volgens de aanklacht bedreigde de HDP de eenheid van de Turkse natie en werkte zij samen met de PKK.³⁹³ Zowel de EU als de VS bekritiseerden het verzoek om de HDP te verbieden en wezen erop dat een eventueel verbod op deze partij het democratisch bestel in Turkije verder onder druk zou zetten.³⁹⁴

Op 1 april 2021 wees het Hof de aanklacht op procedurele gronden af. Zo ontbraken de persoonlijke gegevens van de verdachten die in de aanklacht waren genoemd, een beschrijving van hun rol binnen de HDP en de misdrijven die zij volgens de hoofdaanklager hadden gepleegd. Hierop reageerde Bahçeli, de leider van de ultranationalistische MHP en een politiek bondgenoot van president Erdoğan, dat zowel de HDP als het Hof moesten worden verboden.³⁹⁵

Op 7 juni 2021 diende de hoofdaanklager een nieuwe aanklacht in om de HDP te verbieden, ditmaal aangevuld met de eerder ontbrekende gegevens. De aanklager eiste niet alleen dat de HDP werd ontbonden, maar ook dat honderden HDP-functionarissen een verbod kregen op het bedrijven van politieke activiteiten en het vervullen van publieke functies.³⁹⁶ Op 21 juni 2021 stemde het Hof in om de aanklacht in behandeling te nemen.³⁹⁷ Op het moment van schrijven was de rechtszaak, in het Engels bekend als de *HDP closure case*, nog gaande.³⁹⁸

Een andere rechtszaak die de HDP verder onder druk zette, was de zogeheten 'Kobani-zaak', welke in april 2021 van start ging. In september 2014 begon ISIS met het belegeren van de Noord-Syrische stad Kobani. Deze stad, die dichtbij de Turkse grens ligt, wordt hoofdzakelijk bewoond door etnische Koerden. De belegering leidde tot een humanitair drama en in oktober 2014 gingen Turkse Koerden in verschillende steden de straat op met een oproep aan de Turkse regering om Kobani te ontzetten. Ze werden daarbij mede aangemoedigd door een oproep van de HDP op Twitter. De zogeheten 'Kobani-protesten' ontaardden in gewelddadige onlusten, waarbij 37 doden vielen.³⁹⁹

³⁹¹ HRW, *Turkey, Don't expel opposition deputy from parliament*, 16 maart 2021. Rûdaw, *HDP lawmaker expelled from Turkish parliament for tweet*, 17 maart 2021. Al Monitor, *Lawsuit filed to close pro-Kurdish party after lawmaker stripped of parliamentary seat*, 17 maart 2021.

³⁹² Bianet, *HDP's Gergerlioğlu returns to parliament after top court ruling*, 16 juli 2021. HDN, *HDP MP returns to parliament after verdict on rights violation*, 16 juli 2021.

³⁹³ Nederlandse Omroep Stichting (NOS), *Turkije vraagt rechter om pro-Koerdische partij te verbieden*, 17 maart 2021.

³⁹⁴ Al Jazeera, *Turkey rejects international condemnation over HDP closure case*, 18 maart 2021. Financial Times (FT), *Turkish push to ban opposition party alarms EU and US*, 18 maart 2021.

³⁹⁵ Al Monitor, *Top Turkish court rejects bid to close pro-Kurdish party*, 1 april 2021.

³⁹⁶ HDN, *Turkish prosecutor refiles indictment seeking ban on HDP*, 8 juni 2021.

³⁹⁷ Al Jazeera, *Turkey, Court to put HDP on trial over alleged PKK links*, 21 juni 2021. NRC, *Turkse justitie wil pro-Koerdische partij verbieden*, 22 juni 2021.

³⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

³⁹⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 52. Al Jazeera, *Turkey, More than 100 on trial over 2014 Kobane protests*, 26 april 2021. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

In de Kobanî-zaak stonden 108 gedaagden terecht. Veel gedaagden behoorden tot de HDP, waaronder Demirtaş en Figen Yüksekdağ, de twee voormalige co-voorzitters die allebei sinds 2016 gevangenzaten.⁴⁰⁰ De Turkse autoriteiten hielden de gedaagden onder meer verantwoordelijk voor de 37 doden die in oktober 2014 tijdens de Kobanî-protesten waren gevallen en het verstoren van de eenheid en de territoriale integriteit van de Turkse staat.⁴⁰¹ De HDP daarentegen, hield de Turkse politie verantwoordelijk voor het gewelddadig verloop van de Kobanî-protesten.⁴⁰² Op het moment van schrijven was de Kobanî-zaak nog gaande.⁴⁰³

Op 17 juni 2021 vond er een aanslag plaats op het provinciale HDP-kantoor in Izmir, een West-Turkse stad aan de Egeïsche Zee. Een aanslagpleger genaamd Onur Gencer⁴⁰⁴ schoot daarbij HDP-lid Deniz Poyraz, die toevallig aanwezig was in het gebouw, dood. Gencer stelde alleen te handelen en had naar eigen zeggen het doel om 'PKK-leden te vermoorden'.⁴⁰⁵ Op zijn Instagram-account stonden foto's, waarop hij camouflagekleding en automatische wapens droeg en het gebaar maakte van de omstreden 'Grijze Wolven'.⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ De HDP hield de AKP/MHP-alliantie moreel verantwoordelijk voor de aanslag. Zij wees daarbij op de omstandigheid dat dit politiek bondgenootschap de HDP voortdurend criminaliseerde en haar vereenzelvigde met de PKK.⁴⁰⁸ MHP-leider Bahçeli noemde Poyraz een 'terrorist' en beweerde dat zij militanten zou hebben gerekruteerd voor de PKK. Daarnaast herhaalde hij zijn oproep om de HDP te verbieden.⁴⁰⁹ In oktober 2021 eiste de hoofdaanklager van het Openbaar Ministerie in Izmir zeven jaar gevangenisstraf onder verzwaarde omstandigheden tegen de aanslagpleger.⁴¹⁰

Begin januari 2022 begonnen de Turkse autoriteiten met een intrekingsprocedure van de parlementaire immuniteit van 28 parlamentsleden die aan de oppositie waren gelieerd. Daaronder bevonden zich onder andere 24 volksvertegenwoordigers van de HDP en één van de CHP. Eén van de HDP-volksvertegenwoordigers die haar zetel dreigde te verliezen was Semra Güzel.⁴¹¹ In dezelfde maand kwam zij in opspraak doordat er in de media foto's uitlekten, waarop zij poseerde met een gewapende PKK-strijder.⁴¹² Güzel gaf aan dat de foto's waren gemaakt in 2014 in Noord-Irak toen er een vredesproces gaande was tussen de Turkse staat en de PKK. Op dat moment was Güzel naar eigen zeggen niet actief voor de HDP en de PKK.⁴¹³ De foto's in kwestie werden als aanvullend bewijs toegevoegd aan het straf dossier van de HDP closure case.⁴¹⁴

⁴⁰⁰ Al Jazeera, *Turkey, More than 100 on trial over 2014 Kobane protests*, 26 april 2021. DW, *Turkey begins trial of pro-Kurdish politicians over Kobani protest*, 26 april 2021. Bianet, *No release in Kobani trial*, 28 oktober 2021.

⁴⁰¹ Al Jazeera, *Turkey, More than 100 on trial over 2014 Kobane protests*, 26 april 2021. DW, *Turkey begins trial of pro-Kurdish politicians over Kobani protest*, 26 april 2021. Bianet, *No release in Kobani trial*, 28 oktober 2021.

⁴⁰² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 52. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁴⁰³ Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

⁴⁰⁴ In de media ook wel afgekort als 'O.G.'

⁴⁰⁵ Bianet, *Attack on HDP İzmir office, Party worker Deniz Poyraz killed*, 17 juni 2021. Duvar English, *Bahçeli calls HDP member killed in an attack last week 'a terrorist'*, 22 juni 2021.

⁴⁰⁶ De Grijze Wolven kunnen worden beschouwd als zowel de jongeren vleugel als de paramilitaire tak van de MHP. Zelf noemen zij zich *ülkü ocakları*, oftewel 'idealistische haarden'. In het verleden waren de Grijze Wolven betrokken bij straatgeweld tegen communisten, linkse studenten, Koerden, Armeniërs en alevieten. Het Parool, *Europa opent jacht op Grijze Wolven, maar wie zijn ze precies?*, 1 december 2020.

⁴⁰⁷ Bianet, *MHP leader rules out HDP assailant's ties to his party after 'grey wolf' photos*, 18 juni 2021.

⁴⁰⁸ Bianet, *Attack on HDP İzmir office, Party worker Deniz Poyraz killed*, 17 juni 2021. Duvar English, *Bahçeli calls HDP member killed in an attack last week 'a terrorist'*, 22 juni 2021.

⁴⁰⁹ Duvar English, *Bahçeli calls HDP member killed in an attack last week 'a terrorist'*, 22 juni 2021.

⁴¹⁰ Bianet, *Deniz Poyraz murder, Assailant's 'psychological disorders' cited in indictment*, 12 oktober 2021.

⁴¹¹ Bianet, *Twenty-eight opposition deputies, including HDP Co-Chair Buldan, face losing immunity*, 4 januari 2022.

⁴¹² De PKK-strijder in kwestie heette Volkan Bora. Hij kwam in 2017 tijdens gevechtshandelingen om het leven.

⁴¹³ Daily Sabah, *HDP lawmaker under fire for intimate photos with PKK terrorist*, 10 januari 2022. Bianet, *Parliamentary Speaker says HDP's Güzel 'should be stripped of legislative immunity'*, 11 januari 2022. Duvar English, *Accused HDP MP was at PKK camp at behest of state, says party*, 14 januari 2022.

⁴¹⁴ Bianet, *HDP closure case, MP Semra Güzel's pictures added to file as 'additional evidence'*, 19 januari 2022.

5.3.2 De repressie van de HDP in de praktijk

Voorgaand ambtsbericht meldde dat ruim 5.000 HDP-leden en -medewerkers in de gevangenis verbleven en dat het problematisch was om het precieze aantal gevangengezette HDP'ers bij te houden, omdat het oppakken en vrijlaten van HDP'ers voortdurend gaande was.⁴¹⁵ Volgens een bron bleef deze situatie onveranderd gedurende de huidige verslagperiode. Nog altijd verkeerden ongeveer 5.000 HDP'ers in de gevangenis en werden HDP'ers continu opgesloten en vrijgelaten, aldus dezelfde bron.⁴¹⁶ Volgens het Hof van Cassatie telde de HDP op 4 oktober 2021 41.022 leden.⁴¹⁷ Dat betekende dus dat gedurende de verslagperiode ongeveer twaalf procent van het HDP-ledental in de gevangenis zat.

Eén bron deelt mee dat HDP'ers niet op systematische wijze worden vervolgd. Volgens dezelfde bron lijken toeval en willekeur te bepalen welke HDP'ers wel worden opgepakt en gevangengezet en welke niet. Deze willekeur dient volgens de bron vermoedelijk het doel om angst en onzekerheid aan te jagen en mensen te ontmoedigen zich actief in te zetten voor de HDP.⁴¹⁸

Uit interviews met vertrouwelijke bronnen kwam een reeks omstandigheden en activiteiten naar voren die in de praktijk kon leiden tot arrestaties, detenties, strafrechtelijke onderzoeken en veroordelingen. Dat wil niet zeggen dat deze omstandigheden en activiteiten bij alle HDP-leden, -medewerkers, -activisten en/of -sympathisanten leidden tot persoonlijke problemen met de Turkse autoriteiten. Onderstaande opsomming geeft indicatoren weer die kunnen leiden tot de negatieve aandacht van de Turkse autoriteiten. De opsomming kan geenszins als uitputtend worden beschouwd:

- Het hebben van het HDP-lidmaatschap *an sich*;⁴¹⁹
- Het waarnemen van verkiezingen;⁴²⁰
- Het deelnemen aan demonstraties van de HDP;⁴²¹
- Het deelnemen aan persconferenties van de HDP;⁴²²
- Het deelnemen aan verkiezingscampagnes van de HDP;⁴²³
- Het bijwonen van bijeenkomsten van de HDP;⁴²⁴
- Het plaatsen en delen van HDP-gezinde berichten op sociale media (bijvoorbeeld het plaatsen van foto's van de gevangengezette HDP-leider Demirtaş);⁴²⁵
- Het bezitten⁴²⁶ en uitdelen van HDP-pamfletten;⁴²⁷
- Het hebben van bepaalde literatuur (bijvoorbeeld boeken over 'confederalisme', oftewel het streven naar zelfbestuur en autonomie voor de Koerden).⁴²⁸

⁴¹⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 52.

⁴¹⁶ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁴¹⁷ Turkse Hof van Cassatie, *Halkların Demokratik Partisi* (HDP), ongedateerd, geraadpleegd op 5 november 2021.

⁴¹⁸ Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

⁴¹⁹ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 15 december 2021.

⁴²⁰ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁴²¹ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 25 november 2021. Vertrouwelijke bron, 15 december 2021.

⁴²² Vertrouwelijke bron, 25 november 2021.

⁴²³ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 15 december 2021.

⁴²⁴ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 15 december 2021.

⁴²⁵ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 25 november 2021. Vertrouwelijke bron, 15 december 2021.

⁴²⁶ Vertrouwelijke bron, 25 november 2021.

⁴²⁷ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁴²⁸ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 25 november 2021. Vertrouwelijke bron, 15 december 2021.

Uit voorgaand ambtsbericht bleek dat HDP'ers veelal in het donker tijdens huisinvalen werden opgepakt, hetgeen gepaard ging met lawaai, fysieke dwang dan wel geweld.⁴²⁹ Deze situatie bleef onveranderd gedurende de huidige verslagperiode.⁴³⁰ De Turkse politie legitimeert nachtelijke huisinvalen door te verwijzen naar artikel 118 (2) van het Turkse Wetboek van Strafvordering,⁴³¹ waarin staat dat een nachtelijke huisinval is geoorloofd indien de verdachte op heterdaad kan worden gepakt dan wel dat er gevaar ontstaat als er langer met de huisinval wordt gewacht.⁴³²

Het vorig ambtsbericht meldde dat sommige HDP'ers op grote afstand van hun oorspronkelijke woonplaats werden gevangengehouden met als gevolg dat familieleden logistieke problemen ondervonden om hen geregeld te bezoeken.⁴³³ Zo zat voormalig co-voorzitter Demirtaş gevangen in Edirne, een stad op de grens met Griekenland en Bulgarije. De afstand tussen Edirne en zijn woonadres in Diyarbakır⁴³⁴ is hemelsbreed ongeveer 1.400 kilometer.⁴³⁵ Deze situatie bleef onveranderd gedurende de huidige verslagperiode. Eén bron voegt daaraan toe dat veel HDP'ers afkomstig waren uit arme families, waardoor hun familieleden niet de lange reis konden bekostigen om een gevangenisbezoek te brengen.⁴³⁶

Ten aanzien van de behandeling van HDP'ers in de gevangenis kwam de volgende informatie beschikbaar gedurende de huidige verslagperiode. Güven, wiens parlementaire immuniteit tijdens de voorgaande verslagperiode werd ingetrokken (zie ook subparagraaf 5.3.1),⁴³⁷ en acht andere vrouwelijke gevangenen kregen eind augustus 2021 een disciplinaire straf opgelegd door de Turkse gevangenisautoriteiten. Deze hadden daartoe besloten omdat de negen vrouwen in het Koerdisch hadden gezongen en een Koerdische volksdans hadden uitgevoerd. Gedurende één maand mochten zij geen telefoonoproepen en familiebezoeken ontvangen.⁴³⁸

Tijdens de voorgaande verslagperiode werd ook de parlementaire immuniteit van Farisoğulları ingetrokken (zie ook subparagraaf 5.3.1), waarna hij werd vastgezet. Ondanks zijn benauwdheidsklachten zouden de gevangenisautoriteiten hem een ventilator hebben geweigerd.⁴³⁹ Naar verluidt bleef deze situatie hetzelfde gedurende de huidige verslagperiode.⁴⁴⁰

Een andere zaak die in het oog sprong was die van Aysel Tuğluk, een voormalig co-voorzitter van de HDP die sinds 2016 in de gevangenis zat. Zij zou naar verluidt te kampen hebben met trauma,⁴⁴¹ Alzheimer en geheugen- en spraakverlies en niet

⁴²⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 52.

⁴³⁰ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁴³¹ In het Engels bekend als *Criminal Procedure Law*.

⁴³² Vertrouwelijke bron, 27 december 2021.

⁴³³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 53.

⁴³⁴ In het Koerdisch staat deze stad bekend als *Amed*.

⁴³⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 53. NOS, *1700 km reizen om je man in de gevangenis te zien: 'Zo wil Erdogan ons straffen'*, 6 april 2021.

⁴³⁶ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

⁴³⁷ Daarnaast werd Güven in december 2020 veroordeeld tot een gevangenisstraf van 22 jaar wegens deelname aan een terroristische organisatie en het maken van propaganda voor een terroristische organisatie. Trouw, *Turkije zet Leyla Güven vast; zij belooft zich ook vanuit de cel in te zetten voor haar land*, 22 december 2020.

⁴³⁸ Duvar English, *Imprisoned former HDP deputy, eight others given disciplinary penalty for Kurdish song*, 30 augustus 2021. Bianet, *Leyla Güven and 8 prisoners face penalty for singing in Kurdish*, 31 augustus 2021. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁴³⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 51.

⁴⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁴⁴¹ Dit trauma zou zijn terug te voeren op een gebeurtenis in september 2017. Tuğlucks moeder werd toen begraven in Ankara. Tuğluk was door de gevangenisautoriteiten in de gelegenheid gesteld om de begrafenis bij te wonen. Vervolgens werd de begrafenisceremonie verstoord door ultranationalistische Turken die stelden dat Koerden, alevieten en Armenen daar niet mochten worden begraven. Hierop zagen de nabestaanden zich gedwongen om

langer voor zichzelf kunnen zorgen. Hierop verzochten de HDP en de advocaten van Tuğluk de gevangenisautoriteiten om haar vrij te laten. Hun verzoek werd ondersteund met een rapport van de medische faculteit van de Kocaeli Universiteit. In dit rapport stond dat zij niet langer in de gevangenis kon blijven gelet op haar gezondheidsklachten. De ATK oordeelde desalniettemin dat Tuğluk haar gevangenisstraf kon uitzitten. De HDP sprak over een 'politiek gemotiveerd besluit'.⁴⁴² Mensen- en vrouwenrechtenorganisaties en advocatenordes riepen de Turkse autoriteiten op om Tuğluk vrij te laten.⁴⁴³ Op 18 februari 2021 hield de politie in Ankara en Mersin advocaten tegen die protesteerden voor de vrijlating van Tuğluk.⁴⁴⁴

Voor informatie over gevangenisomstandigheden in het algemeen, raadpleeg paragraaf 3.9.

5.3.3 *Behandeling van de familieleden van HDP'ers*

Voorgaand ambtsbericht meldde dat familieleden van HDP'ers, die zelf geen formeel onderdeel vormden van de HDP, werden gewantrouwd door de Turkse autoriteiten. Dit wantrouwen uitte zich op verschillende manieren. Zo kwam het voor dat bepaalde diensten en producten werden geweigerd aan familieleden van HDP'ers, zoals een lening, bouwvergunning of subsidie. Ook kon een paspoortaanvraag van een familielid van een HDP'er opzettelijk worden vertraagd of verloren een familielid van een HDP'er zijn baan, enkel omdat diens familielid actief was voor de HDP.⁴⁴⁵

Voornoemde situatie bleef hetzelfde gedurende de huidige verslagperiode.⁴⁴⁶ Eén bron stelt op de hoogte te zijn van gevallen, waarbij het familielid van een HDP'er geen overheidsbaan of bankrekening kon krijgen, omdat diens familielid actief was voor de HDP.⁴⁴⁷ Twee andere bronnen deelden mee dat familieleden van HDP'ers ook te maken kregen met huiszoekingen.⁴⁴⁸ Eén van deze bronnen haalde verder een zaak aan betreffende een docente Engels. Zij verloor haar baan, omdat haar broer tien jaar eerder een bijeenkomst had bijgewoond van de *Barış ve Demokrasi Partisi* (Partij voor Vrede en Democratie, BDP).⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ De BDP zette zich ook in voor de politieke en culturele rechten van de Koerdische minderheid in Turkije en ging in 2014 op in de HDP.⁴⁵¹

De volgende zaak sprong gedurende de verslagperiode in het oog. Een rechtbank veroordeelde Başak, de echtgenote van de gevangengezette HDP-leider Demirtaş, tot een gevangenisstraf van 2,5 jaar, omdat zij valsheid in geschrifte zou hebben gepleegd. In 2015 was zij werkzaam als onderwijzeres. Naar aanleiding van een

het lichaam van Tuğlucks moeder op te graven en over te brengen naar de Oost-Turkse stad Tunceli (Koerdisch: *Dêrsim*), waar de familie Tuğluk oorspronkelijk vandaan kwam.

⁴⁴² Bianet, *Attack on funeral ceremony of arrested HDP MP's mother Hatun Tuğluk*, 14 september 2017. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 29 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 30 oktober 2021. Bianet, *Forensic medical report says Kurdish politician Aysel Tuğluk 'can stay in prison'*, 13 september 2021. Bianet, *Even the prison administration says Aysel Tuğluk is not in good health'*, 27 december 2021.

⁴⁴³ Bianet, *Women's groups call for Kurdish politician, ill prisoner Aysel Tuğluk's release*, 21 december 2021. Bianet, *Letter to UN for Kurdish politician, ill prisoner Aysel Tuğluk, 'Take urgent action'*, 21 januari 2022. Bianet, *Rights group demands the release of Kurdish politician Aysel Tuğluk, all ill prisoners*, 1 februari 2022.

⁴⁴⁴ Bianet, *Police intervention against lawyers' protests for Aysel Tuğluk in Ankara, Mersin*, 18 februari 2022.

⁴⁴⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 53.

⁴⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁴⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁴⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁴⁴⁹ De BDP stond in het Engels en Koerdisch bekend als respectievelijk de *Peace and Democracy Party* en *Partiya Aştî û Demokrasiyê*.

⁴⁵⁰ Vertrouwelijke bron, zonder datum.

⁴⁵¹ APPG, *Kurdish political representation and equality in Turkey*, juni 2021, blz. 7. BAMF, *Länderreport Türkei, Die Entwicklung des Kurdenkonflikts, der PKK und der HDP*, december 2021, blz. 13.

miskraam vroeg zij medisch verlof aan. De onderliggende doktersverklaring was per abuis gedateerd op 14 december 2015 in plaats van 11 december 2015, de werkelijke datum van het medisch consult. Nacho Sánchez Amor, de Turkije-rapporteur van het Europees Parlement, twitterde dat deze veroordeling 'tekenend was voor de zorgelijke staat waarin de Turkse rechtspraak verkeerde'. De advocaten van Başak kondigden aan in beroep te zullen gaan.⁴⁵²

5.4 Positie van (vermeende) PKK-aanhangers en hun familieleden

Voorgaand ambtsbericht meldde dat familieleden van (vermeende) PKK'ers te maken konden krijgen met huisinvalen.⁴⁵³ Deze situatie bleef ongewijzig gedurende de huidige verslagperiode.⁴⁵⁴

Voorgaand ambtsbericht beschreef een incident dat in september 2020 plaatsvond in de Oost-Turkse provincie Van. Daarbij raakten twee inwoners, Servet Turgut en Osman Şiban, ernstig gewond. Turgut overleed uiteindelijk aan zijn verwondingen. Na een gewapend treffen tussen Turkse regeringssoldaten en PKK-strijders waren zij door het Turkse leger meegenomen, omdat zij verdacht werden van steun aan de PKK. De Turkse autoriteiten stelden dat betrokkenen zich hadden verzet tegen hun arrestatie, waarbij zij van een hoge rots zouden zijn gevallen. Mensenrechtenorganisaties en de HDP daarentegen, deden deze uitleg af als ongeloofwaardig en wezen op ooggetuigenverklaringen, waaruit bleek dat zij in goede gezondheid een legerhelikopter waren ingestapt. Zij riepen aldus op tot een onafhankelijk onderzoek.⁴⁵⁵

Begin december 2021 werd Şiban, die het incident in Van had overleefd, aangeklaagd wegens lidmaatschap van een terroristische organisatie.⁴⁵⁶ Op het moment van schrijven was het handelen van het Turkse leger tijdens voornoemd incident niet nader onderzocht.⁴⁵⁷ Volgens een bron liet het uitblijven van een onafhankelijk onderzoek zien dat veiligheidstroepen straffeloos geweld konden plegen tegen de burgerbevolking.⁴⁵⁸

⁴⁵² The Guardian, *Turkey jails Kurdish politician's wife over miscarriage form typo*, 12 november 2021. Reuters, *Turkey sentences wife of jailed Kurdish politician over medical report*, 13 november 2021.

⁴⁵³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 54.

⁴⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁴⁵⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 54.

⁴⁵⁶ Bianet, *Thrown from a helicopter, Osman Şiban faces 'terror' charges*, 7 december 2021.

⁴⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. EC, *Turkey 2021 report*, 19 oktober 2021, blz. 30.

⁴⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

6 Vrouwen

6.1 Inleiding

Het voorgaand ambtsbericht meldde dat in Turkije mannen en vrouwen wettelijk gelijk waren, maar dat er op veel terreinen sprake was van genderongelijkheid, zoals in het openbaar bestuur, op de arbeidsmarkt, in het onderwijs en in de gezondheidszorg. Zo bleek uit gegevens van het *World Economic Forum* (WEF)⁴⁵⁹ dat in 2020 37,5% van de Turkse vrouwen deelnam aan het werkende leven, terwijl bij mannen dit percentage lag op 78,1%. Van de wetgevers, senior medewerkers en managers was in 2020 14,8% vrouw en 85,2% man.⁴⁶⁰ Gedurende de verslagperiode bleef deze situatie nagenoeg hetzelfde, hoewel er sprake was van een lichte toename van het percentage vrouwen dat deelnam aan het maatschappelijk leven. Volgens het WEF steeg het percentage van werkende vrouwen naar 38,5% en was in 2021 16,2% van de wetgevers, senior medewerkers en managers vrouw.⁴⁶¹

6.2 Istanboel Conventie

Gedurende de voorgaande verslagperiode kwam de AKP met het voornemen om uit de *Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence*, kortweg de 'Istanboel Conventie', te stappen. Dit verdrag van de RvE had als doel om geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden. Volgens de AKP zou de Istanboel Conventie traditionele familienormen- en structuren ondermijnen en uitnodigen tot homoseksualiteit en buitenechtelijke relaties.⁴⁶² Op 20 maart 2021 kondigde president Erdoğan per presidentieel decreet aan dat Turkije de Istanboel Conventie zou verlaten. Op 1 juli 2021 stapte Turkije daadwerkelijk uit het verdrag.⁴⁶³

Het besluit van president Erdoğan om de Istanboel Conventie te verlaten oogstte kritiek op zowel internationaal als binnenlands niveau. *UN Women*, een VN-organisatie die zich inzet voor de gelijkberechtiging van vrouwen,⁴⁶⁴ riep Turkije op om het besluit te herzien.⁴⁶⁵ De RvE betreurde het besluit van Turkije om de conventie te verlaten en dat voorafgaand aan dit besluit geen parlementair debat had plaatsgevonden. Verder stelde de RvE dat Turkse vrouwen een krachtig instrument hadden verloren in de strijd tegen gender-gerelateerd geweld. Aansluitend daarop riep de RvE de Turkse regering op zich opnieuw aan te sluiten bij de Istanboel Conventie.⁴⁶⁶ Op 1 juli 2021 gingen honderden vrouwen in Istanboel de straat op en in andere Turkse steden vonden soortgelijke demonstraties plaats.⁴⁶⁷

⁴⁵⁹ In het Nederlands staat het WEF bekend als 'Wereld Economisch Forum'. Voor meer informatie over het WEF, bezoek: www.weforum.org.

⁴⁶⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 56.

⁴⁶¹ WEF, *Global gender gap report, 2021, Insight report*, maart 2021, blz. 377.

⁴⁶² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 56 en 57.

⁴⁶³ The Independent, *Turkey officially withdraws from treaty protecting women*, 1 juli 2021. Al Jazeera, *Turkey women protest withdrawal from gender protection treaty*, 1 juli 2020.

⁴⁶⁴ Deze VN-organisatie staat voluit bekend als *United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women*. Voor meer informatie over UN Women, bezoek: unwomen.org.

⁴⁶⁵ UN Women, *Statement by UN Women on Turkey's withdrawal from the Istanbul Convention*, 20 maart 2021.

⁴⁶⁶ RvE, *Council of Europe leaders react to Turkey's announced withdrawal from the Istanbul Convention*, 21 maart 2021.

⁴⁶⁷ The Independent, *Turkey officially withdraws from treaty protecting women*, 1 juli 2021.

President Erdoğan daarentegen, stelde door te willen gaan met het bestrijden van geweld tegen vrouwen, maar dan binnen het raamwerk van een eigen nationaal actieplan, in het Engels voluit bekend als *Action Plan for Combating Violence against Women*. Dit actieplan zou onder andere voorzien in het voorkomen van geweld tegen vrouwen, het bieden van rechtsbescherming, het verzamelen van data omtrent geweld tegen vrouwen en het beschermen van vrouwen.⁴⁶⁸ Het plan was naar verluidt opgesteld door het Turkse ministerie van Familie en Sociale Zaken en zou binnen een tijdsbestek van vijf jaar worden uitgerold.⁴⁶⁹ Het actieplan bevatte ook een aankondiging dat de bestaande wet op de bestrijding van geweld tegen vrouwen, bekend als Wet Nr. 6284,⁴⁷⁰ mogelijk in de toekomst zou worden aangepast.⁴⁷¹ Op het moment van het schrijven was er geen wet- en regelgeving aangepast ten aanzien van de bestrijding van geweld tegen vrouwen.⁴⁷²

Op 25 november 2021 gingen duizenden demonstranten in Istanboel, hoofdzakelijk vrouwen, de straat op met de oproep om opnieuw toe te treden tot de Istanboel Conventie. Zij deden dit in het kader van de Internationale Dag tegen Geweld tegen Vrouwen.⁴⁷³ De oproerpolitie bracht de protestmars na een paar honderd meter tot stilstand met behulp van traangasgranaten en rubberkogels.⁴⁷⁴ Daarbij zou volgens *Cumhuriyet*, een oppositiegezinde en seculiere krant die wordt geassocieerd met de CHP,⁴⁷⁵ één gewonde zijn gevallen. Ook in Ankara en andere steden vonden soortgelijke protesten plaats.⁴⁷⁶

Tijdens de huidige verslagperiode was het te vroeg om vast te stellen wat de concrete gevolgen waren van het besluit van Turkije om de Istanboel Conventie te verlaten.⁴⁷⁷ Eén bron gaf aan signalen te hebben ontvangen van vrouwelijke slachtoffers van geweld die van de politie te horen hadden gekregen dat 'er vanaf nu geen beschermingsmaatregelen meer worden genomen'.⁴⁷⁸ Een andere bron deelt mee dat het moeilijker was geworden voor vrouwen om aangifte te doen tegen geweld en dat openbare aanklagers minder bereid waren om schendingen van vrouwenrechten aan te pakken.⁴⁷⁹

6.3 Geweld tegen en rechtsbescherming voor vrouwen

Cijfers omtrent het aantal door mannen gedode vrouwen lopen uiteen. In dit verband wijst een bron erop dat het lastig is om het precieze aantal gedode vrouwen in kaart te brengen, omdat sommige mannelijke daders en hun medestanders de ware doodsoorzaak proberen te verhullen. Zij proberen de buitenwereld te doen geloven dat de gedode vrouw is overleden als gevolg van een ongeluk, natuurlijke doodsoorzaak of zelfdoding.⁴⁸⁰

⁴⁶⁸ Al Jazeera, *Turkey women protest withdrawal from gender protection treaty*, 1 juli 2020. The Independent, *Turkey officially withdraws from treaty protecting women*, 1 juli 2021.

⁴⁶⁹ Al Monitor, *Turkey prepares to leave women's rights convention*, 30 juni 2021.

⁴⁷⁰ In het Engels staat deze wet voluit bekend als *Law to Protect Family and Prevent Violence against Women*.

⁴⁷¹ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁴⁷² Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

⁴⁷³ In het Engels staat deze dag bekend als *International Day for the Elimination of Violence against Women*.

⁴⁷⁴ The Independent, *Turkish police tear-gas women protesting over violence*, 25 november 2021. Al Jazeera, *Turkish police fire tear gas at women protesters in Istanbul*, 26 november 2021. NOS, *Turkse politie grijpt in bij protest tegen geweld tegen vrouwen*, 26 november 2021.

⁴⁷⁵ *Cumhuriyet* betekent 'Republiek' in het Turks.

⁴⁷⁶ The Independent, *Turkish police tear-gas women protesting over violence*, 25 november 2021.

⁴⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁴⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁴⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

⁴⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 11 november 2021.

In november 2021 deelde Soylu, de minister van Binnenlandse Zaken, mee dat in 2020 268 vrouwen door mannen waren gedood en dat van 1 januari 2021 tot 15 november 2021 251 vrouwen waren omgekomen als gevolg van mannengeweld.⁴⁸¹ Het *We Will End Femicide Platform* daarentegen,⁴⁸² legde in 2020 de gewelddadige dood vast van driehonderd vrouwen. Daarnaast waren in hetzelfde jaar 171 vrouwen onder verdachte omstandigheden aan hun einde gekomen, aldus hetzelfde platform.⁴⁸³ Volgens een bron waren van 1 januari tot 11 november 2021 208 vrouwen gedood door mannen.⁴⁸⁴

Het voorgaand ambtsbericht vermeldde dat er formeel gezien rechtsmiddelen bestonden om vrouwen te beschermen tegen geweld, maar dat in de praktijk veelal de wil ontbrak tot handhaving.⁴⁸⁵ Deze situatie bleef ongewijzigd gedurende de huidige verslagperiode. In dit verband merkt een bron op dat dienstdoende politieambten vrouwen ontmoedigden om aangifte te doen en hen stimuleerden om zich te verzoenen met de geweldpleger. Ook kwam het voor dat vrouwelijke slachtoffers van geweld foutieve of geen enkele informatie ontvingen indien zij zich wendden tot de politie, aldus dezelfde bron. Verder werden contactverboden, die door familierechtbanken, politieagenten en gendarmes konden worden opgelegd, niet altijd gehandhaafd. Veelal konden mannen, aan wie een contactverbod was opgelegd, zich straffeloos begeven in de buurt van het woonadres van de vrouw. Bovendien werden contactverboden voor maximaal een half jaar ingesteld en niet automatisch verlengd, waardoor vrouwen herhaaldelijk door een bureaucratische procedure moesten om opnieuw dezelfde beschermende maatregel aan te vragen. Ook deden zich vertragingen voor bij het instellen van contactverboden of werden de verzoeken niet ingewilligd, aldus de bron.⁴⁸⁶

Uit een wetenschappelijke studie die in 2021 uitkwam, bleek dat seksueel geweld tegen vrouwen in Turkije in verreweg de meeste gevallen onbestraft bleef. De auteur van deze studie analyseerde de statistische gegevens van het Turkse ministerie van Justitie uit 2019. Zij kwam tot de conclusie dat in 7 van iedere 1000 seksuele geweldsincidenten tegen vrouwen een veroordeling tot stand kwam, oftewel 0,7%.⁴⁸⁷ Dezelfde studie maakte duidelijk dat vrouwelijke slachtoffers van seksueel geweld in Turkije om verschillende redenen een drempel ervoeren om zich te wenden tot de autoriteiten. Zo voelden vrouwen zich schuldig over wat hen was overkomen, weerhield schaamte hen ervan om aangifte te doen, waren zij bang dat zij voortdurend tot in detail het ondergane seksueel geweld moesten beschrijven aan de politie en hadden zij onvoldoende vertrouwen in de politie en de rechtsstaat.⁴⁸⁸

Er bestaat geen alarmnummer dat specifiek is gericht op vrouwelijke slachtoffers van geweld. Er bestaat weliswaar een alarmnummer, genaamd *ALO 183*, maar dit is meer een algemeen informatienummer dat diensten verstrekt aan tal van

⁴⁸¹ HDN, *Turkey witnesses 251 femicides in a year*, Minister, 26 november 2021.

⁴⁸² Deze vrouwenrechtenorganisatie monitort geweld tegen vrouwen en staat in het Turks bekend als *Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu* (KCDP). In het Engels wordt de organisatie ook wel het *We Will Stop Femicide Platform* genoemd.

⁴⁸³ We Will End Femicide Platform, *2020 annual report*, 8 januari 2021.

⁴⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 11 november 2021.

⁴⁸⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 58.

⁴⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 3 september 2021, 22 december 2021 en 23 december 2021.

⁴⁸⁷ Sönmezocak, Ezel Buse, "A feminist response against impunity in gender based violence, Whom the presumption of innocence protects?", *Yeditepe University Faculteit der Rechtsgeleerdheid (YÜHFD)*, C.XVIII, 2021/1, blz. 382.

⁴⁸⁸ Sönmezocak, Ezel Buse, "A feminist response against impunity in gender based violence, Whom the presumption of innocence protects?", *Yeditepe University Faculteit der Rechtsgeleerdheid (YÜHFD)*, C.XVIII, 2021/1, blz. 382, 383, 384 en 385.

doelgroepen, waaronder families, gehandicapten, nabestaanden van 'martelaren'⁴⁸⁹ en ouderen.⁴⁹⁰

Het voorgaand ambtsbericht berichtte reeds over het bestaan van een applicatie op de smartphone genaamd KADES.⁴⁹¹ Indien een vrouw op de noodknop van deze app drukte, was het de bedoeling dat de politie haar direct te hulp schoot.⁴⁹² Volgens *Mor Çatı*, een vrouwenrechtenorganisatie die vrouwelijke slachtoffers van geweld opvangt,⁴⁹³ lag de KADES-app er gedurende de coronacrisis soms uit vanwege technische problemen. In sommige gevallen kwam de politie wel naar de vrouw toe, maar legde zij geen aangifte vast, gaf zij de vrouw incorrecte informatie en probeerde zij de vrouw te overtuigen om in haar gewelddadige omgeving te blijven, aldus dezelfde organisatie.⁴⁹⁴ Een andere bron wijst erop dat in sommige gevallen de politie niet gelijk de vrouw te hulp schoot, maar haar eerst belde om na te gaan of zij op dat moment daadwerkelijk geweld onderging. Wanneer de man zich op dat moment in de nabijheid van de vrouw bevond en bemerkte dat zij contact had met de politie, kreeg de vrouw te maken met nog meer agressie en geweld, aldus de bron.⁴⁹⁵ De KADES-app werkte alleen op smartphones en niet iedere vrouw had een smartphone.⁴⁹⁶ Volgens Soylyu, de minister van Binnenlandse Zaken, hadden sinds 2018 meer dan drie miljoen vrouwen de KADES-app gedownload.⁴⁹⁷

Het is onduidelijk op welke schaal eerwraak voorkomt in Turkije en in hoeverre de Turkse overheid vrouwen kan beschermen tegen eerwraak. Hier houden de Turkse autoriteiten namelijk geen specifieke gegevens over bij. In de Turkse context valt eer-gerelateerd geweld tegen vrouwen onder de bredere noemer van 'gender-gerelateerd geweld'.⁴⁹⁸

Indien mannelijke geweldplegers hun daad terugvoeren op 'eer'-gerelateerde motieven, komen zij in aanmerking voor strafvermindering. Artikel 29 van het Turkse Wetboek van Strafrecht spreekt in dit verband van een *unjust provocation*, oftewel een 'onrechtvaardige provocatie'. Indien de gewelddaad van een man is getriggerd door een onrechtvaardige provocatie, is er volgens het Turkse strafrecht sprake van een verzachtende omstandigheid en krijgt de dader strafvermindering. Bij onrechtvaardige provocaties kan aan de volgende omstandigheden worden gedacht: de vrouw van de dader is vreemdgegaan, de ex-vrouw van de dader is hertrouwd of een vrouwelijk familielid van de dader is zonder zijn toestemming een relatie of huwelijk aangegaan.⁴⁹⁹

⁴⁸⁹ In de Turkse context kan het begrip 'martelaren' verwijzen naar verschillende groepen personen, waaronder Turkse regeringssoldaten die zijn omgekomen bij krijgsvieringen, regeringsgezinde burgers die zijn omgekomen tijdens de mislukte staatsgreep van 15 juli 2016, maar ook burgers die zijn omgekomen bij terreuraanslagen.

⁴⁹⁰ Mor Çatı, *Combating violence against women during the coronavirus outbreak, Monitoring report*, 21 januari 2021, geen bladzijdenummer (online rapport). Vertrouwelijke bron, 8 september 2021. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

⁴⁹¹ KADES is een samentrekking van *Kadın Destek*, hetgeen in het Engels wordt vertaald met *Women Support*.

⁴⁹² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 57.

⁴⁹³ Mor Çatı betekent 'Paars Dak'. In het Engels staat deze vrouwenrechtenorganisatie bekend als *Purple Roof*. Paars is de kleur van het feminisme wereldwijd. Voor meer informatie over Mor Çatı, bezoek: <https://en.morcati.org.tr>.

⁴⁹⁴ Mor Çatı, *Combating violence against women during the coronavirus outbreak, Monitoring report*, 21 januari 2021, geen bladzijdenummer (online rapport).

⁴⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

⁴⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

⁴⁹⁷ HDN, *3 mln women downloaded KADES emergency support app*, 12 januari 2022.

⁴⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 3 september 2021. Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁴⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

6.4 Opvang voor vrouwen

Het aantal blijf-van-mijn-lijfhuizen⁵⁰⁰ en opvangbedden in Turkije steeg gedurende de verslagperiode. Eind september 2020 telde Turkije 145 blijf-van-mijn-lijfhuizen, welke tezamen een opvangcapaciteit hadden van 3.482 bedden.⁵⁰¹ Begin september 2021 bevonden zich in Turkije 149 blijf-van-mijn-lijfhuizen, welke tezamen een opvangcapaciteit hadden van 3.624 bedden. Net als tijdens de voorgaande verslagperiode werden deze blijf-van-mijn-lijfhuizen door vier verschillende partijen beheerd. Het ministerie van Familie en Sociale Zaken beheerde 112 van dergelijke opvanginstellingen, de gemeentes 33, het *Directorate General of Migration Management* (Directoraat-Generaal voor Migratiebeheer, DGMM)⁵⁰² 3 en vrouwenrechtenorganisatie Mor Çatı 1. In Turkije zijn geen andere actoren betrokken bij de opvang voor vrouwen.⁵⁰³

Volgens de *Municipality Law*, ook wel bekend als Wet Nr. 5393, dient een gemeente met meer dan honderduizend inwoners een blijf-van-mijn-lijfhuis te hebben.⁵⁰⁴ In de praktijk geven echter 32 van de 201 gemeentes gehoor aan deze wettelijke verplichting.⁵⁰⁵ Volgens Derya Yanık, de minister van Familie en Sociale Zaken, kan haar ministerie deze verplichting niet middels sancties afdwingen bij gemeentes die in gebreke blijven. Het ministerie van Familie en Sociale Zaken kan gemeentes hooguit adviseren om een blijf-van-mijn-lijfhuis te openen, aldus dezelfde minister.⁵⁰⁶

Gedurende de voorgaande verslagperiode bleek dat de meeste opvanghuizen van de overheid overbevolkt waren en enkel basale diensten verleenden, maar geen professionele begeleiding en psychologische ondersteuning. Ook deden de leefomstandigheden in de meeste blijf-van-mijn-lijfhuizen denken aan gevangenisomstandigheden.⁵⁰⁷ Volgens een bron bleef deze situatie onveranderd gedurende onderhavige verslagperiode. Dezelfde bron wees verder op andere tekortkomingen ten aanzien van de opvang van vrouwen. Zo waren de wachttijden lang en kregen vrouwen die dringend behoefte hadden aan hulp en advies deze niet op tijd. Daarnaast waren er overheidsmedewerkers die enkel slachtoffers van fysiek geweld toelieten en niet slachtoffers van geestelijk geweld, terwijl laatstgenoemde slachtoffergroep eveneens recht had op opvang. Daarnaast vroegen overheidsmedewerkers in sommige situaties medische rapportages als bewijs dat de vrouw fysiek was mishandeld, terwijl zij daartoe niet bevoegd waren. Soms gaven overheidsmedewerkers de verblijfplaats van de vrouw door aan de geweldpleger en probeerden zij de vrouw te verzoenen met de geweldpleger, hetgeen in strijd was met de privacy- en veiligheidsvoorschriften, aldus dezelfde bron.⁵⁰⁸

Op de vraag of vrouwen zich zelfstandig elders kunnen vestigen in het land indien zij geweld ondervinden, kan geen eenduidig antwoord worden gegeven. Eén bron wijst erop dat vrouwen in theorie opvang mogen krijgen in een andere stad, maar dat zij

⁵⁰⁰ In het Engels aangeduid als *women's shelters*.

⁵⁰¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 58.

⁵⁰² In het Turks staat DGMM bekend als *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. Voor meer informatie over DGMM, bezoek: <https://en.goc.gov.tr/about-us>. Gedurende de verslagperiode werd de naam van DGMM veranderd in *Presidency of Migration Management* (Presidentschap voor Migratie Management, PMM). Vertrouwelijke bron, 2 december 2021. Gemakshalve zal in dit ambtsbericht uitsluitend de benaming 'DGMM' worden gebruikt.

⁵⁰³ Vertrouwelijke bron, 3 september 2021 en 22 december 2021.

⁵⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 22 december 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

⁵⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

⁵⁰⁶ BirGün, *Bakan Yanık: İstanbul Sözleşmesi'nden sonra kafa karışıklığı oldu* ('Minister Yanık: Grote verwarring na terugtrekking uit het Verdrag van Istanboel'), 26 mei 2021.

⁵⁰⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 58.

⁵⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 3 september 2021.

in de praktijk worden geweerd.⁵⁰⁹ Twee andere bronnen geven aan dat het afhangt van de economische positie van de vrouw in kwestie. Indien zij financieel onafhankelijk is, kan zij zich makkelijker elders in Turkije vestigen.⁵¹⁰ Zo niet, dan zal zij afhankelijk blijven van opvanghuizen, waarbij het risico bestaat dat de politie of het overheidspersoneel van het opvanghuis haar verblijfgegevens doorgeven aan de geweldpleger.⁵¹¹

⁵⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵¹⁰ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021. Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2021.

⁵¹¹ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

7 Alleenstaande minderjarigen

7.1 Wettelijk kader

De *Child Protection Law* (Wet op de Kinderbescherming, CPL)⁵¹² biedt het wettelijk kader waarin staat vastgelegd welke opvang en bescherming moeten worden geboden aan kinderen die verstoken zijn van ouderlijke zorg. Het Turkse ministerie van Familie en Sociale Diensten is belast met de uitvoer van deze wet. Het is ngo's niet toegestaan om op eigen gelegenheid opvang en bescherming te bieden aan minderjarigen. Ngo's dienen eerst een overeenkomst of protocol af te sluiten met de Turkse overheid teneinde diensten te mogen leveren aan kinderen.⁵¹³ De *Association for Solidarity with Asylum Seekers and Migrants* (ASAM),⁵¹⁴ een ngo die zich inzet voor de belangen van asielzoekers en migranten, en de Turkse Rode Halve Maan⁵¹⁵ hebben dergelijke schriftelijke afspraken gemaakt met de Turkse autoriteiten. Zij zijn derhalve bevoegd om alleenstaande minderjarigen in kaart te brengen en psychosociale hulp aan hen te verlenen.⁵¹⁶

Alvorens een alleenstaande minderjarige opvang kan krijgen van de Turkse autoriteiten, moet deze eerst in beeld komen bij dezelfde autoriteiten. Politieagenten of gendarmes kunnen van dienst zijn bij het in kaart brengen van alleenstaande minderjarigen. Ook individuele burgers kunnen de aanwezigheid van een alleenstaande minderjarige telefonisch melden bij de Turkse autoriteiten via 'ALO 183', een algemeen informatienummer van de Turkse overheid (zie ook paragraaf 6.3). Indien de alleenstaande minderjarige naar een kantoor van het ministerie van Familie en Sociale Diensten wordt gebracht en deze heeft dringend bescherming nodig, dient dit kantoor binnen vijf dagen een voorlopige ondertoezichtstelling aan te vragen bij de kinderrechter. Een rechter dient hierop binnen drie dagen te beslissen. Een voorlopige ondertoezichtstelling is geldig voor dertig dagen. Gedurende deze periode zal een maatschappelijk medewerker van het ministerie van Familie en Sociale Diensten een onderzoek instellen naar de (thuis)situatie van het kind, zijn kwetsbaarheden en wensen en behoeften. Afhankelijk van de uitkomst van dit onderzoek zal het desbetreffende kantoor van het ministerie van Familie en Sociale Diensten een advies uitbrengen aan de rechter. Uiteindelijk bepaalt de rechter of het kind moet worden geplaatst onder toezicht van de Turkse autoriteiten.⁵¹⁷

Indien een alleenstaande minderjarige vanuit het buitenland terugkeert naar Turkije, is het ministerie van Familie en Sociale Diensten verantwoordelijk voor de opvang van dit kind.⁵¹⁸ Volgens een bron komt het vrijwel nooit voor dat een alleenstaande minderjarige vanuit het buitenland terugkeert naar Turkije en aldus moet worden opgevangen door voornoemd ministerie.⁵¹⁹

⁵¹² In het Turks staat deze wet bekend als *Çocuk Koruma Kanunu*.

⁵¹³ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021. Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

⁵¹⁴ ASAM staat in het Turks bekend als *Siğınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği* (SGDD).

⁵¹⁵ De Turkse Rode Halve Maan staat in het Engels en Turks bekend als respectievelijk *Turkish Red Crescent Society* en *Türk Kızılayı*. Voor meer informatie over de Turkse Rode Halve Maan, bezoek: <https://www.kizilay.org.tr>.

⁵¹⁶ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021.

⁵¹⁷ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021. Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

⁵¹⁸ Vertrouwelijke bron, 9 november 2021. Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

⁵¹⁹ Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

7.2 Soorten verschillende kinderopvanghuizen

In Turkije bestaan drie soorten kinderopvanghuizen die door de Turkse overheid worden beheerd:

1. De kindertehuizen, in het Turks aangeduid als *Çocuk Evleri* (enkelvoud: *Çocuk Evi*), nemen de vorm aan van een vrijstaand huis of appartementengebouw. In ieder kindertehuis kunnen vier tot zes kinderen verblijven;
2. De kinderverblijven, in het Turks aangeduid als *Çocuk Evleri Sitesi* (enkelvoud: *Çocuk Evi Sitesi*), doen denken aan een campus en ieder kinderverblijf bestaat uit een cluster van gebouwen, waarin kinderen verblijven. Dergelijke verblijven bieden een scala aan faciliteiten, waaronder keukens, speeltuinen en medische diensten.
3. Daarnaast bestaan er kinderrehabilitatiecentra, in het Turks aangeduid als *Çocuk Destek Merkezleri* (enkelvoud: *Çocuk Destek Merkezi*), welke speciaal zijn ontwikkeld voor kinderen met specifieke problematieken, zoals drugsverslaving, seksueel misbruik en gedragsproblemen.⁵²⁰

In december 2020 waren er 1.193 kindertehuizen (*Çocuk Evleri*) die onderdak boden aan 5.956 kinderen, 111 kinderverblijven (*Çocuk Evleri Sitesi*) alwaar 6.181 kinderen verbleven en 65 kinderrehabilitatiecentra (*Çocuk Destek Merkezleri*) die 1.347 kinderen accommodeerden. In totaal verbleven er in december 2020 13.484 kinderen in één van de drie bovengenoemde kinderopvanghuizen.⁵²¹ Daarnaast verbleven er halverwege januari 2022 naar verluidt ongeveer 8.500 kinderen in pleeggezinnen.⁵²²

De Turkse overheid bekostigt de onderwijs- en gezondheidskosten van kinderen die in kinderopvanghuizen verblijven. Ook neemt zij maatschappelijk werkers en psychologen in dienst die toezien op het welzijn van de kinderen.⁵²³ Een bron geeft aan dat kinderen in kinderopvanghuizen gemakkelijk toegang kunnen krijgen tot onderwijs en gezondheidszorg, maar deze bron is niet bij machte om voornoemde diensten op kwaliteit te beoordelen. Dezelfde bron geeft aan dat deze niet kan zeggen dat alle kinderopvanghuizen in goede staat verkeren, maar de kinderopvanghuizen die deze bron heeft bezocht, verkeerden allen in goede staat. Desgevraagd kan voornoemde bron niet vermelden hoeveel kinderopvanghuizen deze heeft bezocht en welke namen deze kinderopvanghuizen hebben.⁵²⁴

Een bron zegt geen indicaties te hebben dat er kinderrechtenschendingen plaatsvinden in sommige kinderopvanghuizen. Dezelfde bron sluit niet uit dat dergelijke misstanden kunnen plaatsvinden in sommige kinderopvanghuizen. De bron wijst daarbij wel op de omstandigheid dat er een intern inspectiesysteem bestaat. De interne rapportages zijn echter moeilijk te ontsluiten voor derden, aldus dezelfde bron.⁵²⁵

Volgens twee bronnen zijn er voldoende kinderopvanghuizen voor het aantal alleenstaande minderjarigen in Turkije.⁵²⁶ Echter, volgens een bron is het de uitdaging om ieder alleenstaand kind in beeld te krijgen. Toen Turkije te maken

⁵²⁰ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021. Vertrouwelijke bron, 22 en 23 december 2021.

⁵²¹ Vertrouwelijke bron, 1 oktober en 9 november 2021.

⁵²² Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

⁵²³ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021. Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

⁵²⁴ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021. Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

⁵²⁵ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021. Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

⁵²⁶ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021. Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

kreeg met een hoge instroom van Syriërs, bevonden zich onder deze Syriërs ook alleenstaande minderjarigen. Het was toen lastig voor de Turkse autoriteiten om in de context van een vluchtelingencrisis iedere alleenstaande minderjarige in kaart te brengen, aldus dezelfde bron.⁵²⁷

DGMM is verantwoordelijk voor het vaststellen van de leeftijd van alleenstaande vluchtelingenkinderen en het uitvoeren van een eerste gezondheidsscreening. Ook kijkt DGMM naar de identificerende en familierechtelijke documenten van alleenstaande vluchtelingenkinderen. Wanneer DGMM deze verantwoordelijkheden heeft uitgevoerd draagt het de gevluchte, alleenstaande minderjarige over aan het ministerie van Familie en Sociale Diensten.⁵²⁸ Afhankelijk van de casus kunnen ook andere ministeries betrokken raken, te weten de ministeries van Justitie, Gezondheid en Onderwijs.⁵²⁹

⁵²⁷ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021.

⁵²⁸ Vertrouwelijke bron, 30 september 2021. Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

⁵²⁹ Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

8 Seksuele minderheden (LHBTI)

8.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat nader in op de positie van de LHBTI-gemeenschap in Turkije. Paragraaf 8.2 behandelt de mate waarin LHBTI-organisaties en individuen in het openbaar uiting kunnen geven aan het hebben van een LHBTI-identiteit en -oriëntatie. Paragraaf 8.3 bekijkt in hoeverre slachtoffers van homofob geweld zich kunnen wenden tot de Turkse autoriteiten. Paragraaf 8.4 gaat specifiek in op de mate van toegang die transgenders hebben tot de Turkse arbeidsmarkt.

Voor informatie over de positie van homoseksuele dienstplichtigen, raadpleeg paragraaf 9.5.

8.2 LHBTI-evenementen en –uitingen in de openbare ruimte

In 2019 verbood de gouverneur van Istanboel de *Pride*-mars voor het vijfde achtereenvolgende jaar. Het beroep tegen dit verbod werd in eerste aanleg ongegrond verklaard.⁵³⁰ Dit beroep was ingediend door SPoD,⁵³¹ een ngo die zich inzet voor de rechten van de LHBTI-gemeenschap,⁵³² en het *Istanbul Pride Week Committee*.⁵³³ In december 2020 verklaarde een regionale administratieve rechtbank in Istanboel het hoger beroep gegrond, waarbij zij oordeelde dat het verbod op de *Pride*-mars onrechtmatig en dus onhoudbaar was.⁵³⁴

Echter, deze gegrondverklaring, die louter toezag op het in 2019 ingestelde verbod, weerhield de Turkse autoriteiten er niet van om in 2021 opnieuw een administratief verbod op de *Pride*-mars in Istanboel in te voeren.⁵³⁵ Desondanks kwamen op 26 juni 2021 honderden betogers in Istanboel tezamen om op te komen voor de rechten van de LHBTI-gemeenschap. Zij zwaaiden met regenboogvlaggen en riepen leuzen. De Turkse oproerpolitie dreef de demonstranten uiteen⁵³⁶ en zette minstens 46 personen vast.⁵³⁷ De arrestanten werden vervolgens vrijgelaten,⁵³⁸ maar acht werden strafrechtelijk vervolgd vanwege het schenden van de Wet op vergadering

⁵³⁰ Ahval, *Istanbul court rejects appeal on city's Pride March ban*, 8 januari 2020. T24, *İstanbul Onur Yürüyüşü yasağına açılan dava reddedildi* ('De rechtszaak, die was aangespannen tegen het verbod op de *Pride* Parade in Istanboel is afgewezen'), 8 januari 2020. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 60.

⁵³¹ SPoD staat voor *Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği*, hetgeen 'Vereniging van Sociaal Beleid voor Genderidentiteit en Seksuele Geaardheid' betekent. In het Engels staat SPoD bekend als de *Social Policy, Gender Identity and Sexual Orientation Studies Association*.

⁵³² T24, *İstanbul Onur Yürüyüşü yasağına açılan dava reddedildi* ('De rechtszaak, die was aangespannen tegen het verbod op de *Pride* Parade in Istanboel is afgewezen'), 8 januari 2020. KAOS GL, *Mahkeme, 2019 İstanbul Onur Yürüyüşü için Bakırköy yasağını iptal etti* ('De rechtbank heeft het Bakırköy-verbod voor de Istanboel *Pride* Parade 2019 afgewezen'), 9 december 2020. Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵³³ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵³⁴ KAOS GL, *Mahkeme, 2019 İstanbul Onur Yürüyüşü için Bakırköy yasağını iptal etti* ('De rechtbank heeft het Bakırköy-verbod voor de Istanboel *Pride* Parade 2019 afgewezen'), 9 december 2020. Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵³⁵ Vertrouwelijke bron, 22 september 2021.

⁵³⁶ De Volkskrant, *Verboden Gay Pride in Istanbul leidt opnieuw tot grote politie-actie*, 26 juni 2021. The Washington Post, *Turkish police break up Pride with tear gas*, 26 juni 2021. HDN, *Some 50 detained in Pride parade in Istanbul*, 27 juni 2021.

⁵³⁷ HDN, *Some 50 detained in Pride parade in Istanbul*, 27 juni 2021.

⁵³⁸ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021. Vertrouwelijke bron, 23 september 2021.

en betoging (ook wel bekend als Wet Nr. 2911).⁵³⁹ Deze acht personen werden op 8 februari 2022 vrijgesproken.⁵⁴⁰

Eén van personen die tijdelijk werd gedetineerd was Bülent Kılıç, een fotograaf van het Franse persbureau *Agence France-Press* (AFP). Bij zijn arrestatie plaatsten politieagenten hun knieën op het lichaam van Kılıç.⁵⁴¹ De Turkse tak van RSF veroordeelde de hardhandige arrestatie van Kılıç.⁵⁴² De Turkse autoriteiten daarentegen, stelden dat Kılıç zich tegen de politie zou hebben verzet en benadrukten dat er geen toestemming was gegeven voor de Pride-mars.⁵⁴³

Voorgaand ambtsbericht maakte melding van een andere rechtszaak die verband hield met een LHBTI-evenement in de openbare ruimte. Op 10 mei 2019 joeg de oproerpolitie hardhandig een LHBTI-evenement uiteen op de *Middle East Technical University* (Technische Universiteit van het Midden-Oosten, METU)⁵⁴⁴ in Ankara. Naar aanleiding van deze gebeurtenis gingen de Turkse autoriteiten over tot de strafrechtelijke vervolging van achttien studenten en één academicus.⁵⁴⁵ Op 8 oktober 2021 sprak een rechtbank alle negentien beklaagden vrij.⁵⁴⁶

In februari 2022 trad voor het eerst een vertegenwoordiger van een LHBTI-rechtenorganisatie toe tot de gemeenteraad van Istanboel. Het ging om Zarife Akbulut van de ngo SPoD. Bij haar aanstelling gaf Akbulut aan de LHBTI-gemeenschap in Istanboel te willen vertegenwoordigen en dat zij streefde naar een inclusief en divers stadsbestuur dat niet enkel opkwam voor de belangen van heteroseksuele mannen.⁵⁴⁷

8.3 Homofob geweld en rechtsbescherming

Voorgaand ambtsbericht meldde dat slachtoffers van homofob geweld zich veelal niet wenden tot de politie en indien zij dit wel deden, zij in veel gevallen niet correct behandeld en beschermd werden door de politie. Ook berichtte voorgaand ambtsbericht dat niet iedere openbare aanklager bereid was om homofobe geweldplegers strafrechtelijk te vervolgen en dat LHBTI'ers geen vertrouwen hadden in een eerlijke rechtsgang.⁵⁴⁸ Deze situatie bleef onveranderd gedurende de verslagperiode van onderhavig ambtsbericht.⁵⁴⁹

⁵³⁹ KAOS GL, *Onur Yürüyüşü'ne katılan 8 aktiviste dava açıldı: Başlı başına hukuşuz bir dava!* ('Een rechtszaak is aangespannen tegen 8 activisten die deelnamen aan de Pride Parade: Het is een onwettig proces!'), 13 september 2021. Vertrouwelijke bron, 23 september 2021.

⁵⁴⁰ Bianet, *'Pride March' case against LGBTIQ+ Assemblies ends in acquittal*, 8 februari 2022. KAOS GL, *'Pride March' case against LGBTIQ+ Assemblies ends in acquittal*, 9 februari 2022.

⁵⁴¹ Rûdaw, *AFP photographer detained at Istanbul Pride march*, 26 juni 2021. Bianet, *Deputy minister defends police violence against journalist Bülent Kılıç*, 28 juni 2021.

⁵⁴² Rûdaw, *AFP photographer detained at Istanbul Pride march*, 26 juni 2021.

⁵⁴³ Bianet, *Deputy minister defends police violence against journalist Bülent Kılıç*, 28 juni 2021.

⁵⁴⁴ METU staat in het Turks bekend als *Orta Doğu Teknik Üniversitesi* (ODTÜ).

⁵⁴⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 61.

⁵⁴⁶ Reuters, *Turkish court acquits students for attending Pride march*, 8 oktober 2021. Amnesty, *Turkije spreekt alle vervolgde deelnemers Pride-bijeenkomst vrij*, 8 oktober 2021.

⁵⁴⁷ Bianet, *In a first, an LGBTIQ+ association's representative elected to the Istanbul City Council*, 10 februari 2022. KAOS GL, *SPoD is in the Istanbul City Council steering committee*, 10 februari 2022.

⁵⁴⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 61 en 62.

⁵⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021. Vertrouwelijke bron, 23 september 2021. Vertrouwelijke bron, 24 september 2021.

Op de vraag of slachtoffers van homofobie en homofob geweld zich elders in Turkije kunnen vestigen, kan geen eenduidig antwoord worden gegeven. Dit hangt namelijk af van de individuele omstandigheden van het slachtoffer in kwestie,⁵⁵⁰ bijvoorbeeld diens financiële situatie, kennisniveau, netwerk en kansen ten aanzien van werkgelegenheid en huisvesting.⁵⁵¹ Eén bron merkt op dat veel LHBTI'ers geen andere keuze hebben dan zich te vestigen in grote steden, in het bijzonder Istanboel, waar de LHBTI-gemeenschap het sterkst is georganiseerd. Deze bron stelt op de hoogte te zijn van gevallen, waarbij familieleden een LHBTI'er in een grote stad wisten te traceren en bleven bedreigen.⁵⁵²

Uit het jaarverslag van de Turkse LHBTI-rechtenorganisatie KAOS GL⁵⁵³ bleek dat in 2021 minstens acht haatmoorden waren gepleegd tegen LHBTI-individen. KAOS GL vermoedt dat het werkelijke aantal haatmoorden tegen LHBTI-individen in 2021 hoger lag.⁵⁵⁴

8.4 Transgenders en toegang tot de arbeidsmarkt

Transgenders ervaren in de regel een afstand tot de arbeidsmarkt.⁵⁵⁵ Indien zij erin slagen een baan te bemachtigen, ondervinden zij soms in hevige mate transfobie en intimidatie.⁵⁵⁶ Gelet hierop zien in het bijzonder transvrouwen zich gedwongen om sekswerk te verrichten teneinde een inkomen te vergaren.⁵⁵⁷ Sekswerk in Turkije is legaal, maar transgenders zijn uitgesloten van deze beroepssector die onder overheidscontrole staat.⁵⁵⁸ Als gevolg hiervan kunnen transgenders alleen illegaal werken in de seksindustrie. Hierdoor bouwen zij geen pensioenrechten op, verrichten zij hun werk onverzekerd en zijn zij kwetsbaar voor geweld en uitbuiting.⁵⁵⁹

De volgende zaak deed zich voor gedurende de verslagperiode en liet de moeilijkheden zien die transgenders ervoeren op de Turkse arbeidsmarkt. Op 13 september 2021 legde het Turkse ministerie van Gezondheid een beroepsverbod op aan een transvrouw genaamd Larin Kayataş. Zij was werkzaam als arts aan het *Taksim Training and Research Hospital* in Istanboel. Volgens de autoriteiten zouden de uitingen en gedragingen van mevrouw Kayataş in strijd zijn met de publieke moraal.⁵⁶⁰ In de aanloop naar het beroepsverbod ondervroegen de autoriteiten mevrouw Kayataş over haar transgenderidentiteit, haar geuite steun aan de CHP ('s lands grootste oppositiepartij) en haar deelname aan een demonstratie op

⁵⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021. Vertrouwelijke bron, 23 september 2021. Vertrouwelijke bron, 24 september 2021.

⁵⁵¹ Vertrouwelijke bron, 23 en 26 september 2021.

⁵⁵² Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵⁵³ Voor meer informatie over KAOS GL, bezoek: <https://kaosgl.org/en/>.

⁵⁵⁴ Bianet, *Summary of 2021 for LGBTI+s in Turkey, At least eight hate murders*, 23 februari 2022.

⁵⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 18 oktober 2021. Vertrouwelijke bron 19 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 4 november 2021.

⁵⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 18 oktober 2021.

⁵⁵⁷ Noordhollands Dagblad, *Verkracht, vernederd, uitgesloten; interview Turkse transvrouw Alara zoekt veiligheid*, 2 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 18 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 4 november 2021.

⁵⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 18 oktober 2021.

⁵⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2021.

⁵⁶⁰ Duvar English, *Turkish trans female doctor banned from profession after year of harassment*, 14 september 2021. BirGün, *Doktor Larin Kayataş, 'genel ahlak' gerekçesiyle meslekten men edildiğini açıkladı ('Dr. Larin Kayataş: İki werd verbannen uit mijn beroep op grond van "algemene ethische waarden"')*, 14 september 2021. Bianet, *Banned from profession, trans doctor to suit for reinstatement*, 16 september 2021.

Internationale Vrouwendag op 8 maart.⁵⁶¹ Mevrouw Kayataş spande vervolgens een rechtszaak aan tegen haar beroepsverbod.⁵⁶²

⁵⁶¹ Duvar English, *Turkish trans female doctor banned from profession after year of harassment*, 14 september 2021. BirGün, *Doktor Larin Kayataş, 'genel ahlak' gerekçesiyle meslekten men edildiğini açıkladı ('Dr. Larin Kayataş: Ik werd verbannen uit mijn beroep op grond van "algemene ethische waarden")*, 14 september 2021.

⁵⁶² Bianet, *Banned from profession, trans doctor to suit for reinstatement*, 16 september 2021.

9 Dienstplichtontduikers en deserteurs

9.1 Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de positie van dienstplichtontduikers en deserteurs in Turkije. Allereerst worden de termen 'dienstplichtontduiker' en 'deserteur' toegelicht, omdat in het dagelijks taalgebruik beide termen veelvuldig door elkaar worden gehaald. Een dienstplichtontduiker is een dienstplichtig persoon die geen gehoor geeft aan de oproep om zich te melden voor de militaire dienstplicht. Een dienstplichtontduiker heeft dus nooit daadwerkelijk gediend. Een deserteur daarentegen, diende reeds als dienstplichtige of beroepsmilitair, maar heeft het leger vervolgens op ongeoorloofde wijze verlaten, dus zonder toestemming.⁵⁶³ Volgens artikel 6 (1) (a) en (b) van de *Law on Military Criminal Code*⁵⁶⁴ moet een soldaat minstens zes dagen ongeoorloofd afwezig zijn, alvorens te kunnen worden aangemerkt als deserteur.⁵⁶⁵

9.2 Wettelijk kader

Voor zover bekend, deden zich gedurende de verslagperiode geen veranderingen voor ten aanzien van de wettelijke strafbaarheid van desertie.⁵⁶⁶ In Turkije worden dienstplichtontduiking en desertie als twee verschillende soorten misdrijven beschouwd en als zodanig bestraft. Dienstplichtontduiking en desertie zijn strafbaar onder respectievelijk artikel 63 (1) (a) en artikel 66 (1) (a) van de *Law on Military Criminal Code*. Op desertie staat een gevangenisstraf van één tot drie jaar.⁵⁶⁷

Voor zover bekend, deed zich gedurende de verslagperiode één verandering voor ten aanzien van de militaire dienstplicht. Het wettelijke afkoopbedrag van de militaire dienst werd verhoogd.⁵⁶⁸ Voorgaand ambtsbericht meldde dat het afkoopbedrag 37.070,00 TL⁵⁶⁹ bedroeg gedurende de periode van 30 juli tot 31 december 2020.⁵⁷⁰ Het *Askeralma Genel Müdürlüğü*, oftewel het 'Directoraat-Generaal van Militaire Dienst', vermeldde op zijn website dat het afkoopbedrag voor de periode van 1 juli tot 31 december 2021 was gestegen naar 43.151,28 TL.^{571 572} Wanneer de dienstplichtige de militaire dienst op formele wijze afkoopt, resteert hem één maand militaire basistraining.⁵⁷³

⁵⁶³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 63.

⁵⁶⁴ Deze wet staat in het Engels ook bekend als de *Law of 1930 on Absentee Conscripts, Draft Evaders, Persons unregistered (For Military Service) and Deserters*. De Turkse benaming voor deze wet is *Askeri Ceza Kanunu*.

⁵⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

⁵⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021.

⁵⁶⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 63 en 64. Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021.

⁵⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021.

⁵⁶⁹ Op 14 december 2021 had 37.070,00 TL dezelfde waarde als 2302,66 euro volgens CoinMill.com, een online wisselkoers convertor.

⁵⁷⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 63.

⁵⁷¹ Op 14 december 2021 had 43.151,28 TL dezelfde waarde als 2.680,41 euro volgens CoinMill.com, een online wisselkoers convertor.

⁵⁷² *Askeralma Genel Müdürlüğü* (Directoraat-Generaal van Militaire Dienst), *Bedelli askerlik kapsamında ne kadar Ücret Ödeyeceğiz? ('Hoeveel betaal ik voor de afkoopregeling voor de militaire dienst?')*, ongedateerd, geraadpleegd op 14 oktober 2021.

⁵⁷³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 63. VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 42. Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

9.3 Situatie van dienstplichtontduikers en deserteurs in het algemeen

Voor zover bekend, kunnen personen die de dienstplicht nog moeten vervullen Turkije legaal uitreizen.⁵⁷⁴

De Turkse autoriteiten vervolgen dienstplichtontduikers en deserteurs op actieve wijze op grond van artikel 26 (1) van de *Law on Conscription*.⁵⁷⁵ Het ministerie van Defensie geeft hun gegevens door aan het ministerie van Binnenlandse Zaken met als doel dat zij worden opgepakt en alsnog hun militaire dienst vervullen.⁵⁷⁶ Hierop worden zij als dienstplichtontduiker of deserteur geregistreerd in het *Genel Bilgi Toplama Sistemi* (Algemeen Informatieverzamelingssysteem, GBT).⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ Het GBT is een database, waartoe de juridische autoriteiten en het veiligheidsapparaat toegang hebben, waaronder de politie en gendarmerie.⁵⁷⁹ Deze registratie in het GBT vormt een grote inperking op de bewegingsvrijheid van dienstplichtontduikers en deserteurs. Zo lopen zij bijvoorbeeld het risico te worden opgepakt bij een paspoortcontrole of een routine-identiteitscontrole op straat of in het openbaar vervoer. Indien geregistreerde dienstplichtontduikers en deserteurs zich inchecken in een hotel, kan dit ook risico's met zich meebrengen.⁵⁸⁰ Hotels zijn namelijk wettelijk verplicht om de persoonlijke gegevens van hun gasten door te sturen naar de lokale politie.⁵⁸¹

Geregistreerde dienstplichtontduikers en deserteurs worden niet alleen beperkt in hun bewegingsvrijheid. Zij kunnen ook te maken krijgen met oplopende geldboetes.⁵⁸² Degenen die zich uit eigen beweging melden bij de autoriteiten dienen vijf TL te betalen voor iedere dag dat zij hun militaire verplichtingen hebben verzaakt. Degenen die door de autoriteiten zijn opgepakt, dienen tien TL te betalen voor iedere dag dat zij hun militaire verplichtingen niet zijn nagekomen.⁵⁸³ De oplopende boetes kunnen aanzwellen tot een omvangrijk bedrag. Zo documenteerde *Vicdani Ret Derneği* (*Association for Conscientious Objection*, VR-DER), een vereniging die zich inzet voor de belangen van dienstweigeraars in Turkije, een casus van een dienstweigeraar die een totaalbedrag had uitstaan van 17.251,00 TL.⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵

Ook gebeurt het dat dienstplichtontduikers en deserteurs geen aanspraak kunnen maken op de volgende rechten en diensten:

⁵⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

⁵⁷⁵ In het Turks staat deze wet bekend als *Askeralma Kanunu*.

⁵⁷⁶ International Fellowship of Reconciliation (IFOR), *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 5. VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 36 en 37. Vertrouwelijke bron, 26 november 2021.

⁵⁷⁷ In het Engels staat het GBT bekend als *General Information Gathering System*.

⁵⁷⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 64. VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 46.

⁵⁷⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 28.

⁵⁸⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 64. IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 7. VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 46.

⁵⁸¹ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2022.

⁵⁸² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 64. ⁵⁸² IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 5. VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 38.

⁵⁸³ IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 5. VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 38.

⁵⁸⁴ Op 15 december 2021 had 17.251,00 TL dezelfde waarde als 1.036,46 euro volgens CoinMill.com, een online wisselkoers convertor.

⁵⁸⁵ VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 39.

- Het aanvragen van een paspoort en rijbewijs;⁵⁸⁶
- Het sluiten van een huwelijk;⁵⁸⁷
- Het krijgen van een bankrekeningnummer en BTW-nummer;⁵⁸⁸
- Het melden van een misdaad bij de autoriteiten;⁵⁸⁹
- Het deelnemen aan verkiezingen als kandidaat of kiezer;⁵⁹⁰
- Het deelnemen aan een studie;⁵⁹¹
- Het verkrijgen van verzekerd werk;⁵⁹²
- Het verkrijgen van een overheidsbaan.⁵⁹³

Verder legde VR-DER vast dat bij sommige dienstweigeraars de bankrekening was geblokkeerd dan wel geconfisqueerd⁵⁹⁴ of dat zij hun baan hadden verloren.⁵⁹⁵ Aangezien het strafbaar is voor werkgevers om dienstplichtontduikers aan te nemen, zijn dienstweigeraars veelal veroordeeld tot werkloosheid of illegaal, onverzekerd werk, aldus de *International Fellowship of Reconciliation* (IFOR),⁵⁹⁶ een christelijke vredesorganisatie.⁵⁹⁷

Volgens een bron worden dienstplichtontduikers en deserteurs onevenredig bestraft indien zij een bepaalde etniciteit, religie, politieke overtuiging of een LHBTI-identiteit en -oriëntatie hebben.⁵⁹⁸ Welke vormen deze discriminatoire bestraffing aanneemt, heeft de bron niet nader geconcretiseerd.

9.4 Koerdische dienstplichtigen

Voorgaand ambtsbericht berichtte over enkele incidenten, waarbij Koerdische dienstplichtigen slachtoffer waren van etnisch gemotiveerd geweld. Zo overleed de twintigjarige Osman Özçalımlı,⁵⁹⁹ een Koerdische dienstplichtige, onder verdachte omstandigheden op 1 augustus 2020 in Izmir. Volgens de Turkse autoriteiten zou hij zijn bezweken aan een hartaanval, terwijl uit een forensische autopsie bleek dat een val van grote hoogte de doodsoorzaak was. Hierop spanden de nabestaanden van Özçalımlı een rechtszaak aan.⁶⁰⁰ In juli 2021 ging de rechtszaak van start. Inmiddels werd de doodsoorzaak niet meer teruggevoerd op een hartaanval, maar op zelfmoord, waarbij Özçalımlı zich van de derde verdieping zou hebben geworpen. In de rechtbank stond een soldaat terecht die werd beschuldigd van plichtsverzuim. Deze zou hebben nagelaten om Özçalımlı na zijn val tijdig hulp te hebben verleend.⁶⁰¹ Op het moment van schrijven was er geen update ten aanzien van voornoemde rechtszaak.⁶⁰²

⁵⁸⁶ IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 7.

⁵⁸⁷ IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 7.

⁵⁸⁸ IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 7.

⁵⁸⁹ IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 7.

⁵⁹⁰ IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 7. VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 44 en 45.

⁵⁹¹ VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 44 en 47.

⁵⁹² IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 7. VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 44.

⁵⁹³ VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 44.

⁵⁹⁴ VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 44, 60 en 61.

⁵⁹⁵ VR-DER, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021, blz. 44, 48, 57, 58 en 59.

⁵⁹⁶ Voor meer informatie over IFOR, bezoek: www.ifor.org.

⁵⁹⁷ IFOR, *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021, blz. 7.

⁵⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021.

⁵⁹⁹ Ook wel gespeld als 'Özçalımlı'.

⁶⁰⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 65.

⁶⁰¹ BirGün, *Er Osman Özçalımlı'nın şüpheli ölümüne ilişkin dava süreci başladı ('Het juridische proces met betrekking tot de verdachte dood van soldaat Osman Özçalımlı is begonnen')*, 8 juli 2021.

⁶⁰² Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

Voorgaand ambtsbericht vermeldde dat dienstplichtigen geen keuze hadden over waar zij werden gelegerd. Aldus konden dienstplichtige Koerden worden gelegerd in Zuidoost-Turkije, waar de Turkse strijdkrachten in conflict waren met de PKK (voor meer informatie over de strijd tussen de PKK en het Turkse leger op Turkse bodem, zie subparagraaf 1.2.2).⁶⁰³ Voor zover bekend, bleef deze situatie hetzelfde gedurende de huidige verslagperiode.⁶⁰⁴

Aangezien de Turkse autoriteiten geen informatie verstrekken over dienstplichtigen op basis van hun etniciteit, was het niet mogelijk om na te gaan hoeveel Koerdische dienstplichtigen werden gelegerd in Zuidoost-Turkije en of zij moesten meestrijden tegen de PKK, aldus een bron.⁶⁰⁵ Er was ditmaal geen informatie beschikbaar of Koerdische dienstplichtigen inzet in Zuidoost-Turkije mochten weigeren en zo nee, welke bestraffing daarop rustte.⁶⁰⁶

Gedurende de voorgaande verslagperiode werden dienstplichtingen in principe niet ingezet bij gevechtshandelingen.⁶⁰⁷ Volgens een bron was deze informatie nog altijd actueel.⁶⁰⁸

Voor zover bekend, bestaat er geen vastomlijnd systeem dat de inzet van dienstplichtigen in bepaalde regio's bepaalt.⁶⁰⁹

9.5 LHBTI en militaire dienstplicht

Het hebben van een homoseksuele identiteit en oriëntatie *an sich* vormt geen grond voor ontheffing van de militaire dienstplicht. Enkel wanneer het uiten van de homoseksuele identiteit en oriëntatie van de dienstplichtige als aanstootgevend kan worden ervaren en/of als de homoseksuele dienstplichtige het ongemakkelijk vindt om te dienen, kunnen de autoriteiten ontheffing verlenen van de militaire dienstplicht.⁶¹⁰ In de praktijk komt het er op neer dat met name homoseksuelen, biseksuelen en transgenders, wier voorkomen en handelen als 'feminien' kunnen worden ervaren, niet geschikt worden geacht voor de militaire dienst.⁶¹¹

Indien een dienstplichtige LHBTI'er de militaire dienstplicht niet wenst te vervullen vanwege de problematische verstandhouding tussen homoseksualiteit en de Turkse strijdkrachten, dient deze zich uit eigen beweging te wenden tot een medische commissie om ontheffing aan te vragen. Deze commissie kan op verschillende manieren onderzoeken of de homoseksuele gerichtheid van de dienstplichtige kan leiden tot wat de autoriteiten beschouwen als 'bezwaarlijke' of 'ongemakkelijke' situaties. Van de persoon kan worden verwacht dat hij aantoonbaar lid is van een LHBTI-organisatie of dat hij middels een foto laat zien dat hij heeft deelgenomen aan bijvoorbeeld een Pride-evenement. Een andere methode is dat de homoseksuele

⁶⁰³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 66.

⁶⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

⁶⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021.

⁶⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

⁶⁰⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 66.

⁶⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

⁶⁰⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 66. Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021.

⁶¹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 66. Vertrouwelijke bron, 7 september 2021. Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021.

⁶¹¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 66. Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

dienstplichtige een familielid of vriend meeneemt die getuigt dat hij homoseksueel is.⁶¹²

Wanneer een homoseksuele dienstplichtige ontheffing krijgt van de militaire dienstplicht, ontvangt hij een ontheffingsrapport. Het rapport vermeldt louter dat betrokkene niet geschikt wordt bevonden voor de militaire dienstplicht. Dit rapport verkleint de kansen van de houder op de arbeidsmarkt, omdat potentiële werkgevers tijdens de sollicitatie- of wervingsprocedure kunnen vragen naar een bewijs waaruit blijkt dat de sollicitant of kandidaat zijn militaire dienstplicht heeft vervuld. Indien blijkt dat betrokkene ontheven is van de militaire dienst, kan de werkgever vragen naar de reden van ontheffing of zelf inschatten dat betrokkene een homoseksueel, biseksueel of transgender is.⁶¹³

9.6 Militaire dienst en (vermeende) Gülenisten

Voorgaand ambtsbericht meldde dat mannelijke Gülenverdachten en -aanhangers in de dienstplichtige leeftijd hun militaire dienst behoorden te vervullen, ook al was hun paspoort ongeldig verklaard, was hun Turkse nationaliteit ingetrokken en stonden zij op een 'zwarte lijst'. Hetzelfde ambtsbericht meldde dat Gülenverdachten en -aanhangers de militaire dienst konden afkopen, maar dat hen dan wel één maand militaire basistraining resteerde net als ieder ander die de dienstplicht op formele wijze afkocht (zie paragraaf 9.2). Gedurende deze maand konden zij alsnog het doelwit worden van pestgedrag, mishandeling, marteling of moord.⁶¹⁴ Volgens een bron bleef bovenstaande situatie hetzelfde gedurende de huidige verslagperiode.⁶¹⁵

⁶¹² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 66 en 67. Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁶¹³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 67. Vertrouwelijke bron, 7 september 2021. Vertrouwelijke bron, 23 september 2021. Vertrouwelijke bron, 24 september 2021. Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2021.

⁶¹⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 67.

⁶¹⁵ Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

10 Irreguliere migranten, asielzoekers en -statushouders

10.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de situatie van irreguliere migranten, asielzoekers en -statushouders in Turkije. Paragraaf 10.2 zet de wet- en regelgeving ten aanzien van asiel en bescherming in Turkije uiteen. Paragraaf 10.3 behandelt de situatie van Syriërs in Turkije. Paragraaf 10.4 kijkt naar de situatie van hoofdzakelijk Afghanen in Turkije.

10.2 Wettelijk kader

Op 11 april 2014 ging de eerste asielwet van Turkije van kracht, bekend als de Wet op Buitenlanders en Internationale Bescherming (WBIB).⁶¹⁶ Het DGMM valt onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en is belast met de uitvoer van de WBIB.⁶¹⁷ De wet maakt onderscheid tussen vier verschillende soorten van internationale bescherming,⁶¹⁸ namelijk:

- Vluchtelingenstatus als bedoeld in het Vluchtelingenverdrag dat de VN in 1951 aannamen;⁶¹⁹
- Conditionele bescherming;⁶²⁰
- Subsidiare bescherming;⁶²¹
- *Temporary protection* (tijdelijke bescherming, TP).^{622 623}

Alleen Europese asielzoekers die aannemelijk kunnen maken dat zij vervolgd worden vanwege één van de Verdragsgronden, te weten: ras, religie, nationaliteit, het behoren tot een sociale groep of politieke overtuiging, komen in aanmerking voor Vluchtelingenstatus als bedoeld in het Vluchtelingenverdrag.⁶²⁴ In het verleden hebben de Turkse autoriteiten Bosnische moslims⁶²⁵ erkend als vluchteling in de zin van het Vluchtelingenverdrag.⁶²⁶

Niet-Europese asielzoekers die vervolgd worden op basis van één van de Verdragsgronden kunnen in aanmerking komen voor conditionele bescherming. Niet-Europese asielzoekers die bij terugkeer naar het land van herkomst een

⁶¹⁶ In het Engels staat de WBIB bekend als de *Law on Foreigners and International Protection* (LoFIP).

⁶¹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, Documenten*, december 2019, blz. 57. Asylum Information Database (AIDA), *Country report, Turkey*, geüpdatet op 31 december 2020, blz. 20. EuroMed Rights, *Return mania, Mapping policies and practices in the EuroMed Region*, maart 2021, blz. 12.

⁶¹⁸ In het Engels en Turks bekend als respectievelijk *international protection* (IP) en *Uluslararası Koruma*.

⁶¹⁹ Ook wel bekend als de 'Conventie van Genève'.

⁶²⁰ In het Engels en Turks bekend als respectievelijk *conditional protection* en *Şartlı mülteci*.

⁶²¹ In het Engels en Turks bekend als respectievelijk *subsidiary protection* en *İkincil Koruma*. Een andere Engelstalige benaming voor subsidiare bescherming is *secondary protection*.

⁶²² In het Turks bekend als *Gecici Koruma*.

⁶²³ UNHCR, *Law on Foreigners and International Protection*, 11 april 2013, blz. 23 en 35. AIDA, *Country report, Turkey*, geüpdatet op 31 december 2020, blz. 20 en 21. EuroMed Rights, *Return mania, Mapping policies and practices in the EuroMed Region*, maart 2021, blz. 11. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁶²⁴ UNHCR, *Law on Foreigners and International Protection*, 11 april 2013, blz. 23. AIDA, *Country report, Turkey*, geüpdatet op 31 december 2020, blz. 20. EuroMed Rights, *Return mania, Mapping policies and practices in the EuroMed Region*, maart 2021, blz. 11. Müftüler-Baç, Meltem, "Externalization of migration governance, Turkey's migration regime and the protection of the European Union's external borders", *Turkish Studies*, 27 juni 2021, blz. 6. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁶²⁵ Ook wel bekend als 'Bosniakken'.

⁶²⁶ Müftüler-Baç, Meltem, "Externalization of migration governance, Turkey's migration regime and the protection of the European Union's external borders", *Turkish Studies*, 27 juni 2021, blz. 6.

voorzienbaar risico lopen op ernstige schade, kunnen in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming.⁶²⁷

Gedurende de verslagperiode dreigden drie Iraniërs, die conditionele bescherming in Turkije genoten, te worden uitgezet naar Iran.⁶²⁸ Zij hadden op 20 maart 2021 deelgenomen aan een demonstratie tegen het besluit van Turkije om de Istanboel Conventie te verlaten (voor meer informatie over het vertrek van Turkije uit de Istanboel Conventie, raadpleeg paragraaf 6.2). Volgens de Turkse autoriteiten ging het om een onwettige demonstratie en hadden betrokkenen daarmee de openbare orde verstoord. De drie Iraniërs gingen tegen het uitzettingsbesluit in beroep, maar een administratieve rechtbank verklaarde op 2 februari 2022 hun beroep ongegrond.⁶²⁹ Hierop gingen zij in hoger beroep bij het Constitutioneel Hof.⁶³⁰

TP kan worden toegekend aan buitenlanders die in de context van een massale instroom Turkije binnenkomen, omdat zij door omstandigheden zijn gedwongen het land van herkomst te verlaten.⁶³¹ In de praktijk kennen de Turkse autoriteiten alleen TP toe aan Syriërs en staatloze personen⁶³² uit Syrië.⁶³³

10.3 Syriërs in Turkije

10.3.1 Registratie van Syriërs

In juni 2018 voltooide Turkije een muur langs de zuidgrens met Syrië. Deze grensmuur is 764 kilometer lang.⁶³⁴ Ondanks dit obstakel slagen individuele Syriërs erin om de Syrisch-Turkse grens op illegale wijze over te steken.⁶³⁵ Begin december 2021 herbergde Turkije volgens UNHCR (*United Nations High Commissioner for Refugees*) 3.736.760 Syrische vluchtelingen.⁶³⁶

Nieuw aangekomen Syriërs kunnen nog steeds TP aanvragen bij een provinciekantoor van het DGMM, bekend als het *Provincial Directorate of Migration Management* (PDMM). Echter, in sommige provincies is de registratie van nieuw aangekomen Syriërs voorlopig stopgezet. Op het moment van schrijven konden

⁶²⁷ UNHCR, *Law on Foreigners and International Protection*, 11 april 2013, blz. 23. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁶²⁸ De drie betrokkenen heetten Esmail Fattahi, Leili Faraji en Zeinab Sahafi.

⁶²⁹ Evrensel, *Denizli'de İstanbul Sözleşmesi eylemine katılan İranlı mültecilerin sınır dışı kararına itirazı reddedildi* ('Bezwaar afgewezen tegen het deportatiebesluit Iraanse asielzoekers die deelnamen aan het protest tegen de Istanboel Conventie in Denizli'), 2 februari 2022. Ahval, *Iranian refugees face deportation from Turkey over women's rights protest*, 4 februari 2022. Duvar English, *Turkey rejects deportation appeal made by detained Iranian refugees*, 4 februari 2022. Bianet, *Opposition MPs criticize decision to deport refugees over Istanbul Convention protests*, 8 februari 2022. Vertrouwelijke bron, 8 februari 2022. The Guardian, *Iranian refugees face deportation from Turkey for attending demonstration*, 9 februari 2022.

⁶³⁰ Vertrouwelijke bron, 8 februari 2022.

⁶³¹ UNHCR, *Law on Foreigners and International Protection*, 11 april 2013, blz. 35. Mülteci Hakları Merkezi (Refugee Rights Turkey, MHM), *Registration and status for Syrian refugees and other persons under Temporary Protection, Questions and answers*, juli 2021, blz. 1. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁶³² Vaak gaat het hier om staatloze Palestijnen uit Syrië. Syrië herbergt ook staatloze Koerden en bedoeïenen. Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, Documenten*, december 2019, blz. 18-20.

⁶³³ AIDA, *Country report, Turkey*, geüpdatet op 31 december 2020, blz. 20 en 21. EuroMed Rights, *Return mania, Mapping policies and practices in the EuroMed Region*, maart 2021, blz. 12 en 13. MHM, *Registration and status for Syrian refugees and other persons under Temporary Protection, Questions and answers*, juli 2021, blz. 1. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁶³⁴ AA, *Turkey installs 764 km security wall on Syria border*, 9 juni 2018.

⁶³⁵ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶³⁶ UNHCR, *Situation Syria regional refugee response*, voor het laatst bijgewerkt op 2 december 2021, geraadpleegd op 13 december 2021.

nieuw aangekomen Syriërs geen TP aanvragen in Istanboel, Ankara,⁶³⁷ Izmir⁶³⁸ en Hatay.⁶³⁹ Naar verluidt werd de registratie van Syriërs in Gaziantep⁶⁴⁰ opeenvolgend stopgezet en hervat, afhankelijk van de instroom van Syriërs.⁶⁴¹

Op de vraag hoe de Turkse immigratie-autoriteiten omgaan met nieuw aangekomen Syriërs die TP willen aanvragen in één van de provincies waar de registratie van Syriërs is stopgezet, kan geen eenduidig antwoord worden gegeven. Eén bron geeft aan dat de nieuw aangekomen Syriër een lijst zal krijgen van provincies waar hij wel TP kan aanvragen.⁶⁴² Een andere bron meldt dat de nieuw aangekomen Syriër op informele wijze zal worden doorverwezen naar een PDMM-kantoor waar hij wel TP kan aanvragen.⁶⁴³ Weer een andere bron stelt dat de nieuw aangekomen Syriër geen enkele informatie ontvangt en zelf moet uitzoeken waar hij wel TP kan aanvragen.⁶⁴⁴

Sommige nieuw aangekomen Syriërs kunnen bij uitzondering wel TP krijgen in een provincie waar de registratie van Syriërs is stopgezet. Bijvoorbeeld, indien twee ouders die reeds in Hatay zijn geregistreerd als TP-houders een kind krijgen, zal hun kind ook als TP-houder in Hatay worden geregistreerd.⁶⁴⁵ De immigratie-autoriteiten kunnen ook uitzonderingen maken voor nieuw aangekomen Syriërs die in een bepaald opzicht kwetsbaar zijn, zoals zwangere vrouwen⁶⁴⁶ en personen die niet voor zichzelf kunnen zorgen en dienen te worden herenigd met een familielid dat reeds als TP-houder is geregistreerd in een provincie waar de registratie van Syriërs is stopgezet.⁶⁴⁷

Eén bron merkt op dat de Turkse immigratie-autoriteiten inconsistent omgaan met het maken van uitzonderingen voor kwetsbare Syriërs. Zo kent deze bron twee zwangere Syrische vrouwen die zich allebei wendden tot het PDMM-kantoor in Hatay. Hoewel het om twee vergelijkbare casussen ging, werd de aanvraag van de ene zwangere vrouw wel in behandeling genomen en die van de andere niet.⁶⁴⁸ Een andere bron merkt op dat het maanden kan duren voordat de immigratie-autoriteiten bij uitzondering TP toekennen aan een kwetsbare Syriër in een provincie waar de registratie van Syriërs is stopgezet.⁶⁴⁹

10.3.2 *Rechten en bewegingsvrijheid van Syrische TP-houders*

Syrische TP-houders hebben recht op verschillende soorten overheidsdiensten, waaronder toegang tot onderwijs en gezondheidszorg. Een TP-houder heeft alleen toegang tot deze rechten in zijn provincie van registratie.⁶⁵⁰ Bijvoorbeeld, indien een

⁶³⁷ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶³⁸ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶³⁹ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021. Vertrouwelijke bron, 28 december 2021.

⁶⁴⁰ In de Turkse volksmond kortweg aangeduid als 'Antep'.

⁶⁴¹ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁴² Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

⁶⁴³ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁴⁸ Vertrouwelijke bron, zonder datum.

⁶⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁵⁰ MHM, *Registration and status for Syrian refugees and other persons under Temporary Protection, Questions and answers*, juli 2021, blz. 4. Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

Syriër is geregistreerd in Şanlıurfa,⁶⁵¹ maar deze kiest ervoor om onrechtmatig te verblijven in Istanboel, omdat daar nu eenmaal meer werkgelegenheid is, blijft hij van deze rechten verstoken.⁶⁵²

Indien een Syrische TP-houder zich buiten zijn provincie van registratie wenst te begeven, moet deze in het bezit zijn van een reisvergunning van het PDMM-kantoor.⁶⁵³ Op de vraag hoe de Turkse autoriteiten omgaan met een TP-houder die buiten zijn provincie van registratie wordt aangehouden zonder een geldige reisvergunning van het PDMM, kan geen eenduidig antwoord worden gegeven. In beginsel vormt het reizen buiten de provincie van registratie zonder reisvergunning geen reden tot uitzetting naar Syrië en dienen de autoriteiten de TP-houder terug te sturen naar zijn provincie van registratie. Er is dus geen sprake van een centraal beleid waarbij uitzetting volgt op aanhouding omdat iemand niet de juiste papieren heeft. Voor zover bekend, worden TP-houders in de meeste gevallen teruggestuurd naar de provincie van registratie,⁶⁵⁴ maar er zijn individuele gevallen bekend, waarbij de TP-houder in een vertrekcentrum⁶⁵⁵ werd geplaatst en in sommige gevallen na een versnelde procedure werd uitgezet naar Syrië.⁶⁵⁶

10.3.3 *Uitgezette Syriërs*

Syriërs en staatloze personen uit Syrië die in Turkije TP genieten, worden in beginsel niet teruggestuurd naar Syrië. In artikel 8 (1) en artikel 12 (1) van de *Temporary Protection Regulation* (TPR) staat vastgelegd op welke gronden iemands TP-status kan worden ingetrokken. Eén van de intrekingsgronden is dat een persoon is veroordeeld voor een zwaar misdrijf en beschouwd wordt als een gevaar voor de openbare orde en/of nationale veiligheid (artikel 8 (1) (f) van de TPR).⁶⁵⁷ In dit licht melden twee bronnen dat de Turkse autoriteiten Syriërs uitzetten die banden onderhouden met ISIS.⁶⁵⁸

Voorgaand ambtsbericht berichtte dat internationale mensenrechtenorganisaties sporadisch melding maakten van uitzettingen van Syriërs.⁶⁵⁹ Dit beeld bleef onveranderd gedurende de huidige verslagperiode. Geen van de geraadpleegde bronnen stelt op de hoogte te zijn van grootschalige en systematische deportaties van Syriërs of een centraal beleid dat hierop zou zien. Eén bron noemt het aantal uitgezette Syriërs 'verwaarloosbaar',⁶⁶⁰ een andere bron omschrijft het aantal uitgezette Syriërs als 'heel laag'.⁶⁶¹ Vier andere bronnen hebben van enkele, individuele uitzettingen gehoord.⁶⁶²

Op de vraag hoe de Turkse autoriteiten omgaan met Syriërs die geen TP hebben aangevraagd en dus ongeregistreerd in Turkije verblijven, kan geen eenduidig antwoord worden gegeven. Twee bronnen stellen dat ongeregistreerde Syriërs

⁶⁵¹ In de Turkse volksmond kortweg 'Urfa' genoemd.

⁶⁵² Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

⁶⁵³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht Syrië, Documenten*, december 2019, blz. 58. AIDA, *Country report, Turkey*, geüpdatet op 31 december 2020, blz. 81.

⁶⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 5 november 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁵⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 68.

⁶⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

⁶⁵⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 68.

⁶⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

⁶⁶¹ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁶² Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

alsnog de gelegenheid krijgen om TP aan te vragen.⁶⁶³ Twee andere bronnen daarentegen, melden dat ongeregistreerde Syriërs in vertrekcentra worden geplaatst, maar dat dit niet noodzakelijkerwijs hoeft te leiden tot hun uitzetting.⁶⁶⁴ Eén bron deelt mee dat ongeregistreerde Syriërs in een vertrekcentrum worden geplaatst, waarna zij meteen worden uitgezet.⁶⁶⁵ Eén bron geeft aan dat ongeregistreerde Syriërs in de meeste gevallen met rust worden gelaten door de Turkse autoriteiten, maar dat in enkele gevallen een ongeregistreerde Syriër in administratieve detentie wordt geplaatst.⁶⁶⁶ Weer een andere bron stelt dat de reactie van de autoriteiten kan variëren van 'een klap op de pols tot uitzetting', afhankelijk van de stemming van de dienstdoende beambte.⁶⁶⁷

Tijdens voorgaande periode bracht Amnesty naar buiten dat negen Syriërs in de Centraal-Turkse stad Konya onder verbale druk waren gezet om een formulier te ondertekenen, waarin stond dat zij akkoord gingen met hun uitzetting. Hierna werd de groep naar Syrië uitgezet.⁶⁶⁸ Verschillende bronnen gaven aan op de hoogte te zijn van deze praktijk, waarbij de Turkse autoriteiten Syriërs onder druk zetten om te tekenen voor 'vrijwillige' terugkeer.⁶⁶⁹ Twee bronnen meldden daarbij dat sommige Syriërs voor onbepaalde tijd werden gedetineerd totdat zij het formulier van 'vrijwillige' terugkeer ondertekenden.⁶⁷⁰ Eén bron vermeldt dat deze praktijk afneemt, omdat Syriërs zich meer bewust zijn geworden van hun rechten.⁶⁷¹

Begin februari 2022 verschenen er mediaberichten dat de Turkse autoriteiten eind januari 2022 een groep van ongeveer 150 Syriërs zouden hebben uitgezet naar Azaz in Noord-Syrië. De Syriërs in kwestie hadden naar verluidt onder dwang getekend voor hun terugkeer naar Syrië. Volgens deze berichten zou het gaan om Syriërs die TP genoten, maar onrechtmatig verbleven in Istanboel en niet in hun provincie van registratie. De Turkse autoriteiten ontkenden Syriërs onvrijwillig te hebben uitgezet naar hun land van herkomst.⁶⁷²

Syrische TP-houders hebben het recht om tijdelijk naar Syrië terug te keren, alwaar zij islamitische feestdagen kunnen vieren. Daarna worden zij weer tot Turkije toegelaten.⁶⁷³ Volgens een bron gingen tussen 5 en 25 juli 2021 meer dan 109.000 Syriërs van Turkije naar Syrië om *Eid al-Adha*, het islamitische offerfeest, te vieren. Op 5 november 2021 waren daarvan meer dan 90.000 Syriërs, oftewel bijna 85%, teruggekeerd naar Turkije, aldus dezelfde bron.⁶⁷⁴ Twee andere bronnen hebben signalen ontvangen van Syriërs die bij terugkeer naar Turkije werden tegengehouden door de Turkse autoriteiten.⁶⁷⁵ De verklaringen van beide bronnen konden niet nader worden geverifieerd.

⁶⁶³ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

⁶⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁶⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 68.

⁶⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁷¹ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁷² Enab Baladi, *turkiya turaHHil lâzi'în sûriyîn raġma imtilâkihim waḥâ'iq qânûniya* ('Turkije deporteert Syrische vluchtelingen ondanks legale documenten'), 1 februari 2022. Middle East Eye (MEE), *Turkey accused of sending scores of refugees back to Syria*, 2 februari 2022. Al Monitor, *Turkey forcibly departs dozens of Syrians*, 8 februari 2022.

⁶⁷³ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

⁶⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 13 januari 2022.

⁶⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 11 oktober 2021.

10.3.4 Anti-Syrische sentimenten

De antipathie jegens de Syrische gemeenschap nam toe binnen een context van economische achteruitgang en stijgende werkloosheid en inflatie (voor meer informatie over de economische achteruitgang, raadpleeg subparagraaf 1.1.2).⁶⁷⁶ Gedurende de verslagperiode vonden er met enige regelmaat anti-Syrische geweldsincidenten plaats, zoals op 11 augustus 2021 in een buitenwijk van Ankara. Een menigte van honderden mensen viel huizen, winkels en auto's aan die in het bezit zouden zijn van Syriërs. De directe aanleiding voor dit geweldsincident was een vechtpartij tussen Syrische en Turkse inwoners, waarbij een Turkse jongeman om het leven kwam.⁶⁷⁷ De politie deelde mee 76 personen te hebben opgepakt die werden verdacht van betrokkenheid bij het geweld dan wel van het delen van opruiende teksten op de sociale media.⁶⁷⁸ De Turkse mensenrechtenvereniging İHD veroordeelde het geweld en riep politici op om geen xenofobe uitspraken te doen. Dergelijke uitspraken zouden aanzetten tot geweld en vreemdelingenhaat, aldus de İHD.⁶⁷⁹

In de nasleep van het anti-Syrisch geweld in Ankara zetten de Turkse autoriteiten de registratie van Syriërs in Ankara per 2 september 2021 stop. Ook stuurden zij Syriërs die onrechtmatig in Ankara verbleven terug naar hun provincie van registratie en sloopten zij hun onderkomens in Ankara.⁶⁸⁰

De publieke onvrede over de vluchtelingenopvang en economische problemen kwam ook tot uiting toen de zogeheten 'bananengrappen'⁶⁸¹ viraal gingen op TikTok. Halverwege oktober 2021 zei een ontevreden Turkse burger tijdens een straatinterview: 'Ik kan me geen bananen veroorloven, maar ik zie Syriërs in de bazaar die kilo's aan bananen kopen'. Deze uitspraak vormde de aanleiding voor de bananengrappen, waarbij verschillende Syriërs ludieke filmpjes plaatsen op TikTok en YouTube, waarin zij laconiek bananen aten. In enkele filmpjes werd de halve maan in de Turkse vlag vervangen door een banaan.⁶⁸²

DGMM deed de filmpjes af als 'provocerend' en deelde mee dat zeven Syriërs waren gearresteerd. Na afronding van de gerechtelijke procedures was DGMM van plan om een uitzettingsprocedure tegen hen te beginnen.⁶⁸³ De bekendste van dit zevental was Majed Shamaa, een journalist van *Orient News*, een in de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) gevestigd televisiekanaal dat de Syrische oppositie gunstig gezind

⁶⁷⁶ Al Jazeera, *Turkey detains dozens after Syrian shops attacks*, 12 augustus 2021. Al Monitor, *Syrian homes, businesses destroyed in Turkish capital amid rising anti-immigrant sentiment*, 12 augustus 2021. The Independent, *Turkish mobs angered by homicide attack Syrian and Afghan refugees*, 12 augustus 2021. Vertrouwelijke bron, 2 december 2021. NOS, *Syrische vluchtelingen in Turkije: eerst welkom, nu belaagd en weggekeken*, 22 januari 2022.

⁶⁷⁷ Al Monitor, *Syrian homes, businesses destroyed in Turkish capital amid rising anti-immigrant sentiment*, 12 augustus 2021. BBC, *Turkish capital reels from violent protests against Syrians*, 12 augustus 2021. The Independent, *Turkish mobs angered by homicide attack Syrian and Afghan refugees*, 12 augustus 2021.

⁶⁷⁸ Al Jazeera, *Turkey detains dozens after Syrian shops attacks*, 12 augustus 2021. Al Monitor, *Syrian homes, businesses destroyed in Turkish capital amid rising anti-immigrant sentiment*, 12 augustus 2021. The Independent, *Turkish mobs angered by homicide attack Syrian and Afghan refugees*, 12 augustus 2021.

⁶⁷⁹ İHD, *İHD condemns the hate crime against Syrian asylum-seekers in Ankara, Altındağ!*, 13 augustus 2021.

⁶⁸⁰ Bianet, *Immigration authority: Ankara closed to new registration of refugees*, 2 september 2021. MEE, *Turkey introduces restrictions for Syrian refugees in capital*, 3 september 2021.

⁶⁸¹ In het Engels aangeduid als *banana-eating videos*.

⁶⁸² Bianet, *HDP: 'Deporting migrants over 'banana-eating videos' is a crime'*, 29 oktober 2021. Al Jazeera, *Syrians face deportation from Turkey over banana videos*, 30 oktober 2021. BBC, *Why Syrians face deportation from Turkey over banana jokes*, 2 november 2021.

⁶⁸³ DGMM, *Sosyal medyada dolaşıma sokulan provokatif paylaşımlar hakkında ('Over de provocerende berichten op sociale media')*, 27 oktober 2021.

was. Hij werd voor enkele dagen in een vertrekcentrum geplaatst, maar op 8 november 2021 gaven de Turkse autoriteiten aan af te zien van zijn uitzetting.⁶⁸⁴

10.4 Afghanen in Turkije

10.4.1 Inleiding

In Turkije verblijft een omvangrijke Afghaanse gemeenschap. De beschikbare cijfers over de omvang van deze diasporagemeenschap in Turkije conflicteren met elkaar.⁶⁸⁵

Gedurende de verslagperiode maakten de *Taliban*⁶⁸⁶ een bliksemopmars in Afghanistan en op 15 augustus 2021 namen zij de Afghaanse hoofdstad Kaboel in. Naarmate de onveiligheid en instabiliteit in Afghanistan toenamen, probeerden meer Afghanen via Iran Turkije te bereiken. Aangezien het maatschappelijk draagvlak voor de opvang van vluchtelingen en migranten in Turkije sterk was afgenomen (zie ook subparagraaf 10.3.4),⁶⁸⁷ verhoogden de Turkse autoriteiten de bewaking langs de Turks-Iraanse grens. Zo moest er langs de 534 kilometer lange grens tussen Turkije en Iran een betonnen muur komen van 243 kilometer lang. Halverwege augustus 2021 was reeds 156 kilometer van deze grensmuur voltooid, aldus de Turkse overheid.⁶⁸⁸ Gelet op het onherbergzame terrein kon niet langs de gehele Turks-Iraanse grens een muur worden gebouwd. De overige delen werden afgeschermd met prikkeldraad en diepe geulen.⁶⁸⁹

Ondanks deze obstakels slaagden Afghanen er nog altijd in om de Oost-Turkse grensprovincie Van te bereiken.⁶⁹⁰ Op het moment van schrijven gaven verscheidene bronnen aan dat er geen sprake was van een massale instroom van Afghanen vanuit Iran. Zij voerden de beperkte instroom van Afghanen in Turkije terug op een aantal omstandigheden. Zo konden veel Afghanen een reis van Afghanistan naar Turkije niet bekostigen,⁶⁹¹ vormden de Taliban en de binnenlandse onveiligheid een obstakel om het land van herkomst te verlaten en grenst Afghanistan niet direct aan Turkije, zoals Syrië.⁶⁹² Daarnaast hadden de Turkse autoriteiten, zoals reeds beschreven in bovenstaande alinea, de beveiliging aan de oostgrens opgeschroefd.⁶⁹³

⁶⁸⁴ Bianet, *Facing deportation over news on 'banana-eating videos', journalist Shamaa released*, 9 november 2021. De Standaard, *Ondanks bananengrap mag Syriër toch in Turkije blijven*, 9 november 2021.

⁶⁸⁵ HDN, *Turkey extends security wall along Iran border, Interior minister*, 15 september 2021. Voice of America (VOA), *Undocumented Afghan refugees in Turkey struggle to access COVID treatments, vaccines*, 10 januari 2022.

⁶⁸⁶ Deze term betekent letterlijk 'godsdienststudenten'.

⁶⁸⁷ Ahval, *Afghans join Syrians as Turkey's unwelcome migrants*, 1 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶⁸⁸ France 24, *'Complete stop', New Turkish wall confronts fleeing Afghans*, 18 augustus 2021.

⁶⁸⁹ The Guardian, *Turkey reinforces Iran border to block Afghan refugees*, 23 augustus 2021. Vertrouwelijke bron, 23 december 2021. Vertrouwelijke bron, 20 januari 2022.

⁶⁹⁰ France 24, *'Complete stop', New Turkish wall confronts fleeing Afghans*, 18 augustus 2021. Die Welt, *'Please don't report us to the police', Tens of thousands of Afghans are fleeing for fear of the Taliban, Even a wall on the Turkish-Iranian border can't stop them, Our reporter is on the ground*, 23 augustus 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁶⁹¹ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁶⁹² Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021.

⁶⁹³ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

10.4.2 *Push-backs en gedwongen uitzettingen*

Zoals reeds aangegeven in paragraaf 10.2 mogen niet-Europese asielzoekers die niet afkomstig zijn uit Syrië, zo ook Afghanen, in beginsel de Turkse autoriteiten verzoeken om internationale bescherming. Indien zij conditionele of subsidiaire bescherming krijgen toegewezen, behoren zij dezelfde rechten te genieten als Syrische TP-houders.⁶⁹⁴ Deze rechten kunnen zij, net als Syrische TP-houders, enkel genieten in hun provincie van registratie.⁶⁹⁵

De praktijk blijkt echter weerbarstiger. Op basis van interviews met migranten krijgt Karolína Augustová, een onderzoeker aan de Sabancı Universiteit in Istanboel, de indruk dat de Turkse autoriteiten sinds 2016 in toenemende mate migranten weren aan de grens met Iran. De Turkse autoriteiten sturen hen terug naar Iran, waarbij de migranten in kwestie geen gelegenheid krijgen om internationale bescherming aan te vragen.⁶⁹⁶ Sinds de inname van Kaboel door de Taliban in augustus 2021 wijzen verschillende bronnen erop dat de Turkse autoriteiten geen asielaanvragen meer in behandeling nemen van nieuw aangekomen Afghanen en dat zij allen gedwongen worden teruggestuurd naar Iran.⁶⁹⁷ Eén bron wijst erop dat niet alleen Afghanen systematisch worden geweerd aan de oostgrens van Turkije, maar ook Iraniërs en Pakistanen.⁶⁹⁸

Afghanen kunnen op verschillende manieren gedwongen worden teruggestuurd naar Iran. Indien de Turkse autoriteiten Afghanen op de grens met Iran onderscheppen, zullen zij gelijk weer over de grens worden teruggestuurd. Zij krijgen daarbij niet de gelegenheid om asiel aan te vragen bij de Turkse autoriteiten. Deze praktijk staat internationaal bekend als *push-backs*. Indien Afgaanse migranten gedurende hun verblijf en reisbewegingen in Turkije worden aangehouden, zullen zij eerst worden verzameld in een vertrekcentrum om vervolgens over de Turks-Iraanse grens te worden gezet. Deze manier van handelen lijkt het karakter te hebben van een formele uitzetprocedure, maar ook onder deze omstandigheden krijgen Afghanen niet de kans om asiel aan te vragen en worden zij niet formeel overgedragen aan de Iraanse autoriteiten. Dergelijke gedwongen uitzettingen beantwoorden net als push-backs niet aan de geldende internationale wet- en regelgeving.⁶⁹⁹

Volgens verschillende bronnen verlopen push-backs en gedwongen uitzettingen op een gewelddadige manier. Het is gebruikelijk dat de Turkse autoriteiten de bezittingen, waaronder telefoons, van de migranten afnemen en/of vernietigen.⁷⁰⁰ Push-backs en gedwongen uitzettingen vinden veelal 's nachts plaats.⁷⁰¹ Het komt voor dat de Turkse soldaten in de lucht schieten, teneinde de migranten naar Iran te bewegen.⁷⁰² Hierbij kunnen ongelukken gebeuren, omdat het terrein onherbergzaam is en een misstap in het donker snel is gemaakt.⁷⁰³

⁶⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁶⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 6 oktober 2021.

⁶⁹⁶ Istanbul Policy Center (IPC), *Impacts of EU-Turkey cooperation on migration along the Iran-Turkey border*, mei 2021, blz. 5 en 6.

⁶⁹⁷ IPC, *The border landscape in Eastern Turkey after the Taliban's takeover of Afghanistan*, september 2021, blz. 7. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. The Guardian, *Afghan refugees accuse Turkey of violent illegal pushbacks*, 14 oktober 2021.

⁶⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁶⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁷⁰⁰ IPC, *The border landscape in Eastern Turkey after the Taliban's takeover of Afghanistan*, september 2021, blz. 3. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. The Guardian, *Afghan refugees accuse Turkey of violent illegal pushbacks*, 14 oktober 2021. HRW, *Soldiers beat, push Afghan asylum seekers back to Iran*, 15 oktober 2021.

⁷⁰¹ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. HRW, *Soldiers beat, push Afghan asylum seekers back to Iran*, 15 oktober 2021.

⁷⁰² Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. HRW, *Soldiers beat, push Afghan asylum seekers back to Iran*, 15 oktober 2021.

⁷⁰³ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

Teruggestuurde Afghanen blijven veelal achter in het grensgebied tussen Iran en Turkije in de hoop dat een volgende poging wel zal slagen. Het komt veelvuldig voor dat Afghanen meerdere malen onvrijwillig worden teruggestuurd naar Iran.⁷⁰⁴

Afghanen die erin slagen om de Iraans-Turkse grens over te steken, durven zich veelal niet te wenden tot de Turkse immigratie-autoriteiten uit angst dat ze zullen worden ondergebracht in een vertrekcentrum om vervolgens over de grens met Iran te worden gezet.⁷⁰⁵ Deze angst lijkt gegrond. Zo meldt een bron over een Afgaanse man die asiel aanvraag bij het PDMM-kantoor in Van en vervolgens door de Turkse autoriteiten de grens met Iran werd overgezet. De Iraanse autoriteiten zetten de man daarop de grens over naar Afghanistan.⁷⁰⁶ Aangezien veel Afghanen bekend zijn met verhalen over dergelijke incidenten proberen ze het contact met de Turkse autoriteiten te mijden.⁷⁰⁷ Zij leiden een bestaan in de illegaliteit en hopen ondertussen genoeg geld te verdienen om hun reis naar elders in Europa voort te zetten.⁷⁰⁸

⁷⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021. The Guardian, *Afghan refugees accuse Turkey of violent illegal pushbacks*, 14 oktober 2021. HRW, *Soldiers beat, push Afghan asylum seekers back to Iran*, 15 oktober 2021.

⁷⁰⁵ IPC, *Impacts of EU-Turkey cooperation on migration along the Iran-Turkey border*, mei 2021, blz. 7. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

⁷⁰⁶ Vertrouwelijke bron, zonder datum.

⁷⁰⁷ IPC, *Impacts of EU-Turkey cooperation on migration along the Iran-Turkey border*, mei 2021, blz. 7.

⁷⁰⁸ The New York Times, *Afghans fleeing home are filling the lowliest jobs in Istanbul*, 6 mei 2021. Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

11 Terugkeer

Het is niet gemakkelijk om verifieerbare informatie te vergaren over de eventuele problemen die Turkse staatsburgers kunnen ervaren indien zij (onvrijwillig) terugkeren naar Turkije. Voor zover bekend, bestaat er geen volgsysteem dat de ervaringen van (onvrijwillige) terugkeerders naar Turkije monitort en zijn er evenmin individuen of instanties die gespecialiseerd zijn in de problematiek omtrent terugkeer naar Turkije.⁷⁰⁹

Twee bronnen vermelden dat personen bij terugkeer zullen worden verhoord door de Turkse autoriteiten indien zij Turkije illegaal hebben verlaten of Turkije hebben verlaten terwijl er tegen hen een arrestatiebevel was uitgevaardigd. Beide bronnen benadrukken daarbij dat Turkije hierin niet verschilt van menig ander land.⁷¹⁰ Hoe een dergelijk verhoor zal verlopen, hangt sterk af van de individuele omstandigheden van de terugkeerder, maar een ondervraging kan enkele uren in beslag nemen, aldus een bron.⁷¹¹

Eén bron wijst erop dat de Turkse autoriteiten de sociale media-accounts van Turkse staatsburgers in het buitenland in de gaten houden. Gelet hierop lopen terugkeerders bij terugkeer een verhoogd risico op persoonlijke problemen met de Turkse autoriteiten indien zij uitlatingen hebben gepost op de sociale media die de Turkse regering onwelgevallig zijn, zoals de oproep voor een onafhankelijke, Koerdische staat, aldus dezelfde bron.⁷¹² Het is dezerzijds onduidelijk hoe intensief de Turkse autoriteiten de sociale media-accounts van Turkse staatsburgers in het buitenland monitoren.

Beide bronnen zijn niet op de hoogte van incidenten inzake terugkeerders die na aankomst door de Turkse autoriteiten zijn mishandeld en/of gedetineerd. Op de vraag of het nog uitmaakt welk soort document een terugkeerder bij zich heeft, geven beide bronnen aan dat de Turkse autoriteiten geen reisdocumenten accepteren van het *International Committee of the Red Cross* (Internationaal Comité van het Rode Kruis, ICRC).⁷¹³ Turkse laissez-passers (LP's), die zijn afgegeven door een diplomatieke vertegenwoordiging van Turkije in het buitenland, hoeven daarentegen geen reden tot probleem te zijn, aldus een bron.⁷¹⁴

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag of iedere terugkeerder na een langdurig verblijf in het buitenland bij aankomst wordt ondervraagd en/of gecontroleerd door de Turkse autoriteiten. Eén bron stelt dat niet iedere terugkeerder na aankomst wordt ondervraagd en/of gecontroleerd, omdat de meeste terugkeerders voormalige arbeidsmigranten zijn, hetgeen de Turkse autoriteiten niet als een veiligheidsprobleem ervaren.⁷¹⁵ Een andere bron daarentegen, stelt dat het in Turkije gebruikelijk is voor de autoriteiten om aan een terugkeerder te vragen waarom deze Turkije heeft verlaten en nu wenst terug te keren. Dit is routine, aldus dezelfde bron, en hoeft niet noodzakelijkerwijs te leiden tot persoonlijke problemen voor de terugkeerder.⁷¹⁶

⁷⁰⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021, blz. 72.

⁷¹⁰ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

⁷¹¹ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 22 december 2021.

⁷¹² Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

⁷¹³ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2021. Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

⁷¹⁴ Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

⁷¹⁵ Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

⁷¹⁶ Vertrouwelijke bron, 5 november 2021.

12 Bijlagen

12.1 Afkortingen en anderstalige begrippen

AA	Anadolu Agency (persagentschap van de Turkse overheid)
abi	grote broer (Gülenistische term voor mannelijke studentenleider)
abla	grote zus (Gülenistische term voor vrouwelijke studentenleider)
AFP	Agence France-Presse (Frans persbureau)
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi (Partij voor Rechtvaardigheid en Ontwikkeling)
ALO 183	algemeen informatienummer van de Turkse overheid
ASAM	Association for Solidarity with Asylum Seekers and Migrants
ATK	Adli Tıp Kurumu (Raad voor Forensische Geneeskunde)
Avukat UYAP	advocatenportaal van UYAP
BDP	Barış ve Demokrasi Partisi (Partij voor Vrede en Democratie)
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (Turkse telecomautoriteit)
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi (Republikeinse Volkspartij)
CPL	Child Protection Law (Wet op de Kinderbescherming)
CMB	Capital Markets Board
CTE	Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (Directoraat-Generaal van Gevangenen en Detentiecentra)
DBP	Demokratik Bölgeler Partisi (Democratische Regio Partij)
DGMM	Directorate General of Migration Management (Directoraat-Generaal voor Migratiebeheer)
DHKP/C	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (Revolutionaire Volksbevrijdingspartij/-front)
E-devlet	digitaal overheidsloket voor inwoners van Turkije (elektronische overheid)
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü (Landelijk Hoofdbureau van Politie)
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
FETÖ	Fethullahçı Terör Örgütü (Fethullah's Terreurorganisatie)
GBT	Genel Bilgi Toplama Sistemi (Algemeen Informatieverzamelings-systeem)
HDN	Hürriyet Daily News
HDP	Halkların Demokratik Partisi (Democratische Volkerenpartij)
Hizmet Hareketi	Dienstbaarheidsbeweging (Gülenistische term voor Gülenbeweging)
HRW	Human Rights Watch
IGH	Internationaal Gerechtshof
İHD	İnsan Hakları Derneği (Mensenrechtenvereniging)
ICRC	International Committee of the Red Cross (Internationaal Comité van het Rode Kruis)
İFÖD	İfade Özgürlüğü Derneği (Vereniging voor Vrijheid van Meningsuiting)
IFOR	International Fellowship of Reconciliation
ISIS	Islamitische Staat in Irak en al-Sham
İYİ Parti	Goede Partij
KADES	Kadın Destek (Women Support)
KAR	Koerdische Autonome Regio (in Noord-Irak)
LP	laissez-passer
MEDAR	Medya Araştırmaları Derneği (Media Research Association)

METU	Middle East Technical University (Technische Universiteit van het Midden-Oosten)
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi (Partij van de Nationalistische Beweging)
MİT	Millî İstihbarat Teşkilatı (nationale veiligheidsdienst van Turkije)
Mor Çatı	Paars Dak (vrouwenrechtenorganisatie)
Ngo	non-gouvernementele organisatie
OHAL	Olağanüstü Hal (noodtoestand)
PDMM	Provincial Directorate of Migration Management
PKK	Partiya Karkerên Kurdistanê (Koerdische Arbeiderspartij)
RIA	Right to Information Act
RSF	Reporters sans frontières (Reporters Without Borders)
RvE	Raad van Europa
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu (Instituut voor Sociale Zekerheid)
SPoD	LHBTI-rechtenorganisatie
TBB	Türkiye Barolar Birliği (Turkse beroepsvereniging van advocaten)
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Human Rights and Equality Institution of Turkey)
TİHV	Türkiye İnsan Hakları Vakfı (Mensenrechtenstichting van Turkije)
TP	temporary protection (tijdelijke bescherming)
TPR	Temporary Protection Regulation
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu (Turkse Instituut voor de Statistiek)
VR-DER	Vicdani Ret Derneği (Association for Conscientious Objection)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UN Women	United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi (National Judiciary Informatics System)
VAE	Verenigde Arabische Emiraten
Vatandaş UYAP	burgerportaal van UYAP
WBIB	Wet op Buitenlanders en Internationale Bescherming

12.2 Kranten en nieuwsplatforms

Agence France-Presse (AFP)
 Ahval
 Al Jazeera
 Al Monitor
 Anadolu Agency (AA)
 Bianet
 BirGün
 British Broadcasting Corporation (BBC)
 Daily Sabah
 Deutsche Welle (DW)
 De Volkskrant
 Die Welt
 Duvar English
 Duvar Gazete
 Enab Baladi
 EURACTIV
 Evrensel
 Financial Times (FT)
 France 24
 Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ)

Het Financieele Dagblad (FD)
Het Parool
Hürriyet Daily News (HDN)
KAOS GL
Mesopotamia Agency (MA)
Middle East Eye (MEE)
Nation
Nederlandse Omroep Stichting (NOS)
Nieuwe Rotterdamse Courant (NRC)
Noordhollands Dagblad
Press in Arrest
Reuters
Rûdaw
Sputnik Türkiye
T24
TRT Haber
The Diplomat
The Economist
The Guardian
The Independent
The New York Times
The Washington Post
The World
Vice
Voice of America (VOA)
YeniŞafak

12.3 Rapporten en overige publicaties

Amnesty International

- , *Turkije, Arrestatie van mensenrechtenleider drijft de spot met nieuw Mensenrechtenactieplan*, 19 maart 2021.
- , *Turkije, spreekt alle vervolgde deelnemers Pride-bijeenkomst vrij*, 8 oktober 2021.
- , *Turkey, Terrorism financing law has immediate 'chilling effect' on civil society*, 19 oktober 2021.
- , *Turkije, Slachtoffer gedwongen verdwijning na 259 dagen 'teruggevonden' in gevangenis*, 22 oktober 2021.

Askeralma Genel Müdürlüğü

- , *Bedelli askerlik kapsamında ne kadar Ücret Ödeyeceğim? ('Hoeveel betaal ik voor de afkoopregeling voor de militaire dienst?')*, ongedateerd, geraadpleegd op 14 oktober 2021.

Asylum Information Database (AIDA)

- , *Country report, Turkey*, geüpdatet op 31 december 2020.

Australisch Ministerie van Buitenlandse Zaken en Handel (DFAT)

- , *DFAT Country Information Report, Turkey*, 10 september 2020.

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF)

–, *Länderreport Türkei, Die Entwicklung des Kurdenkonflikts, der PKK und der HDP*, december 2021.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE)

–, *Genel Bilgi ('Algemene informatie')*, 1 oktober 2021.

–, *Ceza infaz kurumlarının kurum statülerine göre dağılımı ('Classificatie van penitentiaire inrichtingen volgens institutionele status')*, 31 oktober 2021.

Central Intelligence Agency (CIA)

–, *The World Factbook, Turkey, People and Society*, voor het laatst bijgewerkt op 7 december 2021, geraadpleegd op 15 december 2021.

Directorate General of Migration Management (DGMM)

–, *Sosyal medyada dolaşıma sokulan provokatif paylaşımlar hakkında ('Over de provocerende berichten op sociale media')*, 27 oktober 2021.

EuroMed Rights

–, *Return mania, Mapping policies and practices in the EuroMed Region*, maart 2021.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)

–, *Pre-trial detention of an applicant suspected of belonging to the organization FETÖ/PDY on account of his use of the ByLock messaging application, Violation of the Convention*, 20 juli 2021.

Europese Commissie (EU)

–, *Turkey 2021 report*, 19 oktober 2021.

Financial Action Task Force (FATF)

–, *Jurisdictions under increased monitoring*, oktober 2021.

Halkların Demokratik Partisi (HDP)

–, *Let us win together...*, 27 september 2021.

–, *Kurdish political prisoner, Garibe Gezer, dies in prison after publicising her severe torture*, 13 december 2021.

Human Rights Watch (HRW)

–, *Turkey, Don't expel opposition deputy from parliament*, 16 maart 2021.

–, *Kenya, Investigate deportation of Turkish national*, 1 juli 2021.

–, *Turkey/Kyrgyzstan, Rendition of Turkish-Kyrgyz educator*, 7 juli 2021.

–, *Soldiers beat, push Afghan asylum seekers back to Iran*, 15 oktober 2021.

–, *Turkey, Human rights defender on trial, Co-chair of country's oldest rights group faces terrorism prosecution*, 21 februari 2022.

İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD)

–, *Fahrenheit 5651, The scorching effect of censorship*, oktober 2021.

İnsan Hakları Derneği (İHD)

–, *Rights violations in Turkish prisons, 2020 monitoring report, Access to fundamental rights and freedoms*, 1 april 2021,

–, *İHD condemns the hate crime against Syrian asylum-seekers in Ankara, Altındağ!*, 13 augustus 2021.

Internationaal Gerechtshof (IGH)

- , *Turkey, immediately free lawyer and human rights defender Öztürk Türkdoğan*, 19 maart 2021.

International Fellowship of Reconciliation (IFOR)

- , *Conscientious objection to military service and related issues*, geüpdatet in mei 2021.

International Policy Center (IPC)

- , *Impacts of EU-Turkey cooperation on migration along the Iran-Turkey border*, mei 2021.
- , *The border landscape in Eastern Turkey after the Taliban's takeover of Afghanistan*, september 2021.

International Press Institute (IPI)/#FreeTurkeyJournalists

- , *Turkey, Court suspends ban on recording protests*, 15 november 2021.
- , *Turkey's press freedom violations in numbers*, ongedateerd, geraadpleegd op 22 november 2021.
- , *IPI calls for release of Turkey journalist Sedef Kabaş*, 24 januari 2022.

Medya Araştırmaları Derneği (MEDAR)

- , *Impact of social media law on media freedom in Turkey, Monitoring report*, 21 september 2021.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- , *Algemeen ambtsbericht Turkije*, oktober 2019.
- , *Thematisch ambtsbericht Syrië, Documenten*, december 2019.
- , *Algemeen ambtsbericht Turkije*, maart 2021.

Mor Çatı

- , *Combating violence against women during the coronavirus outbreak, Monitoring report*, 21 januari 2021, geen bladzijdenummer (online rapport).

Müftüler-Baç, Meltem

- , "Externalization of migration governance, Turkey's migration regime and the protection of the European Union's external borders", *Turkish Studies*, 27 juni 2021.

Mülteci Hakları Merkezi (Refugee Rights Turkey, MHM)

- , "Registration and status for Syrian refugees and other persons under Temporary Protection, Questions and answers", juli 2021.

OHAL-commissie

- , *Activity report, 2021*, 6 februari 2022.

Raad van Europa (RvE)

- , *Council of Europe leaders react to Turkey's announced withdrawal from the Istanbul Convention*, 21 maart 2021.

Reporters sans frontières (RSF)

- , *2021 World press freedom index*, ongedateerd, geraadpleegd op 22 november 2021.

Sönmezocak, Ezel Buse

–, “A feminist response against impunity in gender based violence, Whom the presumption of innocence protects?”, Yeditepe University Faculteit der Rechtsgeleerdheid (YÜHFD), C.XVIII, 2021/1, blz. 377-407.

Tittensor, David

–, *The house of service, The Gülen movement and Islam’s third way*, 2014.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

–, *Prison population by sex, status and nationality, 2016-2020*, 31 december 2020.

Turkse Hof van Cassatie

–, *Halkların Demokratik Partisi (HDP)*, ongedateerd, geraadpleegd op 5 november 2021.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

–, *Law on Foreigners and International Protection*, 11 april 2013.

–, *Situation Syria regional refugee response*, voor het laatst bijgewerkt op 2 december 2021, geraadpleegd op 13 december 2021.

Venetië-commissie

–, *Turkey, Opinion, On the compatibility with international human rights standards of Law No. 7262 on the Prevention of Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction*, 6 juli 2021.

Vicdani Ret Derneği (VR-DER)

–, *Conscientious objection to military service in Turkey*, 6 juli 2021.

UK Parliament’s All Party Parliamentary Group on Kurdistan in Syria and Turkey (APPG)

–, *Kurdish political representation and equality in Turkey*, juni 2021.

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women)

–, *Statement by UN Women on Turkey’s withdrawal from the Istanbul Convention*, 20 maart 2021.

Werkgroep inzake gedwongen en onvrijwillige verdwijningen van de VN (WGEID)

–, *Enforced or involuntary disappearances*, 4 augustus 2021.

We Will End Femicide Platform

–, *2020 annual report*, 8 januari 2021.

World Economic Forum (WEF)

–, *Global gender gap report, 2021, Insight report*, maart 2021.